

Bavar.

490

m

Bav. 490 m

N. 796.

Bibl. d'yp.
N° 2653.

<36622280270016

<36622280270016

Bayer. Staatsbibliothek

Bar. 490 m

R

DE
VITA ET SCRIPTIS
CELEBERRIMI QUONDAM VIRI
ELIAE EHINGERI
COMMENTATIO,

QVA
HAUD PAUCA HIST. LITE-
RAR. PRAESERTIM AVGVSTANAM,
ILLVSTRANTIA ADDVCVNTVR.

ACCEDVNT
EX SCHEDIS EIVS NONDVM EDITIS
QVAEDAM.

CVRA
IACOBI BRVCKERI.

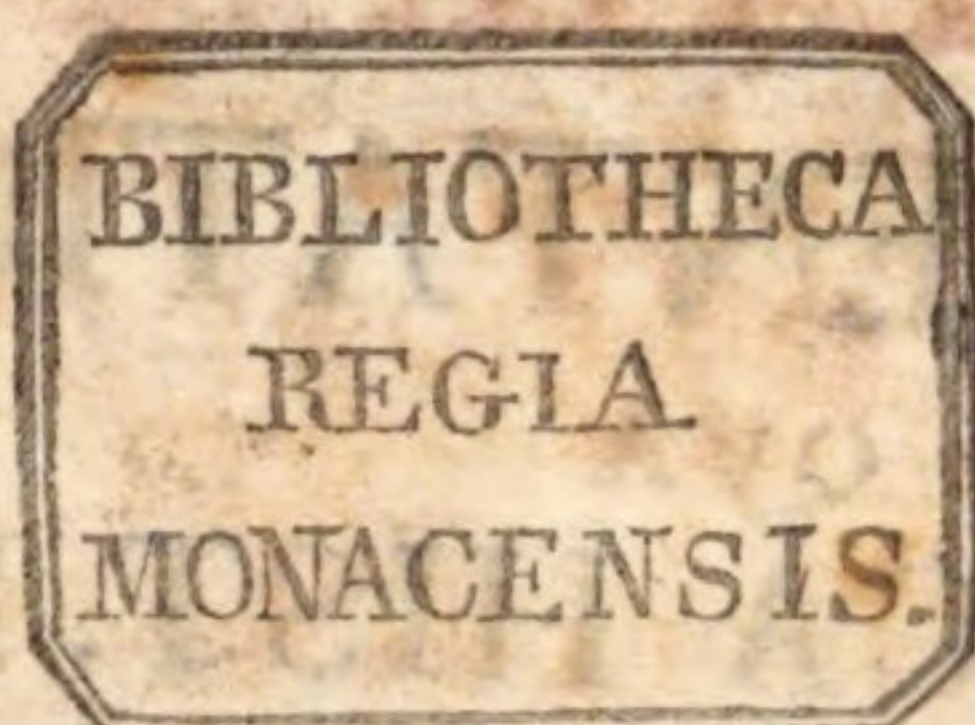

Augustae Vindellicorum,
Apud
DAV. RAYM. MERTZ, et I. IAC. MAYER.

---

clo Id cc xxiv.

BIBLIOTHECA

REGIA

MONACENSIS.

VIRO
REVERENDO ATQVE CLARISSIMO,
DOMINO
PHILIPPO IACOBO
CROPHIO,
ARTIVM MAGISTRO, POETAE CAESAREO,
GYMNASII ANNAEANI, QVOD
AVGVSTAE FLORET,
RECTORI MERITISSIMO,
REIQVE PVBL. AVG. BIBLIOTHECARIO,
PRAECEPTORI OLIM, PATRONO-
QVE VENERANDO

S. P. D.

IACOBVS BRVCKERVS.

 Vod prudentissi-
mus morum magi-
ster SENECA Li-
berali suo quondam scripsit :
non opus esse ad liberandum
fidem facultatibus, sed animo;
reddere beneficium, qui liben-

(a)ter

DEDICATIO.

---

ter debet, id mentem atque cogitationes occupavit, cum de inscribenda, VIR REVERENDE ATQVE CLARISSIME, doctissimo nomini Tuo hac opella primo cogitarem. Ex quo enim partim fidissima institutione Tua in omni optimarum artium et scientiarum genere frui, ac ad eruditionem Te auctore, duce et hortatore grassari, partim patrocinio atque favore, immo consuetudine Tua, beari felicitas mihi contigit, antiquius cariusque habui nihil, quam ut æquo, quantum Tibi pro his ipsis benefici-

DEDICATIO.

---

neficiis deberem, meditarer animo. Et profecto ingratiſſimis accenſendus eſſem, niſi, quæ a Te accepi, et Tibi accepta referenda ſunt, memori gratiſſimaque mente complecterer. Non enim inſtitutione ſolum viam ad eruditionem mihi pandiſti regiam, idque docuiſti, et exerto quaſi digito demonſtraviſti iter, quo inceſſiſſe nunquam me hæcenus pœnituit, nec pœnitebit unquam; ſed et conſilio ſtudia etiam abſentis ſemper adjuviſti, idque effeciſti luculenter, ut, quod Alexander de præceptore profeſſus eſt,

DEDICATIO.

---

olim Tibi plus me debere,
quam parentibus, nunquam
non agnoscerem. Postquam
vero Tua consuetudine
præsenti iterum uti, Tuoque
conspectu exhilarari con-
cessum fuit, quanta non in
immeritum cumulaſti bene-
ficia, quoties me eruditio-
ne Tua aluiſti, et a Te dimi-
ſti meliorem, quoties et
re et confilio mihi adesse,
quodque liberis parentes
ſolent et valent, ſedula ma-
nu in me conferre Tibi pla-
cuit! Et ut paucis multa
complectar, tot me oneraſti
quaſi animi propenſiſſimi
ſpeciminibus, tot ornaſti be-
nefi-

DEDICATIO.

---

neficioꝝ speciebus, quot expectare, ne dicam, expectere fas non erat. Tot tantisque igitur animus meus Tibi mancipatus vinculis, qui possit aliter, quam de significanda gratia, si non de reddenda, cogitare, inque eo esse, ne ingratus moriar. Ast cum Tuis beneficiis par gratia referri a me non possit, faciendi, quod possim, testandæque atque memori voce exponendæ grati animi significationis necessitatem perspexi haud semel. Cujus aptissimam nactus occasionem mihi visus sum, cum præsens de vita et

DEDICATIO.

---

scriptis Eliæ Ehingeri commentatio luci publicæ sistenda, et dedicatione ornandum esset ejus vestibulum. Etsi enim probe cognoscebam, leviculam hancce opellam dignam non esse, cui celebre nomen Tuum præfigatur, nec hoc grati animi specimen ejus fore generis, quod ullo modo beneficiorum Tuorum cumulum attingat, facultatibus tamen ad liberandum fidem opus non esse, et beneficium reddere, qui libenter debet, cum Seneca expendens, non displiciturum Tibi conatum huncce, hocque observantia

tiæ

DEDICATIO.

---

tiae specimen, quod publici testimonii instar extaret, credidi. Accipe igitur VIR REVERENDE ET CLARISSIME praesentem libellum serena, quod soles, fronte, et Ehingerum, cujus ut muneris et dignitatis, ita et eruditionis haeres es atque successor, ad Te divertere permitte, et quemadmodum ingenii et eruditionis praestantia (in cujus laudes facilis calamus non sine impetu excurreret, nisi modestiae pudoriquae Tuo esset parcendum) clues, ita eruditionis in cive nostro laudes Tuo nomine in fronte ornari commendarique ægre ferre noli. Imprimis vero id credas velim, me, quaecunque a Te in me collata sunt, tam alte pectori inscripsisse, ut citius

DEDICATIO.

---

tius pagellæ hæ colore, quam
ego gratissimam eorum amissu-
rus sim memoriam. Hoc vero
cum solum sit, quod valeo,
Deum ardentissimis veneror
precibus, ut reliqua benigne
pensare ipse, et abundantissimo
felicitatis cumulo Te Tuosque
obruere, vires ad feram sene-
ctutem conservare vegetas at-
que adaugere, totque quotidie
Te vicibus gratiosum esse velit
et permittat, quot de Augusta
patria et posteritate numeras
merita, quotque me auxisti ha-
tenuis augesque beneficiis. Ita
vale Vir Optime, et ex favore
erga me Tuo nunquam
remitte quic-
quam.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

I. B.

VT de accuratius de-
scribenda celeberrimi
superioris seculi Poly-
historis ELIAE EHINGERI
vita cogitarem, non injusta me
adduxit ratio. Cum enim vi-
derem, Augustam nostram non
rerum tantum civilium in ea
gestarum multitudine et cele-
britate, sed virorum quoque
eruditione clarorum copia vere

PRAEFATIO.

---

augustam a multo jam tempore fuisse, optavi cum aliis, quibus patria ejusque dulcis recordatio cordi est, sæpius, ut tantorum, qui Augustæ floruerunt, viro-
rum, de re literaria tot nominibus meritorum, memoria ab oblivione vindicaretur, et accuratiori vel prolixiori, quam qua hætenus utimur, narratione eorum fata atque labores, quibus eruditionem adjuverunt, recenserentur. Quis enim bonus non gestierit, RHEGII, MVSCVLI, FORSTERI, MYLII, REIHINGI, REISERI, SPIZELII, BECKII, Theologorum, PEVTINGERI, TRAD-
DELII, FREHERI, WELSERI, PFANNERI, Jctorum, OCCONVM, GASSARI, HENISCHII, WELSCHII, SCHROECKIO-

PRAEFATIO.

CKIORVM, Medicorum, BE-
TVLEII, XYLANDRI, WOL-
FII, HOESCHELII, EHIN-
GERI, Philologorum, reliquo-
rumque clarissimorum viro-
rum, qui Augustam eruditione
sua nobilitarunt, vitæ studio-
rumque rationes paulo penitius
cognoscere? Non ignoro qui-
dem, ante tempus aliquod *de me-
ritis Reipublicæ Augustanæ in rene
literariam*, præside eruditissimo
Viro IO. CHRISTOPHORO
WENDLERO, dissertationes
duas doctissimas dedisse Viros
clarissimos IOANNEM NAD-
LERVM et PAVLVM AM-
BERGERVM, Augustanos, et
ab ADAMO quoque, WIT-
TENNO, FREHERO, SPIZE-
LIO, aliisque vitarum scripto-
ribus, quorundam biographias

PRAEFATIO.

---

esse concinnatas, quorum quoque laboribus meritisque laudibus nihil cupio detractum: breviora tamen illa esse, quæ ab iis proferuntur, quam ut sitim harum rerum curioso restinguere possint, nemo temere negaverit. Quæ quoque sine dubio causa fuit, ut post intermissos B. ANTONII REISE-RI, cujus eruditionem grata semper mirabitur posteritas, *historiam literariam et librariam Augustanam* * exarandi conatus B. THEO-

---

* Juvat hac de re Virum præstantissimum audire, qui in *præf. Cat. manuscr. Bibl. Aug.* ita scribit: *Stat sententia, faventibus iis, quorum consilia interest, ne hic pretiosissimus Reipublicæ thesaurus porro lateat inter apocrypha, sed antecessorum, omni laude dignissimorum, imitatione eruditissimis hic et ibi ad usum non privatum, sed publicum, debita quamvis*
et

PRAEFATIO.

THEOPHILVS SPIZELIVS

noster eruditorum *Augustanorum* historiam conscriberet, qua omne punctum tulisse, spectatissima et multis speciminibus comprobata Viri optimi eruditio, et amplissima, qua de rebus Augustanis instructus erat, supellex nos dubitare non sinunt. Et profecto, si lucem opus illa dignissimum vidisset, facile supersederi potuisse ejusmodi cu-

(b) 4 ris

---

et justa cum cautione commendetur iterum atque communicetur, huic indici postbac submittere Historiam literariam et librariam Reipubl. hujus Patriæ, omniumque eorum, qui etiam non Augustani suis tamen laboribus et studiis, publicis nimirum lucubrationibus, Augustam hanc magis augustam et celebrem facere sunt conati. conf. DAN. GEORG. MORHOF. Polyb. lit. T. I. l. I. c. 5. §. 16. p. 37. et JO. MOLLERVS ad b. l. it. c. 7. §. 26. p. 58.

PRAEFATIO.

---

ris laboribusque ultro concedo:
ast cum intra privatos parietes
thesaurus lateat, sperandum vix
est, fore, ut aliquando ex tene-
bris emergat; sicque pristino
tenentur adhuc desiderio o-
mnes, accuratam historiam li-
terariam Augustanam videndi.
Cæterum cum vix unius viri,
saltem haud exigui temporis
multique apparatus labor is sit,
egregie mihi de patria et re lite-
raria meruisse videntur, qui
ampliores paullo unius viri
historiam nobiscum communi-
carunt. In quo studio decur-
rendo exemplum fecerunt,
omniumque calculo palmam
meriti sunt, Vir Illustris atque
Magnificus, LVCAS SCHROE-
CKIVS, Medicinæ Doctor,
Archiatr Cæsareus, Palatii
Cæ-

PRAEFATIO.

Cæsarei Comes , et Academiae
Naturæ Curiosorum Præses etr.
Vir maximis meritis splendidi-
dissimus , Augustæque civitatis
decus prorsus singulare , cui
ardentissimis precibus feram
immortalitatem precantur o-
mnes , in egregia et accurata
vita HIERONYMI WEL-
SCHII descriptione , et CL.
CHRISTOPH. ARNOLDVS,
Noricorum ornamentum , in
vita magni viri, MARCI WEL-
SERI, Ejus operibus præmissa.
Horum, nec non aliorum, quæ
historia literaria suppeditat
exempla sequendo ut vires ten-
tarem , et, si non illa assequi,
conari tamen aliquid auderem,
allata me excitavit ratio. Vt
vero Ehingeri vitam præ aliis
eligerem , cum Viri fecit cele-

PRAEFATIO.

---

britas atque eruditio, factorum-
que varietas, tum, quæ in ma-
nus meas inciderunt, duo ju-
stæ magnitudinis volumina, in
quibus, præter opuscula Ejus
magnam partem inedita, varia
comprehenduntur, quibus E-
hingeri vitam illustrari posse
putabam. Non nescius qui-
dem eram, FREHERVM,
WITTENVVM atque SPIZE-
LIVM, et ex iis alios quoque
eam conscripsisse; sed exigua
illa sunt, paucisque paginis
comprehensa, nullis quoque
monumentorum probationi-
bus subnixa, ut adeo sat ma-
gnum spicilegium admittant.
Excussis itaque, tum quæ ex
manuscriptis passim suppete-
bant, tum quæ Ehingerianæ
concioni funebri addita sunt,
mo-

PRAEFATIO.

---

monumentis fide dignis, iisque cum vitæ Ejus enarratione ibidem adjecta pro fundamento suppositis, collegi, quicquid illustrationi inservire posse cognoscebam, qua in re non exiguam opem tulere, quæ Vir experientissimus **CONRADVS CASPAR EHINGERVS M.D.** et **Phys. Reip. Aug.** famigeratissimus benevole mecum communicavit. Ea vero, quod plerumque rarius occurrunt, immo partem scripta tantum sunt et inedita, tota subinde necessarium fuit inferre, qua ex causa et vocatorum, quas vocant, et testimoniorum Nostro datorum exempla ipsa adduxi, cum paucarum pagellarum libellus iste, unde hausta sunt, tantum non
pe-

PRAEFATIO.

---

penitus disparuerit. Vt vero gratior Lectori benevolo exurgeret laboris suscepti messis, Augustanam, ubi argumentum occasionem exhibuit, historiam ecclesiasticam pariter atque literariam ex monumentis fide dignis, quæ inedita passim latent, illustravi, et quædam, nisi fallor, adduxi, quæ alibi frustra quæras. Et hac via huncque in modum horis succisivis, et ab aliis laboribus vacuis, enata est præfens de vita et scriptis ELIAE EHINGERI commentatio, cui cur quædam Ehingeriana inedita adjunxerim, infra exposui. Cæterum quemadmodum is ego non sum, qui erudito orbi perfecti quid dare me posse mihi persuadeam, ita voluntate et conatu contenten-

PRAEFATIO.

---

tentus, non injustam spem concipio, quicquid imperfectionis scriptioni huic inest, benevolum Lectorem æqui bonique consulturum: de cujus æquitate securo malevolas obtrectiones, si quæ præter expectationem hac de re subnascentur, eo magis ridere licebit, quo magis labor iste, non gloriolæ aucupandæ, quæ in hoc argumenti genere levis admodum est, sed amoris in patriam, quæ tantum virum produxit, nutrit, evexit, testandi causa susceptus est, quam in rem B. REISERI verba non incommode mea facio, ita ex vero disserentis: * *Vix puto quenquam fore, qui huic opellæ notam labis alicujus sic inustu-*

---

* Præf. ad Catal. manuscr. Bibl. Aug.

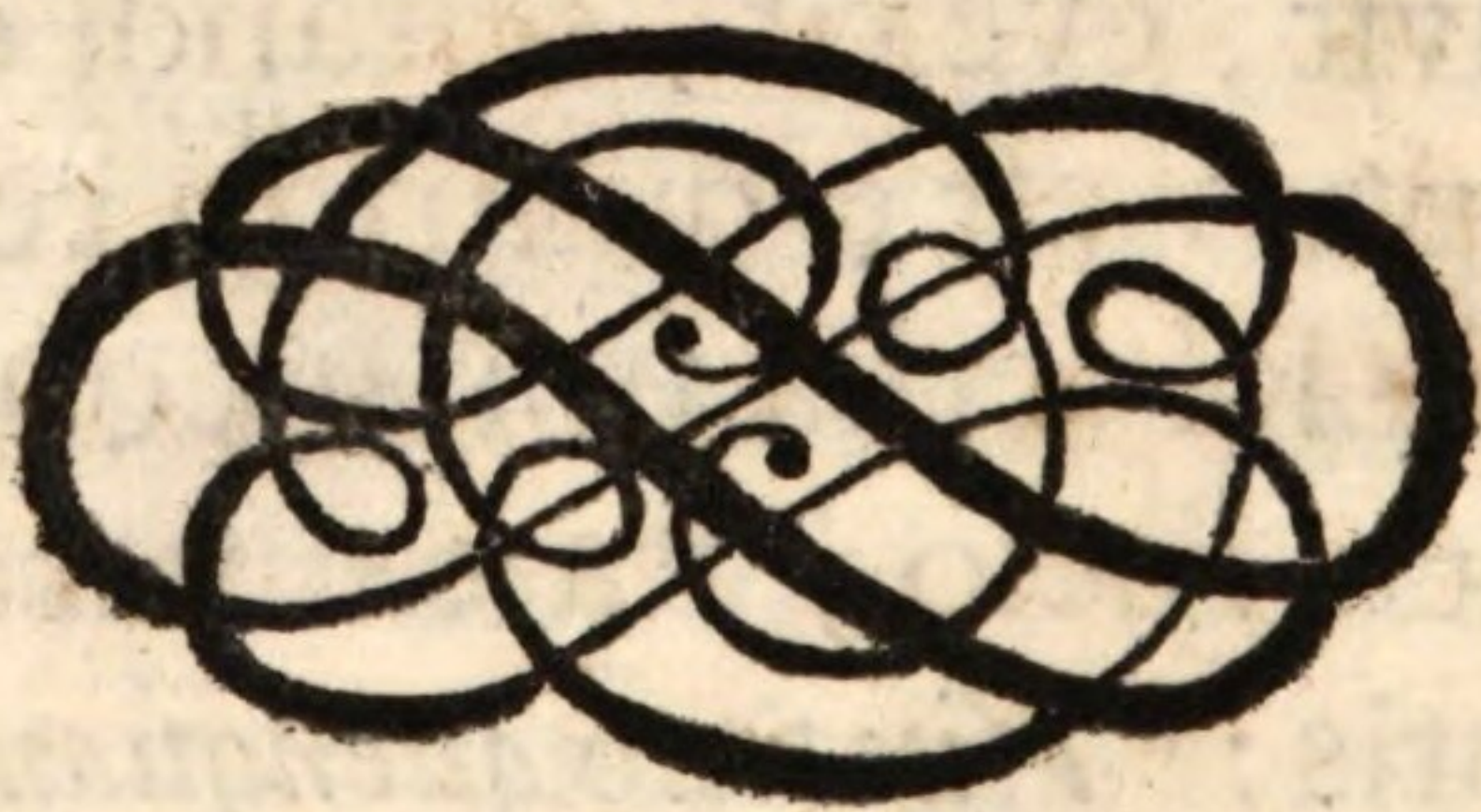
PRAEFATIO.

---

inustus, hoc in mentem revocato, cuius bono civi incumbere, ut pro viribus amet patriam, et, quæ ad ejus pertinere videntur laudes non indebitas, quantum in se novit esse, silentio non supprimat ingrato, sed posteritati futura serio commendet, et hoc ipsomet ad imitationis studium ac patriæ faventibus Musis audendum accendat. Sed bonis hæc satis superque. Scr. Aug. Vindel.

Non. Mart. A. S. R.

clō lō cc xxiv.

Q. D. B. V.

DE VITA ET SCRIPTIS
ELIAE EHINGERI
COMMENTATIO.

CAPVT PRIMVM

De vita El. Ehingeri.

§. I.

QVOD Latini Heliconis
decus, Venusinus olim vates
cecinit, *fortes creari fortibus
et bonis*, id luculento exem-
plo comprobavit celeberr-
mus superioris seculi Polyhistor, ELIAS
EHINGERVS, Vir de re literaria et scho-
lastica, immo etiam ecclesiastica, mul-
tis nominibus præclare meritus. Eo
enim genere, parentibus, maioribus-
que natus ortusque est, qui haud exi-
guam

guam nomini Ehingeriano a reformationis tempore (a) pepererunt famam
lau-

(a) Ehingerorum prosapia ab ipsis auspiciatissimis reformationis exordiis deducenda est. Nomen enim ei et originem dedit IOANNES EHINGERVS, civis Augustanus, Lauinga oriundus, ubi anno 1488. spiritum primitus hausit. Is monasticæ a parentibus addictus vitæ, inter prænunciam veritatis auroram oriundum Evangelii solem cum multis aliis Augustæ avide expectavit. Cujus certissimum dedit testimonium, cum sub auspicia reformationis B. Luthero, Augustam Vindelicorum ad Cardinalem Cajetanum concedenti, ibique et veritatem spargenti, et amicos sibi multos concilianti, innotescens, et de Evangelicæ doctrinæ veritate persuasus, ad exemplum aliorum vitam monasticam desereret, et divinam dogmatum puritatem etiam pro suggestu mascule assereret, id quod factum A. 1531. vid. GODOFR. ARNOLD. *Hist. Eccl. et Hær. P. II. l. 16. c. 17. §. 14. p. 70.* et quos laudat. Qui zelus, quem pro Evangelii veritate conceperat Ehingerus, in causa quoque
fuit,

Faudemque. Quemadmodum et ad
A 2 nostra

---

fuit, ut repurgata a falsa doctrina civitate, templisque fidis ministris ornatis, in Stephanina æde a Senatu Augustano A. 1537. verbi divini præco constitueretur. vid. ACH. PIRM. GASSARVS *Annal. Augstburg. ad A. 1537.* Quo in munere talem se præbuit, qualem & Ecclesiæ necessitas, & vocationis ratio postulabant, idque non sine insigni commissi gregis fructu. Verum duriora minabantur Augustanæ Ecclesiæ ingruentia fata. Cum enim Imperator Carolus V. soluto foedere Schmalcaldico, et profligato Protestantium exercitu captisque ipso Saxonix Electore, Joanne Friderico, & Hassiæ Landgrafio Philippo urbem quoque Augustam A. 1547. conciliatore Antonio Fuggero, per conditiones in potestatem reciperet, et sequenti anno in comitiis novam religionis formulam, quæ *interim*, usque ad concilium generale, fidei norma esset, proponeret, statibusque imperii recipiendam injungeret, Senatus Augustanus dura necessitate, et post longam et periculosam satis tergiversationem, cum urbs Cæsareis undique copiis cincta et repleta

nostra usque tempora ex eodem stemmate

---

pleta esset, coactus est, ei formulæ nomen dare, et quædam in recepto cultus divini modo immutare. Factum inde est, ut A. 1551. d. 26. Aug. per Seldium Imperatoris Consiliarium, Augustanum civem, Ministri Ecclesiæ Augustanæ Cæsaris nomine, postquam diris et duris vocibus ab ipso, illisque, qui aderant, excepti essent, simul omnes (decem vero erant) urbe et imperio una cum uxoribus et liberis excedere juberentur, inter quos et Ioannes noster durum exilium propter veritatis confessionem pati coactus est. Quæ tum temporis apud Augustanos fuerit calamitas, quæ lacrymæ, quæ angustia, præsertim cum Caspar Huberinus, Hieronymus Hoertelius, et Thomas Widemannus juxta istam formulam conciones haberent, et sacramenta administrarent, facile conjici potest, pluribusque indicat ACHILLES PIRMINIVS GASSARVS, in *Annalibus Augstburgensibus manuscriptis*, qui ad hos annos omnino est videndus. Erat verotum temporis, teste EODEM *ad A. 1551.* Ehingerus Gallici nosocomiei Ecclesiastes.

Ne-

mate nunquam defuere viri eruditionis

A 3

ac

Neque tamen ei defuit divina providentia, nec ipse Ecclesiæ Evangelicæ. Cum enim Neoburgum abiisset, a Comite Palatino Ottone Henrico, qui postea Electoratum nactus est, Superintendens generalis est constitutus, cujus nutu et voluntate quoque Palatinam Ecclesiam ad puriorem doctrinam et accuratam disciplinam reduxit et formavit, vid. SLEIDANVS *de statu relig. L. XXII.* Rediere interim halcyonia Augustæ, et dispulsis nubibus jubar iterum ostendit sol Evangelii, postquam primo quidem Mauritiæ Saxonie Electoris et foederatorum armis urbs A. 1552. occupata iterum, et puritas Evangelii restituta, mox vero eorum negotio Passaviensis transactio inita, et liberatis jam Augustanis fidei quoque libertas confirmata est. Revocatis itaque A. 1552. Ecclesiæ ministris, cum Georgius Melhornus Diaconus ad Nudipedes multas cum reliquis ministris verbi rixas exerceret, turbasque ciceret, ac eapropter, tanquam pacis turbator, officio moveretur, in ejus locum Ehingerus noster An. 1555. denuo accitus est, vid. GASSAR.

l. c.

ac ingenii præstantia, præcipue vero
me-

l. c. ad A. 1555. ubi quoque fidus hic Dei
servus ad seram usque senectutem officio
suo nunquam defuit, donec tandem ex
miseriarum caverna ad coelestes choros vi-
tæ annorumque sature transferretur, placi-
daque analysi e vivis eriperetur in profesto
Cinerum A. 1572. æt. 84. Factus autem est
ex uxore Anna Gemelichin undecies pater,
inter quam progeniem sex filios numeravit.
Potiora de ejus vita his versibus complexus
est Elias nepos, in *Ehingerorum Augustano-
rum prosapia* genealogice descripta:

*Dante DEO, generi primus dat nomina
IANVS,*

*Sacra EHINGERIADVM stirps et
origo domus.*

*Qui monachos linquens, studio te, CHRI-
STE, secutus,*

*Lustra octo Augusta, te duce, doctor
erat.*

*Te duce præsul erat, sic decernente Se-
natu,*

*Templi, cui Stephanus nomina sacra
dedit.*

Con-

meritis in Ecclesiam maximopere celebres.

A 4

*Consors ANNA fuit vitæ GEMELI-
CHIA concors,*

*Ex qua est undecies factus honore
pater.*

*Pulsus at Augusta est, cum Sphinx Ler-
nea pararat,*

*Ex gemina ut fieret tertia religio.
Hinc Neoburgum abiit, sed vix triete-
ride lapsa,*

*Illinc Augustam, mox revocatus,
adit.*

*Denique ubi vitæ per lustra bis octo
labores,*

*Annos adde duos, pertulit, astræ
subit.*

*Conf. Conc. fun. Eliæ nepoti habita, IO.
ASSVM Superint. et Conc. Aul. Hohen-
loici Conciones de S. Cæna in Dedic. FRE-
HER. Theatr. Vir. erudit. P. I. Sect. III.
p. 230. G. SERPIL. Epitaph. Theol. Suev.
p. 138. præcipue vero GASSAR. Annal.
Augstburg. ad annos citatos.*

Hujus

bres. Parentem vero felici fidere nactus
est

Hujus filius ELIAS EHINGERVS,
Nostri, de quo commentamur, parens,
natus est Augustæ d. 6. Aug. A. 1544. et
a patre ita educatus, ut spem de eo con-
ciperet, fore, ut et ipse aliquando utilem
Ecclesiæ navaret operam. Hinc et inter
alumnos Rei Evang. receptus, et in Acade-
miam missus, in sacrarum literarum studium
ita indefessus incubuit, ut sacro muneri
præfici potuerit. Anno enim 1570. in
coenobio quodam Oettingensi, Christgarten
nomine, christianus grex ei commissus est,
quem etiam per 14. annos, qua potuit
fidelitate curaque pavit. Vocatus deinde
in patriam A. 1584. templo Spiritui Sancto
dicato est præfectus, ibique doctrinam vi-
tamque conservavit illibatam. Cujus
haud obscura edidit testimonia, cum do-
ctrinæ vitæque rationem cum aliis a Senatu
reddere juberetur; ita enim se probavit
omnibus, imprimis celeberrimis Theologis
Ioanni Pappo atque Selneccero, qui tunc
temporis ad componenda quædam dissidia,
et emendanda quædam Augustam accersiti
fuerunt, ut summam inde laudem conse-
que-

est Eliam Ehingerum, verbi divini apud

A 5

Oettin-

queretur, spartamque, ut antea, eximie ornaret, vid. *Chron. manuscript. Aug. ad A. 1590. seqq.* Et huc sine dubio referenda sunt, quæ Cel. SERPILIVS in *Epit. Theologorum Suevorum*, p. 135. monet, esse ipsi ad manus duas epistolas filiorum ejus, in quibus contra iniquam DEDEKENNI in *consiliis Theologicis* censuram patrem vindicarunt, ejusque innocentiam tum RR. Ministeriis Hamburgensi et Augustano, tum lectori quoque candido in justa et necessaria defensione dedere probatam. Quin et ex eodem fonte interpretanda sunt, quæ filius Elias de eo in elogio mox adducendo dixerat. Probus itaque cum fuerit, non immerito *doctrina insignis æque ac spectata fidei Vir Augustæque symmysta pius atque fidelis* audit H. WITTENO in *Memor. Philos. Dec. VI. p. 160.* Eodem, quo sacro muneri initiatus est, Anno 1570. matrimonio sibi junxit Mariam, Aspergeri Oenometræ filiam, virginem et natalium honestate et virtutum elegantia conspicuam, quacum felix et foecundum habuit conjugium, quindecim liberorum factus pater

Oettingenses, postea apud Augustanos,
Mi-

pater, ex quibus novem filii, filia extitere septem. Inter eos præter Eliam, de quo tractatio hæc instituta est, et Christophorum, de quo mox plura dabuntur, Ioannes quoque, David, Esaias atque Samuel studiis sacrae partim ecclesiae, partim scholis diligentem navarunt operam. Cujus testimonium admodum luculentum dederunt olim DAVID HOESCHELIVS, Polyhistor celeberrimus, tum temporis Gymnasii Annæani Augustæ Rector, itemque cel. Medicus D. GEORGIUS HENISCHIVS, Prof. ejusdem Gymnasii, in *literis commend.* Samueli Ehingero, cum e scholæ subselliis discederet, datis, *Misc. Ehing. manuscr. Tom. I. p. 570.* adhuc in *αὐτογράφῳ* extantibus, quas, cum quædam modo dicta illustrent, laudesque Ehingerianæ familiae haud vulgares contineant, hic dare non pigebit. Ita vero se habent:

LECTORI BENEVOLO S. P.

MOs quidam fuit olim in Græcia, ut in certis familiis certa quædam studia non exercerentur solum, sed etiam ad ejusdem familiae nepotes ac posteros propagarentur. Vnde

Ministrum, sinceritate fideque præstantiffi-

Vnde medici παῖδες ἰατρῶν appellantur. Idem hodie in nonnullis observari familiis exempla quotidiana docent : et ne longius abeam, domestico probari potest. Siquidem in familia Ebingeriana avus ecclesiæ orthodoxæ ministrum pie fideliterque egit, eodem ecclesiastico munere illius tam filius hic Augusta, quam foris nepotes funguntur. Vnus itemque alter scholis laudabiliter atque utiliter ecclesiæ plantariis suam operam navant. Horum frater Samuel biennium jam in auditorio ita se gessit, ut de ipso quoque bonam magistri spem concipiant. Cum autem absque subsidiis emergere literarum studioso perquam sit difficile : rogatos velim eruditæ doctrinæ patronos, eum, qua poterunt, ratione juvare non dedignentur : tantisper namque, dici quod solet, Marones, id est, docti non deerunt, dum Mæcenates non defuerint. Quod beneficii genus DEVS O. M. nunquam non remunerabitur. Lector quisquis bene vale.

Exaravit Augusta Vind. 14. Martii 1609.

David Hæschelius A.

Schole ibid. Rector

mp.

Samuel

tissimum, in quo avi exemplum novo
lumi-

Samuel Ehinger, pro eo tempore, quo auditor est noster, modestus fuit et diligens, ut sperem, exemplo fratrum cum laude ipsum quoque in literarum studio progressum esse, ac dignum censeam, cujus ratio habeatur. Idem et ego testor

Georgius Henischi, D.

Hic Samuel *problemata Ethica selecta*, præfide Martino Banzero Augustano, postea Prof. Witteb. publica disputatione ventilavit, munerique sacro Holzhusii in Francis præfectus est.

Sed ut ad Eliam patrem, a quo digressi sumus, revertamur, is per 32. annos Augustanæ ecclesiæ præfuit, donec *vir in sacra militia emeritus*, quo nomine eum salutat B. SPIZELIVS in *templo honoris reserato* p. 365. 72. ætatis anno pie obdormiret, A. 1616. d. 5. Aug. postquam 46. annos divino verbo serviverat. Eundem hoc elogio ornavit filius Elias, loco supra citato:

lumine conspicuum cynosuræ instar
Elias

*Non minor Elias Patre Jano, (beurum-
pere livor*

*Bullate! en tecum dedecus ut pe-
reat!)*

*Jura tori captans, sponsa Te virgo Ma-
ria,*

*ASPERGERVS erat cui pater æno-
metra.*

*Bis septem genuit natos, sobole addita
et una,*

*Theilogum hoc dicas Aoniumque genus.
Rite vocatus adit patriam (sic scripta
loquuntur)*

*Sacra Oettingensi cum docuisset agro.
Scis hoc, Pappe, docent tabula, patria
inclyta nosti,*

*Quam fuerit vita et dogmate præ-
copius!*

*Agnos ergo quater denis sex insuper
annis*

*Vt pavit Christi semine, sanctus obit:
Pronus obit, geminos vitæ complevit ut
annos,*

*Bis septemque senex vidit Olympiadas.
conf. ASSVM l.c. SERPILIVS l.c.*

Inter

Elias noster habuit. Mater Maria
Asper-

Inter ejus filios, præter Eliam nostrum, inter Augustanos præcipue nomen extulit, et paterna atque avita vestigia strenue præsit **CHRISTOPHORVS EHINGERVS.** Qui Anno 1578. d. 21. Aprilis Aufhusæ apud Oettingenses natus et renatus, Augustam vero translatus, præter genuinam pietatem, ad bonarum artium et elegantiorum literarum studia a parentibus felicibus auspiciis ductus est. Incidit enim in ea potissimum tempora, quibus in hac urbe, præter promotores et patronos omnis eruditionis, Marcum Welsenum, Carolum Rehlingerum pluresque alios (qui haud exiguos in renascentes inter Augustanos literas sumtus, ingenti animo, nec sine gloria, fecerunt) magna nominis fama floruerunt. Viri de re literaria, imprimis antiquaria meritissimi, Georgius Henischius, Medicinæ Doctor et Gymnasii Professor, David Hoeschelius, Gymnasii Rector, et Iohannes Wegelinus, Collegii Evangelici Ephorus, quorum eruditio et merita tamdiu memorem omnium tenebunt mentem, quamdiu optimi et egregii auctores, præsertim Græci,

Aspergeria et generis honestate, et
mo-

---

ci, quos in vulgus ediderunt, castigarunt, illustrarunt, inter eruditos locum habebunt atque nomen. Cum itaque multum referat, quo quis artifice quove præceptore formetur, facilis jam conjectura est, quantum Felix Christophori ingenium tantis sub viris talibusque præceptoribus profecerit, quorum institutione per sexennium non sine ingenii alacritate et felici studiorum incremento usus est. Horum laboribus præparatus et initiatus, majorumque capax, in Tubingensem Academiam ablegatus, Viros præstantissimos ab Anno 1600. ad 1603. sueta animi solertia audivit, et Philosophiæ pariter atque sanctioris doctrinæ præcepta tam felici fidere hausit, ut dignus habitus fuerit, qui 1602. lauream Academicam, in diligentia, eruditionis ac probitatis testimonium, acciperet. Viribus itaque satis confirmatis et acutis, ut Dei ecclesiæ inservire posset, non defuit divinus nutus et legitima vocatio. Ad Hohenloicos enim, (ubi per multum temporis spatium ad hæc nostra tempora Augustanis in ecclesiasticis muneribus obeundis locum

morum probitate præstans , filium
enixa

locum fecit exoptatissimum Illustrissimo-
rum Comitum gratia) vocatus , ecclesiæ
Monasterii, qui pagus est Rotenburgum ad
Tubarim inter et Weickershemium me-
dia via distans ultra triennium , mox
a Celsissimo Comiti Wolfgango Wei-
ckershemium translatus , et ibi divina
dogmata per decennium sanctissimo zelo,
quem in eo præcipue laudat ASSVM *l. c.*
exposuit , vitæque innocentia illustravit.
Dignus itaque habitus , qui patriæ eccle-
siæ præficeretur, A. 1616. Augustam voca-
tus, apud Minoritas primum , mox inse-
quenti anno apud Vlrici ædem Diaconus
constitutus est , spemque , quam de eo con-
cepere omnes , implevit felicissime. Ve-
rum etiam adversitatum procellis excipien-
dus & probandus erat Christophorus. Di-
ram enim tempestatem patiente Augustana
Ecclesia , de qua infra quoque quædam di-
centur , fidem suam illibatam et confessio-
ne testari , et exilio confirmare, coge batur.
Publico enim scripto ad quæstiones a Com-
missariis , quos vocant, Imperatoriis pro-
positas una cum reliquis Rev. Ministerii
mem-

enixa est , in cœnobio Oettingensi
B cui

---

membris generosa confessionis testificatione asseruit , se Augustanæ Confessionis , divinis literis innixæ, animitus adhærere, formulam Concordiæ pro libro symbolico habere, erroribusque Pontificiis mascule et sine metu contradicere : quam quoque confessionem, manu propria scriptam, nomine addito confirmavit, vid. *Acta in Sachen der Evangelischen Bürgerschaft in Augspurg, in puncto Reform. Relig. A. C. p. 74. seqq. 88. 93. 102. seqq.* Cumque accurata omnium articulorum designatio et confessio inauspicato consilio iteratis vicibus peteretur, ipse quoque eam, ad exemplum reliquorum, propria manu descriptam et subscriptam d. 25. Junii, eodem scilicet, quo Augustanæ Confessionis libellus Augustæ in publico Procerum Germaniæ confessor Imperatori oblatus est, die Cæsareis legatis exhibuit, vid. p. 109. 113. Dura hæc quidem, periculique plena, sed duriora restabant. Anno enim 1629. d. 8. Aug. st. n. Ministerium Ecclesiasticum in curiam vocatum, munere privatum, atque omne religionis exercitium illi interdictum est, cujus rei
histo.

cui nomen Christgarten (*b*), anno orbis

---

historiam habes *l. c. p. 268. seqq.* Ita et Ehingerum nostrum durum manebat exilium. Non tamen, deficiente humano auxilio, defecit divina providentia. Ejus enim nutu haud longo post tempore ab Illustrissimo Comite Hohenloico Philippo Henrico Waldeburgum accersitus, ibique Concionatoris aulici et ecclesiarum Ephori munere auctus est. Mutabatur interim apud Augustanos rerum facies; occupata enim A. 1632. M. Aprili a Suecorum Rege Gustavo Adolpho Augusta urbe, atque restituto purioris religionis exercitio, regio mandato huc revocatus, et primo quidem Vlricano templo restitutus, mox in Minorum Pastor constitutus est, ubi se quoque sibi similem eundemque, qui prius fuerat, id est, fidum, doctrinaque atque vita innocentem probavit omnibus. Instabat tandem ultimus vitæ terminus, et submovendus erat ab ingruenti iterum in Ecclesiam Augustanam factorum sævitia Dei servus. Obiit itaque Anno 1633. d. 28. Decembris, relictis ex priori uxore Dorothea, Io. Linckii, Pastoris Cræglinge-

bis redempti 1573. die 7. Septembris :
B 2 ubi

---

gensis filia , tribus , ex undecim , filiabus ; ex posteriori, Regina Brichtin, septem liberis, vid. BERN. ALBRECHT. Minist. Aug. Senior in *Conc. funebri Christ. Ehingero habita*, ubi ejus pietas , pacis et concordiae studium , vitæque , quantum homini licet , puritas luculento commendantur elogio.

Ex ejus filiis CHRISTOPHORVS et IOANNES EHINGERI pari modo in Augustana Ecclesia ministros se exhibuerunt fidissimos. Quorum ille 1622. die 6. Decembris Augustæ natus et renatus, patruique Eliæ Ehingeri, Rectoris, et Petri Meunderlini, Ephori, laboribus et institutione formatus An. 1641. in Argentoratensem Academiam missus est , ubi ad pedes celeberrimorum Virorum Ioannis Schmidii , Io. Georgii Dorschæi, Io. Conr. Dannhaueri, Io. Henr. Boecleri doctrinæ tum sacrae , tum elegantioris præcepta didicit, magistrique Philosophiæ titulo juribusque auctus est. Anno vero 1645. Hengstfeldiam in Francis deductus , per quadriennium non sine mul-

ubi quoque salutari baptismatis fonte
lustra-

multiplici vitæ periculo inter foedissimos civilis, quod Germanos vexabat, belli tumultus commisso coetui præfuit, et bonorum omnium aliquoties jacturam passus est. Restituta vero Germaniæ et Augustæ quoque quiete ac libertate, in patriam vocatus, Minoritano primum, tum Vlricano Diaconatui admotus, mox Paroeciæ ad Spiritus S. templum Pastor datus est An. 1661. M. Martio, ubi quoque per triginta annos se in omnibus muneris partibus præbuit solertissimum, edita interim *Demonologia*, qua occasione tentationis cujusdam Satanicæ, quæ futuri alicui accidit, peculiari observatione digna affert, unde ea quoque commendatur a B. SERPILIO *Epitaph. Theol. Suev. p. 134.* Ex duabus uxoribus Anna Catharina Preningia, et Regina Peyrlinia octo suscipiens liberos, tres tantum filias matrimonio elocatas sibi habuit superstites. Diligentiam in exequendo munere, fidem, concordia et pacis studium, vitæque integritatem cum aliis ad ejus vitam accuratius noscendam spectantibus exposuit B. IO. IAC. MYLLERVS,
Min.

Instratus, Christo nomen dedit, Eliæque
B 3   appel-

Min. Aug. Senior in *Conc. funebri* p. 25.
Sqq. obiit A. 1692. d. 25. Aug. septuagenarius.

Alter IOANNES natus est Augustæ Vindel. d. 17. Iulii 1628. eademque dexterritate a parentibus educatus, et Argentoratum 1651. missus, in studia per triennium quam diligentissime incubuit, Tubingensem postea aditurus Academiam, ubi duobus præstantissimis Theologis, Wagnero et Osiandro, tam felici Theologiæ studio se dedicavit successu, ut dignus haberetur, qui Serenissimo Badensium Marchioni Frederico, ita desideranti, mitteretur, ubi quoque per sexennium Höchstettæ pastorem commissi gregis egit fidissimum. Tum ad alium ejusdem regionis coetum vocatus, post septennium vero A. 1668. Wolbacum prope Basileam translatus, angustiarum et calamitatum locum invenit uberrimum, in bellicis tumultibus sæpe fuga abactus, multoque bonorum damno pressus: ubi tamen muneri, quantum licebat, non defuit, sed ex Basilea urbe, in quam se receperat, inter ipsa signa bellica Ecclesiæ suæ ministravit.

Re^d

appellationem initi cum Salvatore fœ-
deris

Reductus vero , divina ita dirigente pro-
videntia, in patriam A. 1678. templi ad S.
Crucem , et post quadriennium S. Iacobi
ædi Diaconus , anno 1696. vero Pastor
quoque datus est , quibus muneribus ac-
curate præfuit, donec tandem deficiente vi-
rium nervo rude donatus vitam pie clau-
deret 1704. æt. 76. Ex uxore Susanna Al-
beckin quatuordecim liberorum parens,
filium natu maximum Ioannem Christo-
phorum vidit sacro muneri initiatum, al-
terum Conradum Casparum Doctoris Me-
dicinæ laurea redimitum , in quo Viro quo-
que rei medicæ peritissimo, et Reip. Aug.
Physico amplissimo, ejusque doctissimis filiis
prosapia Ehingeriana adhuc floret. conf.
SERPILIVS *l. c. p. 138.* IO. IAC. MVL-
LER. *Conc. funebr. p. 20. seqq.*

Ceterum cum per plurima membra stem-
ma Ehingerianum se diffundat, potiora ex
delineatione prosapie hujus, quam Elias E-
hingerus noster *Rotenburgi ad Tubarim an.*
1631. vulgavit, quamque rarissimam esse,
et frustra etiam subinde apud viros ean-
dem cognatione attingentes quæri monuit
SER-

Christophorus, Johannes, 3. filius.

David, 2. filius.

Sanctus Andreas, Christophorus, 2. filius.

David, 1. filius.

|

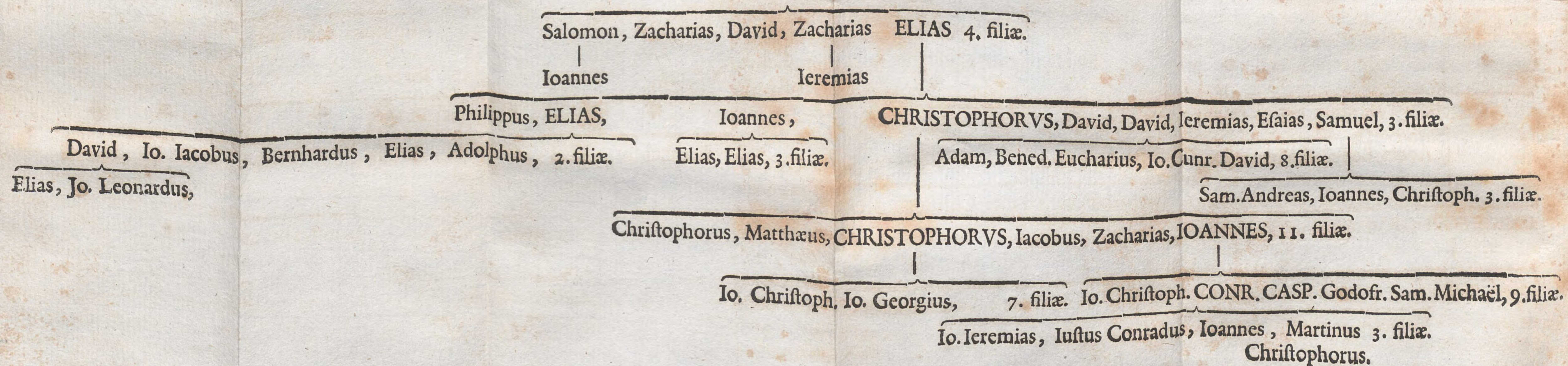
COEN, CASP. Gothof. Sanctus Michael, 2. filius.

Johannes, Martinus, 3. filius.

Christophorus.

TABVLA GENEALOGICA STEMMATIS EHINGERIANI.
IOANNES EHINGERVS.

deris tesseram habuit. Neque defuere parentes officio suo, sed filium ita ad veri Dei notitiam et amorem duxere, ut divinæ regenerationis vires matura felicitate fructus proderent felicissimos. Majores tamen profectus promisit ingenium felicissimum, haud obscuris indiciiis subinde se exerens. Quare translatus cum parente Augustam An. 1584. scholæ primum ad D. Annæ insertus, et Hieronymi Bavari, viri docti, curæ commissus, anno vero 1588. inter Collegii Evangelici recens tum extructi(c)

B 4   alumnos

SERPILIVS *l. c. p. 139.* excerpta, et ad nostra, quantum licuit, tempora continuata hic cum Lectore Benevolo communicamus.

(b) Errat itaque HEN. WITTEN. in *Diar. biograph. ad 28. Nov. 1653.* qui Ehingerum nostrum facit Dellingensem Bavarum. Meliora tamen et accuratiora dedit in *Memoria Ebingeriana, Memor. Phil. Dec. VI. p. 160. seq.* conf. Vener. Abbas IO. FABRICIVS in *Hist. Bibl. suæ P.V. p. 405.*

(c) Non alienum hic erit, Collegii huius Evangelici historiam paucissimis enarrare,

alumnos receptus , et eruditorum Virorum

re, cum haud exiguum historiae literariae Augustanae momentum illud institutum contineat , et luculentum amoris egregii erga veram religionem bonasque literas Majorum nostrorum testimonium exhibeat, immo equus quasi Trojanus fuerit hactenus, ex quo nunquam non viri prodire non Ecclesiae solum , sed et Reipublicae muneribus meritisque tum hic, tum alibi locorum fulgentissimi, et ad propellendam barbariem nati factique. Cepit vero Collegium sive Prytaneum illud , in quo selecta, ad futura Ecclesiae et Reipublicae ministeria , ingenia publicis Evangelicorum sumtibus sustentantur , formantur, et aluntur, originem anno 1580. consilio et auxilio Ioannis Baptistae Hainzelii, VII viri, et, post ejus fata, Ioannis Henrici, filii, Io. Matthaei Stamleri et Adami Remi, Senatorum Augustanorum et Curatorum rei Evangelico-Ecclesiasticae , iuvantibus haud exiguis sumtibus, et propositum strenue urgentibus Martino Zobelio, et Nicolao Poehmero , mercatoribus hujus urbis , ut negotiorum et divitiarum flore celeberrimis, ita
pio

rorum, Georgii Salzhuberi et Davidis
B 5 Schram-

pio religionis sacræ bonarumque literarum amore maxime commendandis. Ii enim insignem auri summam ad hoc institutum exequendum liberali manu contulere, succenturiantibus pientissima conamina munificentia sua Christophoro Welfero, Kochio, Chr. Christelio aliisque, id quod pluribus ex ipso foundationis, quam vocant, libello videre est, qui est inter *Acta der Evangelischen Bürgerschaft*, p. 451. *sqq.* Occasionem vero saluberrimo instituto dedit erectum circa idem tempus in hac urbe a Jesuitis Collegium sive Gymnasium, quod in commodum studiosæ juventutis, legatis ad id negotium duobus ædificiis Fuggerianis, se constituere excitareque asseruerant: ne itaque Evangelicorum juvenes cum religionis damno eo allicerentur, D. Georgius Mylius, tum temporis Augustanarum ecclesiarum Ephorus, ac laudati viri non tantum vigilandum, sed et studiis eorum hac ratione modoque subveniendum esse rati sunt. Hinc prima ejusmodi Collegii mentio injecta, opusque ipsum eodem anno maturatum, ac collecta ex civibus Evan-
geli-

Schrammi, ei Lyceo præfectorum, disci-

gelicis stipe, Patronorumque supra laudatorum beneficiis accedentibus, tandem perfectum, et ab Illustri Senatu confirmatum est, vid. *Acta l. c. p. 446. seqq.* Plateariam discipulorum musicam et cantilenas, multis civium graves, aliasque causas jam taceo. Adaptato itaque huic instituto commodissimo ædificio, a Christophoro Fuggero ære redempto, selecta ingenia in id Alumneum recepta, ac publice solennique ritu introducta sunt, supremo Ephoro constituto B. Mylio, cui additus est alumnorum Præceptor *Georgius Salzhuberus*, Musbacensis Bavarus, qui per errorem typographicum Salzhaberus dicitur apud FREHER. *Theatr. Vir. erud. P. IV. p. 1542.* Philosophus egregius, qui postea in Academia Ienensi Philosophiam publice professus est, vid. PETR. MEVDERLIN. orat. manuscr. *de origine et progressu Collegii Evangelici.* Vrbe vero ejecto per notissimos de calendario Gregoriano recipiendo motus Mylio, Collegium quoque capitis sui calamitatem ita sensit, ut prior alumnorum numerus, qui ad triginta duos excurrerat, ali amplius non

sciplinæ traditus est. Nec defuit officio

---

non potuerit: rediere tamen sereni dies, donec publica Ecclesiæ Evangelicæ, quæ Christo Augustæ colligitur, fata etiam hanc bonarum literarum sedem obruerent, cum A. 1629. *Petrus Meuderlinus*, Vir Cl. ejusdem Collegii Ephorus cum alumnis suis sedibus excedere, veteresque migrare coloni juberentur, cujus rei circumstantias latius enarrant *Acta der Evangelischen Bürgerschaft*, p. 430. *seqq.* 535. *seqq.* Restituta tamen cuncta sunt per Gustavum Adolphum Suecorum Regem. Cum vero ejus exercitus Anno 1635. urbe excederet, et templa nostris iterum occluderentur, patuit amplissima hujus Collegii area coetui sacro, juxta deditionis articulos, in quibus unum templum de novo extruendum tandem permissum fuerat, ibique per quatuordecim annos sub dio, ad restitutam Germaniæ pacem usque, sacræ orationes habitæ sunt, et Sacramentorum facta est administratio, vid. *Chron. manuscr. ad Annos* 1635. 1649. Donec tandem erepta ex angustiis Augusta orthodoxa, restitutisque templis et confirmatis Protestantium juri-
bus

cio suo Ehingerus , sed ita per sexennium

bus Collegio quoque sua jura confirmarentur , vid. *Friedens-Executionis Recept* p. 10. Et ex eo tempore sub prudentissima Virorum de Republica et ecclesiastica immortaliter meritorum administratione hunc ad usque diem floret , et pristina gloria coruscat. Non levi enim cura eo nisi sunt viri sapientissimi , quibus ejus administratio hactenus commissa fuit , ut adolescentum educationi et institutioni viri præficerentur eruditionis laude vitæque integritate conspicui. Post Salzhuberum enim , de quo antea diximus , Ephoria commissa est *Davidi Schrammo* , Nördlingensi , Theologo et Philosopho excellenti , cui a Comite Palatino Philippo Ludovico ad Concionatoris munus obeundum vocato successit *Ioannes Wegelinus* , editis ex manuscriptis codicibus *Cyrillo de S. Trinitate* et *Nicephoro Blemmida* clarus. Quo anno 1612. fati functo sparta ad *Petrum Meuderlinum* , Virum scriptis quoque celebrem , devoluta est , quem rude donatum anno 1651. excepit *Daniel Arcularius* , et post eum , munere decedentem , *Ioannes Steud-*

nium (*d*) Musis ibi se addixit, ut dignus ha-

Steudnerus, Orientalium linguarum studio clarus, cujus in *Schola abcdaria Iudæorum* haud obscurum reliquit specimen. Is cum anno 1666. vivere desiisset, alumni Ephorus datus est *Ioannes Crophius*, Vir clarissimus, qui qua eruditionis præstantia fideque ac dexteritate Collegio huic præfuerit, hoc nostro adhuc tempore loquuntur Viri munerum et meritorum claritate insignes, qui Ejus institutione ad artes et scientias addiscendas felicissime usi sunt. Quod et pari ratione dicendum de *Narcisso Rauenro*, Viro longe doctissimo, cujus felicia fata, quibus Ejus fidem et probitatem Deus remuneravit, in generosa prosapia, Filio præsertim natu maximo, ad excelsa munerum honorumque culmina evecto, veroque eruditorum Mæcenate, omnes, quotquot Augustæ vivunt, suspiciunt. Eum tandem ob senium rude donatum secutus est Vir Reverendus *Ioannes Conradus Mezgerus*, divini antea verbi apud Stadenenses Minister, cujus eruditionem, insignem dexteritatem, quoque in juventutem fertur, amorem pro merito extollere laudatissima

Viri

haberetur, qui stipendio auctus in Leucoream Academiam mitteretur, anno 1593. Felici ibi appulit fidere; præstantissimos enim Theologos, Polycarpum Lyserum, Ægidium Hunnium, Huberum, Gesnerum, et in Philosophia quoque Præceptores nactus est viros plane egregios. (e) Quorum institutione feliciter magnaue industria usus, insigni, quem in Academiam ex patria apportaverat eruditionis thesauro maiores addidit divitias, et quidem tam festino successu, ut Mæcenatum voluntate Patrumque academicorum iudicio summos in Philosophia honores consequeretur. Cujus diligentiae vel hoc suffi-

Viri optimi prohibet modestia, cui quoque quietam et felicissimam senectam omnes merito precantur.

(d) Fatetur id ipse Ehingerus in literis ad Christophorum Ehingerum, fratris filium, die 2. Aug. 1652. datis, *se per totum sexennium sub præceptoribus Salzhubero et Schrammo in Collegio fuisse.*

(e) Vid. STEINER. *Conc. fun. Eliæ Ehingeri habita.* WITTE *Memor. Philos. Dec. VI. p. 161.*

sufficit specimen, quod intra triennium, quo Wittebergæ commoratus est, sex disputationibus ingenium et eruditionem demonstraverit. (f) Non tamen hic solus labor fatigavit Ehingerum, sed et studiosæ juventuti se utilissimum præbuit, inter cujus numerum celeberrimum quoque Iureconsultum, *Friedericum Hortlederum* (g) discipulum ha-

---

(f) Patebit id ex designatione scriptorum infra danda, immo ex ipsa Ehingeri relatione, *Velitationis epistolice cum Iesuitis Monacensibus* p. 96. 97. ubi ait: *Se in philosophicis præsidem fuisse disputationum* 1. *de forma metaphysice considerata*, 2. *de animæ essentia et facultatibus*, 3. *de temperantia*, 4. *de substantia et accidente*, 5. *de methodis*, 6. *de demonstratione Aristotelica*: collegium quoque *Physicum* habuisse; eodem quoque tempore, anno scilicet 1597. *Michaëlem Psellum* in *organon Aristotelis* Græce et Latine edidisse. Taceo jam dissertationes Theologicas præfide *Rungio* et *Volckmaro* habitas.

(g) Docet hoc epistola ipsius HORTLEDERI ad Nostrum *Ienæ* die 6. Octobris 1621. scripta, et *Miscell. Ebinger. manuscr. T. II.*

habuisse, haud exiguam eruditioni Ehingeria-

T. II. p. 201. inserta, quam, etsi longiusculam, hic totam inferere suadet non hæc solum circumstantia, luculentumque, quo loco Ehingerum habuerit, testimonium, sed et alia ad Nostrum pertinentia, suoque loco adducenda, et quædam, ipsum Hortlederum concernentia, quæ in ea continentur, notatuque non sunt plane indigna. Ita vero Vir celeberrimus :

S. et sincerum amorem.

Cum filius tuus, elegantis adolescens ingenii, clarissime vir et excellentissime, Dne et amice praeceptoris fidelis instar honorum et amorum genere quovis mihi colende, cum, inquam, suum album mihi offerret, eique nomen meum ut insererem, peteret, viso Ehingeri cognomine, tui statim reminiscebar. Num sanguine tibi junctus esset, interrogabam. Respondebat, se non agnatum, non fratrem esse, sed filium. Quare dici vix potest, quam lætatus fuerim. Continuo vetustissima amicitiae nostrae jura: continuo tua in me merita, inque studiis exhibitam Wittebergæ manuductionem: continuo renovationem amicitiae nostrae per
litteras

gerianæ famam conciliat. Præsertim
C cum

litteras Rotenburgi ad Tuberim a te datas enarravi. Mea ipsi studia obtuli. Vt me quoque amplecti dignaretur, rogavi. Nec vero, ut ex tuis intelligo, votum me fefellit. Quas igitur hoc nomine gratias ipsi, veteris nostræ necessitudinis exoptatissimo reconciliatori, quas tibi, amico tam constanti et jucundo, debeam, verbis vix assequi me posse sentio. Si quid tamen in me unquam erit, quo ostendere queam, quam te, quamque te propter, filium tuum carum habeam, id omne in quacunque re, et in ea etiam, quam filii causa petis, polliceor ac promitto. Sane arduum quidem est, ac perdifficile, adolescentem alienigenam ad communis mensæ beneficium promovere, hisce præsertim difficillimis temporibus. Verum non omnino impossibile, si cum Academia pro tempore rectore Iob. Majore SS. Th. D. et P. P. primario, nec non Ecclesiæ oppidanæ pastore et vicinarum superintendente amicitiam copulare, et hac de re aliquid ad eum perscribere velles. Etsi enim res maxima ex parte in Principum meorum manu est, perraro tamen ab iis id beneficii cuiquam indulgeri solet, nisi ei simul de Patribus Academicis fautor aliquis
com-

cum ipse , Ehingerum egregie de se
fuisse

commendatorque contingat. Prætereo, quod
etiam citra principis consensum Academia Re-
ctori substitutionibus temporariis subvenire stu-
diosis licet, compendium communis mensæ ap-
petentibus. Sed succedat hoc negotium, ut vo-
let. Certe, si quando filium tuum præcepto-
rem nobilium vel aliorum adolescentulorum
ingenuorum constituere possem, ut sæpe accidit,
desiderio tuo non male satisfacturus mihi vi-
derer. Igitur et in hac re operam meam
spondeo, et, si condignas unquam pro insigni
etiam tuo munere chartaceo grates referre po-
tero, occasionem omnem captabo. Quid enim
picturis istis artificiosius? quid venustius?
quid elegantius? quid enarratione rerum a
Saxonibus gestarum, quæ te forte auctorem
laudat, diligentius, quid denique Gewoldi re-
bus Bavaricis certius fideque dignius? (vid.
Velit. epist. Ehingeri p. 245.) Dicam, quod
sentio ingenue, Ehingere amicissime. Iam diu
genealogiam Saxoniam talem, qualis est Ge-
woldi Bavarica, ope Archivorum domus Sa-
xonica meditor, et quicquid antiquitatum at-
que monumentorum Saxoniorum haberi potest,
ad eam rem conquistum habeo. Sola adhuc
deest

fuisse meritum, afferat. Rebus ita suis

C 2

Wit-

deest concinnatio et editio. Quod si igitur tuus iste peregregius sive Apelles, sive Parrhasius, sive Durerus, sive Lucas pictor Saxonicus, Wolfgang Chilianus imaginibus suis opus meum ornaturus, et id genus alias, quas ei subministraturus essem, sculpturus, nec non impensis suis editionem curaturus esset, ac pro labore aliquam de exemplaribus particulam soluturus, quæcunque æqua inter nos videbitur, diu meditatam institutum meum maturaturus essem, et, quamprimum fieri poterit, ad umbilicum, iuvante altissimo, perducturus. Quid igitur animi ipsi sit, exquire. Ad me scribe, et pro amicitia nostra in medium consule: adeoque de domo Saxonica, et omnibus, ipsos historiæ atque genealogiarum fontes sectantibus, pererratis per tempus bene longum rivulis sat turbidis, bene merere. Reddam pro virili vices, quando et ubicunque reposces. Reddam, et si non reposces. Bene ac feliciter vale, Vir honestissime, et Reipublicæ literariæ, cujus ornamentum es egregium, perenna. Rescribam Iena Octobr. die 6. anno 1621.

Observantiss. et amantiss. tui

Fridericus Hortlederus mp.

Wittebergæ prospere gestis, locum mutavit Elias noster, Tubingamque (b) se contulit, ubi tam benevolos fautores, prænuncia eruditionis suæ fama, expertus est, ut, tentatis quoque hic loci viribus, (i) non solum digna meritis commendatione promoveretur, sed et a beato Hafenrefferō, Theologo Tubingensi, sacro muneri initiaretur, cum ad illud divino nutu præter expectationem esset vocatus: sic ut juvenilis ætatis bene exactæ præmia matura manu carpere, donorumque divinitus concessorum messem haud infelicem instituere potuerit.

§. II.

Collegerat hætenus Ehingerus, tum ex facris, quas nocturna diurnaue verfabat

---

(b) Tacet hanc mutationem Ven. SPIZELIVS in *templo honoris reserato* p. 365. cui tamen ignota esse non potuit, cum indicata fuerit in *historia vitæ Ebingeri ad calcem Conc. fun.*

(i) Disputationem enim sub præsidio Gerlachii, *de Scriptura Sacra contra Bellarminum* habuit, vid. *Velit. epistol.* p. 96.

fabat manu, paginis, tum ex optima cujuscunque generis libraria supellectili thesaurum eruditionis Theologico-Philologicae eximium; qui ut divinæ gloriæ, Ecclesiæque atque orbis literarii commodo plane dicatus erat atque consecratus, ita diu, divina sic dirigente gratia et providentia, absconditus latere non potuit, quin in publicis muneribus cum aliis communicaretur. Cujus primam habuit occasionem, (k) cum a Perill. Barone Davide Enenckelio Albertsbergam in inferiori Austria, a Patribus Academiae Tubingensis, quos vix salutaverat et cognoverat, commendatus An. 1597. accerferetur, Ecclesiastæ aulici functurus munere, cui etiam per sexennium multa fide fecit satis. (l) Eo fatis erepto translatus est

C 3

Ke-

(k) Male iterum WITTE in *Diario Biograph. ad Ann. 1653*. Rotenburgicum Rectoratum primum ejus munus fuisse asserit.

(l) Quæ apud SPIZELIVM in *templo bon. refer. p. 305*. occurrunt, ubi dicitur, *eum persecutione exorta ex arce Enenckeliana pul-*

Kefermarckium in superiori Austria a Io. Wilhelmo L. B. de Zelcking, ut et ibi veritatem divinam accurate doceret, et contra aduersariorum insultus masculè defenderet. Nec defuit officio Ehingerus, sed inter periculosissimas, quæ catervatim oriebantur, tempestates forti immotoque animo munus explevit. Verum enimvero præparandus erat Ehingerus, et initiandus quasi, ad confessionem fidei et religionis purioris publicam, et per calamitatum iter post divinum ducem ad futuræ vitæ ducendus gloriam. Cum enim notissima in Austriacis regionibus Evangelicos premere inciperet persecutio, quique veram profitebantur doctrinam, sedibus suis migrare, atque regione tota excedere juberentur, Ehingerus quoque A. 1605. cum uxore, filioque atque filia

---

pulsum, desponsatæque sibi Ecclesiæ vale dicere coactum esse, minus recte se habent. Mortuo enim Enenckelio, cujus Concionem funebrem Lauingæ 1603. typis Noster edidit, Kefermarckium concessit, ibique altero post adventum anno, loco et officio per aduersarios motus est.

filia diversas quærere terras, et per varios casus et dira pericula vitæ oberrare coactus fuit. Quæ etsi durissima certe erant atque funesta, fortem tamen Ehingeri animum, ad omnia pro veritate divina asserenda paratum, nihilque asperi recusantem, frangere valebant minime. Elegit vero exilii locum patriam, ubi, publico munere vacuus, privatim Musis se totum sacravit, præstantissimæque, quæ eum postea toti erudito orbi commendavit, eruditionis haud exiguas accessiones fecit. Noluit tamen in literario totus latere otio, sed promptissimam Deo ejusque Ecclesiæ inserviendi voluntatem aliis, imprimis Ioanni Adamo et Ioanni Alberto de Wolffstain, Baronibus in Sulzburg et Pürbaum, modeste pieque exposuit, (m)

C 4

qui

(m) Patet hoc ex *vocationis*, quam vocant, *libello*, *Conc. fun. affixo*, ubi ajunt: *illum ante aliquot annos post relictam Austriam officiorum promptitudinem et inserviendi voluntatem ipsis exposuisse, munere vero ecclesiastico nullo vacante, ipsos promississe, se data occasione ejus fore memores.*

qui quoque de ejus sinceritate, ortho-
doxia, et eruditione tam largam spem
concepere, ut nullo munere Ecclesia-
stico tunc quidem temporis vacuo, post
aliquot eum annos, anno 1611. d. 25.
Nov. ad Pastoris et Superintendentis
obeundas vices non sine præclaro de
eruditione ejus testimonio (n) invita-
rent,

(n) Notatu digna sunt verba, quæ l. c.
Viri perillustres addunt. Die erledigte Pa-
storats- und Superintendenten-Stelle, wol-
ten wir gerne, als eine Christliche Obrig-
keit, um sovielmehr, dieweil unsere an-
gehörige Pfar- Kirchen, und derselben
Vorstehere fast allerding mit unserer
wahren Christlichen Religion, auch unver-
fälschten Augspurgischen Confession, und
darauf gerichteten Formula Concordia be-
nachbarten Adversariis umringt und be-
schlossen sind, vermittlest Göttlicher Hülff
und Gnade, gern auf das fürderlichst
mit einer gelehrten und qualificierten Per-
sohn (dafür ihr uns sowohl zur Zeit eu-
res vorigen bey uns gethanen Ansuchens,
als biß anhero bey ewrer jetzigen Herr-
schafft und Obrigkeit gebabten Dienstes
von unterschiedlichen Orthen berühmt und

rent, licet Ehingerus alio, de quo dicendum mox est, officio occupatus, istam invitationem secutus non sit. Non potuit interim latere vir tanta eruditione apud plurimos conspicuus, nec deferri ab auxiliatrice DEI manu, qui omnem in eo spem collocaverat, et relicta domo eum fortiter erat confessus. Eodem enim, quo pulsus erat, anno 1605. ad Rectoris munus subeundum a Senatu Rotenburgico ad Tubarim vocatus est, ubi cum in officio fidum, accuratum et sincerum, tum vita sua suorumque honestum bonumque civem se exhibuit, præstititque sancte, quod promiserat, sic ut ei (o) *neque in juventute scholastica informanda fides, neque in laboribus perferendis industria, neque in augendis Reipubl. commodis grati animi benevolentia defuerit.* Tam tenero etiam scholam, cui præfectus erat, quosque formandos

C 5

ac-

---

commendirt worden seyet,) widerum bestellen und ersetzen.

(o) Ipsius Ehingeri verba sunt, in *Dedic. Canon. Apostol. ad Sen. Rotenburg. epistola.*

acceperat, discipulos amore complexus est, ut neque Sulzburgum, uti supra dictum, neque Vlmam, (p) quo ad Rectoris munus in celebri, quod ibidem floret, Gymnasio, obeundum invitatus erat, concederet. Quantum vero ibi per duodecim annos, quibus Rotenburgicam scholam rexit, juvenum ingeniis emolumentum, totique civitati ornamentum attulerit, facile vel inde cognosci potest, quod eum non solum beneficiis multis et stipendii auctione apud se retinuere primo, (q) sed et in pa-

---

(p) vid. *Dedic. dissertationum de Iesuitico Lysandro*, ubi ait: *se ante annum* (scripserat vero hæc A. 1611.) *a Consulibus Reipubl. Vlmensis ad Rectoratus officium per Rev. et Doctum Virum M. Matthæum Sattlerum vocatum esse.*

(q) Fatetur id Ehingerus in *Dedic. Canon. Apost.* quos Senatui Rotenburgico se inscripsisse ait, *ob multifaria beneficia, quibus ipsum ante paucos annos ab Illustrissimis et Generosissimis Baronibus a Wolffstain etc. ad Superintendentis munus legitime Sulzburgiam vocatum, benigne refecerint, et stipendii auctione donaverint.*

patriam discedentem amplissimo dimiserunt testimonio. (r) Accersendi autem

(r) Adjectum *Concioni funebri* his verbis dexteritatem et honestatem Ehingeri ejusque familiae laudat. Wir Burgermeister und Rath des Heil. Reichs Statt Rotenburg auf der Tauber, bekennen öffentlich mit diesem Brieff, demnach der Ehrwürdig und Wohlgelehrt M. Elias Ehinger, Kürzeiger diß, in die zwölff Jahr lang in unser lateinischen Schuel Rector und Inspector gewesen, und aber anjeko umb sein und der seinigen verhoffenden bessern Gelegenheit willen, auf vorhergehende vocation und Beruffung der verordneten Herren über die Schuel zu St. Annen in Augspurg alldahin in Dienst sich zu begeben Vorhabens, inmassen er sich dann vor diesem verobligiert und verbunden, uns derowegen umb günstige dimission und Erlassung auch Urkund und Gezeugnuß seines Verhaltens, dienstlichs Gleisses gebetten, daß er sich demnach in solchem seinen Dienst diese Zeit über aufrichtig, getreu und geflissen, auch sonst in seinem Leben und Wandel ehrlich und wohl, und also verhalten, daß wir ihne, da es seiner Gelegenheit gewesen, dergestalt gern länger bey uns leiden und haben mögen: also daß er mit unserm guten Wissen und Willen von uns abgeschieden ist, dessen zu wahrer Urkund haben wir Ihme diesen Abschieds-Brieff mit gemeiner unser

tem in patriam Ehingerum occasionem fecere exhaustæ vires, et ingravescens senectus Georgii Henischii M. D. et Mathematicum hætenus Professoris in Gymnasio Annæano. Cui anno 1617. surrogatus, die 26. Maji solenni oratione (s) munus auspicatus est. Rectore vero

ser Statt Insigel verfertigt und bekräftigt zuge-
stellt, der gegeben ist Montags den 14. Aprilis
nach Christi Jesu unsers liebsten Herrn und See-
ligmachers Geburt im sechzehnhundert und sie-
benzehenden Jahr. Eadem publica oratio-
ne professus est IO. NESERVS, Superinten-
dens Rotenburgicus, qui in *Orat. de Iubilæo*
Evangelico-Lutherano, cum novum in Ehin-
geri locum Rectorem surrogaret, p. 23.
post alia, *Ehingerum*, ait, *Scholæ ultra an-*
nos undecim pie, honeste, laudabiliter præ-
fuisse.

(s) *de Athenæo Augustano*, ubi tamen
magis de scholis in genere, quam de ludo
Augustano agitur. In ejus exordio inter
alia, *graves*, inquit, *me huc vocavere causæ*
in locum clarissimi Domini Doctoris Henischii,
de re literaria optime meriti, Præceptoris mei
honorandi. Fatis vero functus est Hoesche-
lius

vero Gymnafii Davide Hœfchelio, Viro
maximas laudes apud omnes, qui ele-
gantiorum literarum studia amant, con-
fecuto eodem anno fatis concedente,
eumque in mortalitatis exuviis depo-
nendis mox fequente Henifchio, Ehin-
gerus tum Reſtoris, tum Profeſſoris et
Bibliothecarii munus, inter laudatiſſi-
mos illos Viros hætenus diviſum, anno
1618. ſimul ſuſcepit, dignamque do-
ctrina

lius XIII. Cal. Nov. 1617. Heniſchius prid.
Cal. Iun. 1618. unde ſequitur, anno de-
mum 1618. Reſtoris et Bibliothecarii mu-
nus cum Profeſſione publica, quæ hætenus
ſejuncta erant, in Ehingero fuiſſe conjuncta,
alia enim via non patet, cum emortuali utri-
uſque die conciliandi ea, quæ Ehingerum
mox 1617. mox 1618. munus publicum in
patria ſuſcepiffe aſſerunt. Hœſchelii vero
et Heniſchii emortuales hos dies eſſe, Hain-
zelii fratres dubitare nos non ſinunt, qui
utrumque patrio monumento, cui Xyſtus
Betulejus et Hieronymus Wolfius jam il-
lati erant, recondentes, hoc erexerunt mo-
numentum noſtro adhuc tempore in tem-
plo divæ Annæ ſuperſtes:

Etrina, qua ornabatur, nactus est spartam.
 Neque meliori profecto viro, quam
 Ehingero Schola et Bibliotheca, prae-
 stantissimorum virorum cura haecenus
 ad egregiam promotæ florem, (t) ne-
 que

DAVIDEM. HOESCHEL. AVGVSTANVM
 PELASGAE. LITERATVRAE
 ANTESIGNANVM

XYSTO. BETVL. ET. HIERON. WOLFIO
 IOAN. BAPT. ET. IO. FRID
 HAINZELII

FRATRES. E. VI. SVPERSTIT
 IN. PATERNO. MON

L. M. IVNGENDVM. CC

NASC. III. ID. APRIL. A. MDLVI

OB. XIII. KAL. IXBR. AN. CHR. M DC XVII
 SCHOLAE. ANNEAE. PRAEFVIT
 ANN. XXXVI

GEORG. HENISCH. MED. D
 DICENDI. ARTES. ET. MATHEM
 IN. SCHOLA. AVG. DOCVIT. A. XLII
 FIDELITER. FELICITER
 VIX. A. LXIX.

OB. PRID. CAL. IVN. AN. M DC XVIII

vid. DAN. PRASCH. *Epitaph. Aug. Vinde-
 lica* P. I. p. 180. Ceterum Ehingerum
 An. 1681. Augustam vocatum esse, vitium
 est typographicum apud FREHER. *theatr.
 Viror. erud.* P. IV. p. 1542.

(t) Monet hic rei series, et institutum
 hi-

que præstantiori palæstræ committi
po-

---

historiam literariam Augustanam hisce notis subinde illustrandi, ut de Gymnasii quoque Augustani, et, quæ ei juncta est, Bibliothecæ publicæ historia pauca quædam enarrentur. Pauca inquam; brevi enim mihi esse licebit, postquam Vir Reverendus Clarissimusque PHILIPP. IACOBVS CROPHIVS, ejusdem Gymnasii Rector et Bibliothecarius, accuratam *Scholæ et Bibliothecæ Augustanæ historiam* nos expectare iussit. Qui labor cum pro ea, qua pollet, eruditione, proque monumentorum actorumque fide, egregia plurima polliceatur, non iniquis precibus eum flagitamus, ut tam pulchrum foetum literato orbi diutius non invideat. Dedit vero occasionem Scholæ Augustanæ et rei necessitas, quæ juventuti tandem accurate prospici jubebat, et stipendium, quod vocant, aliquod, ab Ulrico Langenmantello Patricio Augustano pro quinque arctioris fortunæ juvenibus, qui Theologiæ studio se dicarent, institutum. Nam cum deficerent, qui sacris literis invigilaturi, illoque beneficio digni hisce sumtibus juvarentur, adeoque illud stipen-

potuit Ehingeriana eruditio, cui volupe

stipendium diu satis vacasset, Senatus pietissimus, de tota posteritate sollicitus, et de Ecclesia pariter atque Republica æternum merendi studio flagrans, eodem ære, non tamen sine publicis sumtuum auxiliis ludum illum literarium A. 1531. primum instituit, vid. GASSAR. *Annal. Augstburg. ad annum cit.* Cumque Carmelitarum Cœnobium una cum æde D. Annæ Optimus Senatus ab ejus incolis, maximam partem puriorem fidem amplexis, inter quos Urbanus Regius et Ioannes Froschus postea primi divinam veritatem publice docuere, vid. GOTTFR. ARNOLD. *Hist. Eccles. et Hær. P. II. l. 16. c. 7. §. 14. p. 20.* ubi tamen Regio Froschus minus accurate præfertur ære redemisset, sicque, quod suum jam erat, (civium enim sumtibus et Senatus liberalitate ex cineribus quoque resuscitatum fuit, vid. GASSAR. *l. c. ad A. 1306. in Ep. Friderico* et ex eo HARTMANNVS in der Augspurg. Chronick, P. II. p. 96. sq.) sibi honestissima ratione vindicasset, artium et disciplinarum palæstram ibi erexerunt, scholamque primo constituerunt, electis

viris

lupe erat, exemplaria Græca et Latina
D no-

---

viris prudentissimis, qui Scholarcharum
functuri munere emolumentum floremque
novi Lycei curis suis promoverent auge-
rentque: quibus anno 1543. additi sunt
plures, vid. GASSAR. *l. c. ad ann. 1543.*
Surgebat itaque desideratissimo flore Gy-
mnasium, et cum increfcente religione pu-
riore majora indies incrementa capiebat.
Sed in ipsa fere adolescentia, et cum halcyo-
nia quilibet ei promitteret, vehemens susti-
nendus erat turbo, cum jubente Carolo Im-
peratore anno 1551. per Seldium præcepto-
res, et liberalium artium doctores, qui in
eo ludo juventuti præerant, et religionis
formulæ ab Imperatore præscriptæ nomen
dare recusabant, schola urbeque excedere
juberentur, omnisque Lycei illius constitu-
tio ad novam formulam componeretur,
unde non potuit non ingens lacrymarum
vis, multique civibus suboriri gemitus, vid.
GASSAR. *l. c. ad Ann. 1551.* Mutata ta-
men mox altero anno, ut supra jam mo-
nuimus, Augustanæ Ecclesiæ fortuna, redu-
ces quoque Gymnasium habuit pristinæ fe-
licitatis radios, nec desuit optimus Senatus
accu-

nocturna versare manu, versare diurna.
Non

accuratissimam hujus plantarii habere curam. Vt enim novo flore resurgeret, precibus multis *Hieronymum Wolfium*, eo tempore Fuggerianæ Bibliothecæ præfectum, multisque veterum scriptorum libris editis longe jam clarissimum, anno 1557. eo perduxit, ut præter Rectorem ordinarium, Matthiam Schenckium, Professoris Ephorique instar eidem Gymnasio se præfici pateretur. Vnde et ab eo nova docendi discendique ratio præceptoribus discipulisque præscripta, et schola anno 1567. ex quatuor classibus in sex distributa, ac præter eas auditorium quoque Wolfianis discipulis erectum est, ut in eo artium liberalium, Græcorumque atque Latinorum auctorum prælectiones ex Wolfii ore perciperent, vid. GASSAR. *l.c. ad annos 1557. et 1567. Acta Scholast. manuscr. Vol. I. p. 47. HARTMANN. Augsp. Chron. P. III. p. 94.* Et cum ex consilio Wolfii novus Gymnasii discipulis Professor constituendus esset, qui Mathematicas disciplinas artemque dicendi profiteretur, nec in ea re quicquam in se desiderari passus est Senatus munificentissimus,

Non solum enim commissam fidei suæ

D 2

ju-

mus, sed *Georgium Henischium*, Medicinæ Doctorem, variis et hunc scriptis celebrem, illi spartæ anno 1576. admovit, cui etiam post obitum Wolfii suprema scholæ cura præter Fabricium et Hoeschelium, Rectores, commissæ est. Hisce itaque auspiciis, hisque curis Gymnasium Annæanum floruit, usque ad annum 1613. et sequentes, quibus novo comprobavit specimine Senatus Augustanus, quanto desiderio in ornandas promovendasque bonas artes et literarum studia ferretur. Veteri enim ædificio ruinam minante, novæ, eæque pulcherrimæ ædes extructæ sunt, architecto Elia Hollio, famigeratissimæ curiæ Augustanæ constructione claro, quas ob miram elegantiam, et adhibitam in iis extruendis artem visitantes mirari solent, conf. BERN. HEVPOLD. *descript. scholæ Ann.* Cumque in docendi discendique ratione postea quædam immutanda quoque viderentur, Christophorum etiam Helvicum, novam Raticii methodum tunc vulgantem, et inde peculiare nomen adeptum, huc invitarunt, ut scholæ reformandæ per aliquod temporis spatium in-

juventutem in omni eruditionis genere
ac-

---

incumberet , vid. Cel. REIMANNVS, *Introd. in Histor. literar. German.* Quæ vero calamitas post non multos annos in Athenæum hoc ingruerit , cum Evangelicam religionem professis templa scholæque clauderentur , postea ad Ehingeri , qui tunc Gymnasio præerat , fata delapsis dicendi erit locus. Restituta vero Germaniæ publica tranquillitate , apertisque Augustæ templis atque scholis , fausto iterum efflorescere coepit Lyceum Anneanum fidere , præsertim cum Viri gravissimi , qui ex Patribus Conscriptis ejus curæ præfecti fuere , nihil omitterent , quod ad ejus promovenda commoda videbatur utilissimum. Et his ipsis artibus ad nostra tempora fartum floret , majoraque indies sub prudentissimis gravissimorum DNN. Scholarcharum , Virorum de Re Publica , Ecclesiastica , et Scholastica immortaliter meritorum auspiciis capit incrementa , cui Ecclesiæ & Reipublicæ Palladio , quique in eo juventutis commodo diligentem navant operam , bene merito precantur , et antiquum illud , *feliciter!* acclamant omnes. Ceterum ne
hic

accurate instituere fategit, sed et sele-
 D 3 tissi-

hic quoque, quod ad Rectorum ejus Gymnasii pertinet historiam, abeam ἀσύμβολος, eorum seriem exhibendam duxi, donec prolixè omnia aliunde accipiamus. Ita vero se exceperunt invicem viri eruditissimi:

I. GERARDVS GELDENHAVERVS, Noviomagus, Augustanum ludum aperit 1531. conf. ADAMI *Vit. Theol.* p. 43. BAYLE *Dict. hist. crit.* T. II. p. 1247. *Bibl. Brem. Fasc. II. Cl. V. m.* 8.

Illo anno 1534. Marpurgum abeunte, ut Professoris munus susciperet, reliquis Præceptoribus post aliquod temporis spatium præfectus est

II. XYSTVS BETVLEIVS, sive *Byrckius*, An. 1536. vid. ADAM. *vita Philos.* p. 74. GASSAR. *Ann. Augstb. ad ann. cit.*

Betulejo morbo confecto surrogatur, illo adhuc vivo,

III. MATTHIAS SCHENCKIVS, Constantia arcessitus 1553. Circa illud tempus, anno scilicet 1555. de præficiendo, præter Primarium, Gymnasio viro quodam insigniter erudito consultatur, consiliumque de Ioachimo Camerario huc pertrahendo capitur,

Etissimæ optimorumque auctorum scriptis

pitur, quod tamen mutatur, cum spes affulgeret, fore, ut Ioannes Iacobus Fuggerus *Hieronimum Wolfium* dimitteret, quod tamen anno 1557. demum factum est, quia Wolffio, quos auctore Antonio Fuggero, inceperat, Zonaras et Choniates prius absolvendi erant. vid. SCHENCK. *Hist. Scholast. manuscr. p. 55.*

IV. SIMON FABRICIVS, Marco biperitano - Francus, ex Præceptore Gymnasii Primarius, sive Rector 1571. vid. FREHER. *theatr. P. ult. p. 10.* IO. ALB. FABRICIVS *Centur. Fabricior. p. 97.*

Moritur interim Wolfius Anno 1580. cui succedit Henischius, ut supra monui.

V. DAVID HOESCHELIVS, Augustanus, ex Præceptore Gymnasii Rector An. 1593. vid. SPIZEL. *templ. bon. res. p. 328. seqq.* IO. FABRIC. *Hist. Biblioth. suæ P. I. p. 319.* et quos laudat.

Eo An. 1617. m. Nov. Henischio autem An. 1618. m. Majo mortuo, in Rectoris pariter atque Professoris munere succedit

VI. ELIAS EHINGERVS, Augustanus officio a Pontificiis pulsus 1629. reductus

1632.

usus suos compos, indefessus in Anti-
qui-

provincia, ut selectis ex omnium monachorum pluteis utilioribus et antiquis codicibus novam bibliothecam instauraret, ad cuius uberius incrementum decreti a Senatu ad singulas Francofurtenses nundinas 50. aureoli pro coëmendis libris novis fuere, quæ verba sunt GASSARI Ann. Augstburg. ad An. 1537. Ut vero augesceret magis thesaurus ille, curavit optimus Senatus a Philippo Waltero Venetiis 800. ducalibus aureis coëmi ab Antonio Eparcho, Corcyrense Episcopo, vetustissimorum auctorum, ac in eum usque diem non editorum, Græcorum librorum non contemnendum thesaurum, quem singulari tablino ea tempestate, Xysto Betulejo curante, in suam bibliothecam ita quidem collocavit, ac pro dignitate conservavit, ut tamen nunquam non doctis viris communem esse voluerit, ut iterum GASSAR. ad A. C. 1545. Cum vero locum haud una vice mutare cogeretur bibliotheca, de stabili et perpetua mansione cogitatum est. Electus igitur loco Gymnasio contiguus, ubi sphæristerium prius erectum fuerat, quod male Bibliothecæ jungit HARTMANN. Chron. Aug. P. III. p. 67.
re-

quitatis, imprimis Ecclesiasticæ, (u) stu-
D 5 dium

---

remoto enim illo An. 1562. die 16. Martii construi coëptum, et sequenti anno septicipite tecto absolutum est amplissimum illud ædificium, quo ad nostra tempora, quibus Illustris Senatus liberalitate reparatum, et a ruina illi cautum est, egregius ille optimorum librorum thesaurus reconditur. Vt vero meliori cuncta disponderentur ordine, providentissimus Senatus Bibliothecæ curam commisit Professoribus et Rectoribus Gymnasii, qui commissum Bibliothecarii munus non tantum accurate exsecuti sunt, sed et eam cura, intercessione, laboribusque propriis augere nunquam omiserunt. Maximum vero augmentum cura Marci Welferi, Viri ad immortalitatem gloriæ de bonis literis meriti bibliotheca nacta est, vid. HOESCHEL. *præf. Cat.* cujus quoque libraria supellex post ejus funera eidem illata plurimis optimæ notæ codicibus eam auxit. Imprimis vero de edendis catalogis solliciti fuere Bibliothecarii ut scilicet communi utilitati, cui thesaurum suum Senatus dicatum voluit, Bibliotheca inservire posset. Quare primo qui-

dium incubuit. Vtriusque non obscura

---

quidem, ut conjectura fert, Henischius, mox Hoeschelius, omnium vero prolixissime Ehingerus noster catalogum Bibliothecæ Augustanæ luci publicæ exposuerunt. Post Ehingerum vero Antonius Reiserus manuscriptorum codicum catalogum peculiarem, variis observationibus hic inde illustratum, edidit, et confecisset novum totius Bibliothecæ indicem, ut ipse *l. c. in præfatione* monet, nisi, ad Ecclesiastica munera vocatus, Musis patriis vale dicere coactus fuisset. Male vero confundit hunc mscr. catalog. cum Hoescheliano, pejus Excell. STRUVIVM corrigit Cl. IO. CHRISTOPH. COLLERS in *Anal. ad Struv. Introd. in hist. liter. p. 87*. Rectissime enim monuerat Vir celeberrimus, Hoeschelianum indicem A. 1595. Reiserianum A. 1675. (typis Kopmayerianis) esse editum, qui duo catalogi, longe inter se diversi, confundendi non erant, ut utriusque inspectio quemlibet docebit clarissime. Ceterum hisce quoque catalogis quæ addi possint, supplementa non desunt, cum interea temporis varie bibliotheca locupletata fuerit, de quibus prolixiora dabit la-

ra dedit specimina et indicia. Quanta-
tam enim juventutis curam ageret, de-
monstravit orationibus et disputationi-
bus (x) de rebus gravibus prudenter
mo-

---

laudata supra Cl. CROPHII in *Hist. Scholæ
et Biblioth. Aug.* industria; conf. interim Cl.
IO. NADLERVS diff. I. *de meritis Reip. Aug.
in rem liter.* sub præsidio Cel. WENDLE-
RI habita, STRVVIVS *Intr. in Hist. lit.
c. IV. §. 16. p. 150.* Laudes vero hujus
thesauri vid. apud SCHOTTVM *præf. ad
Phot. Biblioth.* et IO. MABILLON in *itin.
Germanico p. m. 51.*

(u) Fatetur Ipse in *Epist. ad Raderum
Velit. Epist. p. 97. se philosophando fere de-
fatigatum sacra nunc videre et patres.*

(x) Quarum pars typis impressa est, et
infra in catalogo scriptorum ejus nomina-
bitur. Præcipue vero huc pertinent: *Au-
gustanæ exercitationes in Gymnasio ad D. An-
næ publicæ propositæ ab Elia Ehingero Augusta-
no, Professore et Bibliothecario Aug. Vindel.
1620. 12. excusæ, ubi in dedicatione ad Scho-
larchas inter alia ait: Se præcepta, Logices
imprimis, una cum applicatione ex auctoribus
tum sacris, tum profanis juventuti propinasse,*
mi-

moreque majorum (γ) institutis; quanto vero rei literariæ iuvandæ studio teneretur, editis monumentis eruditissimis

---

minima mansa e præstantissimorum Logicorum vires auditoribus in os inseruisse, præcepta Aristotelis et Theodorici tam lectionibus, quam mensuris disputationibus urfisse eademque in classicis auctoribus Cicerone, Horatio etc. resolvendis ad usum accommodasse.

(γ) Inter quos præcipue Xystus Betulejus laudatur, de *cujus declamandi et disputandi methodo* peculiarem libellum conscripsit, inter manuscriptas hætenus delitescentem schedas, HIER. WOLFIVS, in quo ait, *eum singulis annis publicam disputationem instituisse, ad quam cum pueri essent instructi, Theologis, Doctoribus, Collegis aliisque Viris doctis familiariter sibi junctis propositiones seu theses biduo ante actum misisse, per pueros hospites ad disputationem vocantes. Ipsum vero solum omnibus disputationibus præfuisse.* Hinc Wolfius de incrementis scholæ promovendis consultus, singulis Calendis ejusmodi exercitia instituenda esse suasit, vid. *Act. Schol. manuscr. T. II. p. 67. et passim.*

mis (z) et confecto, labore improbo, Bibliothecæ Augustanæ catalogo exposuit, ut adeo mirum non sit, tum patronis et Reipublicæ patribus, (a) tum discipulis illum fuisse charissimum et prorsus in deliciis. Non vero civibus solummodo probabatur Ehingerus, sed et peregrinis hominibus, quin et a fide et religione, quam profitebatur, alienis, gratus erat atque acceptissimus. Cum enim de eruditione bene mereri cuperet, tam ex bibliotheca, ipsius curæ commissa, eruditos juvit, (b) quam de
gra-

(z) Pertinent huc præter alia CAESARII *Quæstiones Theologicæ et Philosophicæ Græce et Latine*, THEMISTOCLES *Græce et Latine*, POGGIVS *Florentinus de infelicitate Principum*, etc.

(a) Id quod amplissimo testimonio comprobaverunt Proceres Augustani scholis præfecti, cujus exemplum post pauca adducetur.

(b) Exemplum habes in *Velit. epist. p. 252. ep. ad Raderum*, ubi scribit: D. Allacio et alteram *Orationem Himerii*, quæ πολυμάχικος dicitur, 30. horarum spatio ob
cha-

gravissimis quæstionibus cum iis per litteras sermones habuit. Cujus amplissimum iterum habemus testimonium atque specimen, Velitationem epistolicam inter Matthæum Raderum, Ioannem Brutscherum, et Ieremiam Drexelium, Societatis Iesu Theologos magni nominis, et candoris insoliti ex una, et Ehingerum ex altera parte factam, quam, in terras Saxonicas delatus, publici postea juris fecit. In istis enim epistolis (c) anno 1622. seqq. ad dimissionem usque

characterum vetustatem descripsi, nostroque Hainhofero tradidi, a quo certo accipiet, cum catalogo codicum Græcorum excuso (Hoeschelii) non insertorum. conf. p. 262. alibique, et quæ infra dicentur.

(c) Prolixum esset, omnia excerpere ex istis epistolis, quibus illi viri amorem suum erga Ehingerum testati sunt. Ex multis unum alterumque exemplum adduxisse sufficiat. p. 144. l.c. IEREM. DREXELIVS scribit: *Et tuus affectus in me, clarissime & doctissime Dn. Ehingere, et munera mihi perquam grata fuerunt, pro eruditis muneribus gratias ago, de affectu fere idem*

usque Nostri invicem missis, quam carus illis quoque viris fuerit, quemque de ejus licet religione dissentientis eruditione opinionem conceperint, abunde fuere testati. Ceterum quanquam Minervam Junone habebat propitiorem Ehingerus, (d) honeste tamen victum sibi suisque quæsit, (e) nihilque dignita-
ti

---

idem pronuntio, quod olim Minucius in suo Octavio de Christianis: Amant mutuo pene antequam noverint, etc. Sed et reliqua digna sunt, quæ legantur. Et RADERVS p. 129. Mitto ἀντίδωρον et strenam Ludovicum Imperatorem defensum, μνημόσυνον tuū Raderi, et vere tuus essem, si tu esses vicissim meus, sed ἑτερόπιστοι non convenimus.

(d) Ita enim ipse Noster *Velit. epist. p. 97. ad Raderum: Si adhuc est exemplar (Ludovici ab Herwarto defensi) me quodam bea, numerabo pretium sed liberaliter. Est enim mihi exulceratis hisce temporibus curta suppellex. Nec mirum videbitur, si quis exilium, quod passus jam erat, et istorum temporum durissimas circumstantias expenderit.*

(e) Præter ordinarios enim muneris re-
ditus

ti officioque, in quo constitutus erat, suscepit et admisit unquam, seque talem præbuit, qualem eum esse et muneris et temporis postulabat ratio. (f) Manebant tamen Nostrum duriora fata, et

ditus tum libris scribendis et edendis, tum fastis sive Calendariis, quæ vocant, concinnandis, pro insigni, qua pollebat, cognitione astronomica et mathematica, necessaria sibi suisque quæsiuit, cuius in *Velit. epistol.* plura indicia occurrunt. Ita enim DREXELIVS p. 328. ad eum scribit: *Optime vale, et in alios atque alios annos novos nobis fastos concinna, quibus et me, si vita suppetat, frui liceat, quæ quoque* p. 347. repetit, p. 409. vero aliisque locis, de illis iudicat, conf. p. 303. 325. 328. Immo ipse Ehingerus in *ultima ad Drexe- lium epistola*, p. 416. ait: *Fastos, dum vixero, ubi etiam in foraminibus petreæ, Christi, moratus fuero, expecta, in quibus mera contingentia, necessitas nulla.* Typis vero illos fastos expressos fuisse ex iis, quæ p. 347. dicuntur, est manifestum.

(f) Hoc testimoniorum illi datorum farrago, imprimis Augustanum innuit; sed plura ea de re dicentur infra.

et afferenda illi erat cum fortunarum
suarum damno divina veritas, cum An.
1629. post confessionem fidei editam
Imperatoris decreto exauctoraretur: (g)
E quæ

(g) Nemo rerum Germanicarum tam
ignarus est, ut nesciat, quantas turbas,
quantosque motus excitaverit Ferdinandi II.
de restituendis bonis Ecclesiasticis edictum.
Præcipue vero et ante omnes Augustam
Vindelicorum vehementi calamitate affli-
xit, in quam scilicet peculiari ex causa ful-
men hoc intentatum est, ut singularibus
prorsus circumstantiis ex literis Imperatoris
libro citando p. 148. seqq. videre est. Ar-
chiduce enim Austriaco Leopoldo, et Epi-
scopo Aichstettensi constitutis ab Impera-
tore voluntatis suæ hac in causa exsecutori-
bus anno 1628. et 1629. eo res Evangeli-
corum deducta est, ut omne eorum reli-
gionis exercitium ex urbe eliminaretur, Se-
natores eidem addicti munere locoque mo-
verentur, ecclesiarum et scholarum ministri
dimitterentur, civesque Augustani, qui
Pontificiis sacris interesse recusabant, miris
modis vexarentur, ut prolixè, et ex monu-
mentis fide dignis expositum est in den *Actis*
der

quæ calamitas etsi durissima necessitudine afflixit pressitque Ehingeri animum,

der Evangelischen Bürgerschaft in Augspurg, betreffend die Reform. der Rel. A. C. imprimis vero eo tendebatur, ut Augustanæ Confessionis sociis civibus Palladium suum, liberum divini verbi exercitium puto, e manibus extorqueretur. Hinc non tantum Ecclesiastæ silere iussi, et ab officiis remoti sunt, sed et scholarum antistitibus veritatis sanctissimæ professio apud juventutem vetita est; cumque salva conscientia id facere se posse negarent, omnes muneribus et dignitatibus suis exuti sunt. Et inter eos non solum communis calamitas Ehingerum tetigit, sed illo quoque verbis præeunte, egregia ab omnibus facta est fidei confessio. Vocatus enim An. 1629. die 3. Sept. in curiam cum collegis, mandata accepit, Cæsaream auctoritatem præ se ferentia, quibus Catechismus Lutheri et omne Acatholicæ, qua voce utebantur, religionis exercitium apud juventutem scholasticam prohibebatur. Ad quæ forti et magnanimo pectore respondit Ehingerus: consentire se non posse,

mum, non oppressit tamen, qui magna
et Christiana prorsus fortitudine has

E 2

quo-

se, cum non tantum fundamentum pietatis et honestatis ita subruatur, stante vero religione et pietate stent virtutes, cadente cadant, sed et Catechismus Lutheri cum scripturis Vet. et N. T. accurate conveniat, purioremque antiquitatem testem habeat luculentissimum, sic ut a nemine hactenus refutari potuerit. Et cum Imperatoris auctoritas, atque summi Principis mandatum urgeretur, heroico prorsus, ut Apostolorum decebat discipulum, animo addidit: se quidem cum collegis devotissimæ mentis studiis erga Imperatorem velle immori, causam tamen Dei prodere non posse, adeoque contra torrentem ipsos non nisiuros, sed Deo commendata innocentia, extorres potius patria exulesque futuros esse, quam in voluntatem istam consensuros. Eadem postulabantur quoque a singulis, interque eos ab Ehingero quoque die 9. Sept. in Bibliotheca publica; et cum omnes salva conscientia sententiam se mutare non posse assererent, simul omnes muneribus privati, officioque se abdicare jussi sunt, vid. *Acta*
Der

quoque procellas excepit, spemque omnem in divino auxilio habuit repositam. (b)

§. III.

Der Evangelischen Bürgerschaft, p. 815. seqq. Chron. Aug. manuscr. ad A. 1629. id quod etiam cum aliis Ehingero, ingruentem calamitatem jam præsentiendi, vid. Velit. ep. p. 408. contigit, unde et l. c. p. 411. ad Drexelium die 9. Oct. 1629. scripsit; *se dimissum et munere suo scholastico perfunctum esse*, ad quæ verba, quid Drexelius reposuerit, dignum certe notatu est. Ait enim: *De mutatione præterita pleraque omnia intellexi, hic nec remedii aliud, nec solatii aliud superesse censeo, quam divinæ voluntati obsequi.* In sequentibus tamen ridiculo, et Drexelio prorsus indigno, argumento communionem Ecclesiæ Romanæ ei suadet, quia scilicet Augustani ante ducentos, trecentos, nongentos, milleque annos non desipuisset credendi sint. Sed hæc obiter.

(b) Pie hanc in rem ad Drexelium l. c. p. 416. *Ego crucem divinitus impositam patienter feram. Ex diabolicis legibus est, male faciendo vincere; in stadio vero Christi non est ea certandi lex, sed omnino contraria: hic enim*

§. III.

Vacans hunc in modum Ehingerus a curatione et administratione commissi muneris, novam honeste ambiit provinciam, quæsitque vitæ sustentandæ rationem. Hinc ad Saxonicas terras se vertens, Principum, qui istis regionibus imperabant, imploravit gratiam, quod norat, eos pressorum Augustanorum patronos se præbuisse clementissimos, (i) nec tristis ab iis recessit. Non

E 3

fo-

---

enim non eum, qui percutit, sed qui percutitur, coronari decretum est.

(i) Id ad æternam nominis Saxonici tantorumque Heroum famam loquentur literæ supplices ad Imperatorem pro civibus Augustanis, tum a Serenissimo Electore Ioanne Georgio I. tum a Ducibus Ioanne Philippo Attenburgensi, Guilielmo Vinariensi, et Ioanne Casimiro Coburgensi missæ, quorum postea exemplum Brandenburgicus, Würtembergicus, Hassusque Principes, et civitates Vlma, Norimberga et Francofurtum secutæ sunt : quarum intercessionum exempla ad posteros transmissa sunt in den

Actis

solum enim a Guilielmo, Duce Saxo-Vinariensi, suo fratrisque nomine Academiae Ienenfis Patribus commendatus, (k) et ab iis quoque Principum gratiae, non
fine

Actis der Evangel. Burgerschafft in Augspurg, p. 165. seqq. 304. seqq.

(k) Commendationem hanc adjunctam calci Conc. funebris Nostri his vocibus complexus est Princeps clementissimus:

Von Gottes Gnaden, Wilhelm Herzog zu Sachsen, Gülg, Cleve und Berg, 2c.

Unsern gnädigen Gruess zuvorn! Liebe, andächtige und getreue, welcher gestalt uns der gewesene Rector zu St. Annen in Augspurg M. Elias Ehinger, daß er in unsern Fürstenthumb und Landen bey jekigen seinem exilio zu Dienst befördert werden möchte, unterthänig angelangt, das gibt der Innschluß mit mehrern, weil wir dann Supplicanten in seinem jekigen Elend gerne geholfen wissen möchten, als begehren wir für uns, und U. F. L. B. und G. hiemit, ihr wöllet euer unterthönigs Gutachten eröffnen, ob etwa sich angeregter Rector auf unserer Universität eine Zeitlang, biß sich eine füglichere Gelegenheit für ihn ereugnet, mit Lesen und disputiren unterhalten könne, und uns solches mit Widersendung des Innschluß unterthönig berichten. An 2c. und 2c. Weimar, den 17. Decembr. Anno 1629.

sine insigni de pietate ejus atque eruditione testimonio, traditus est, (1) sed in
E 4 aula

(1) Responderunt enim ad dictas literas hunc in modum:

Gnädiger Fürst und Herz! Was Ew. Fürstl. Gn. wegen M. Eliæ Ehingers, gewesenen Rectoris zu St. Annen in Augspurg, Förderung und Aufenthalt allhier an uns in Gnaden begehrt, haben auß derselben Gnädigen Befehl wir in unterthäniger reverenz lesende vernommen. Wie uns nun nicht unwissend, daß gemeldter M. Elias Ehinger, ein gottseeliger, grundgelehrter, arbeitsamer und wohlverdienter Mann, wir auch mit seinem exilio ein Christliches Mit-leiden billich haben und tragen, also wollen wir auch unsers Theils gerne verstaten, daß er hiesiges Orts bey der Universität mit Lesen und disputiren biß zu künfftiger besserer Beförderung seinen und der Seinigen Unterhalt suchen möge; weilen aber nicht allein die Professores, sondern auch die Adjuncti Facult. Philosophicæ und andere Magistri ihre privatas lectiones und disput. halten, ist zu besorgen, er werde von solchen Extraord. Lectionen sich und seine Familiam schwerlich erhalten können, woferne von beyden Fürstl. Höfen ihm ein Gnaden- oder expectanz-Geld nicht dabey verordnet wurde, unterdessen aber wollen wir, so viel an uns, ihm gerne beförderlichen, auch, da sich irgend eine profession-Stelle

aula quoque Electorali, precibus celeberrimi Theologi, Matthiæ Hoë ab Hohenegg (*m*) exilii folatium invenit exopta-

Stelle erledigen solte, seiner ingedenck seyn, und neben andern ihn zu nominiren nicht unterlassen. Welches Ew. F. G. wir in vnterthän. berichten sollen, und deroeselden in vnterth. 2c. Jena, den 28. Januar. 1630.

Ew. Fürstl. Gn.

Unterthänig geborsame
Rector und Professores.

(*m*) Testantur id literæ illius ad Ehingerum, quas, cum dicta admodum illustrent, hic quoque apponere non gravabimur.

*Clarissimo Viro, Domino M. El. Ehingero,
Gymnasii Evangelici Augustani quondam
Rectori fidelissimo, amico
singulari.*

*Sal. in Dn. Clarissime Vir, amice singularis.
Vt novus annus felicioribus auspiciis progrediatur, animitus opto.*

*Binas Tuas cum adjectis pagellis recte accipi: et tum ex illis, tum ex aliorum relatione, industriam ac dexteritatem tuam satis percepi. Enimvero vehementer tum tuas, tum
totius*

Optatissimum. Vacuo enim in illustri
Iudo provinciali, quod a Porta nomen
accepit, Rectoris officio, ei An. 1630.

E 5

man-

*totius Ecclesiae vestrae vices doleo; Deumque
ἀπὸ μηχανῆς opem ut ferat, oro. Interim
patienter ferendum est, quod mutari nequit.*

*Petitionem tuam quod attinet, commodis-
simum mihi videtur, ut ipse te hac conferas,
et officia tua Serenissimo offeras: ita, si vaca-
ret aliqua conditio, statim explorare possemus,
num tibi arrideret. Nec dubito, quin hac ra-
tione nidulum pro te et tuis facile inventu-
rus et obtenturus sis. Vacabit jam in illustri
Iudo provinciali Con-Rectoratus: omnes certe
heremus, num illum acceptares, cum ante-
bac Rectoris officio praefueris. Quicquid sit,
hoc indubitate de me statuas velim, quacun-
que ratione commoda tua provehere queam,
tum propter tuam eruditionem, tum propter
ablatorum Vestrorum intercessionem, nun-
quam non diligentissime me vigilaturum. Bene
vale et salve in Christo. Dab. Dresdæ d. 12.
Jan. 1630.*

T. in Christo,

Matthias Hoë, D.

mandato Electoris præfectus est, cum interim et alibi amici, (n) ut ei locum mu-

Ceterum quæ in his literis de ablegatorum Augustanorum intercessione dicuntur, lucem mutuabunt ex *Actis der Evang. Bürgerschaft*, p. 319. *seqq.* ubi Electoris responsio, et clementia et pietate tanto Principe digna, inserta est. Fuere vero legati Io. Vlr. Oesterreicherus, Philippus Hainhoferus, Io. Vlricus Rehlingerus I. V. D. et Lucas Kilianus Chalcographus, omnes Ehingeri patroni et amici, qui 30. August. die ad aulam Saxoniam profecti sunt, vid. *Chronic. manuscr. Aug. ad An. 1629.*

(n) Imprimis Hortlederus, qui admoto jam scholastico muneri apud Portenses Eliæ nostro Jena die 6. Sept. 1630. ita scripsit. *S. P. Clarissime et Excellentissime Vir, Dn. Amice ob vetustatem amicitiae nostræ, constantiam et integritatem, omni studio, quoad vixero, colende, non sinit tabellarii tui nimia festinatio ut pluribus verbis exponam, quo sim affectus gaudio, ubi te tuosque ex miserrimo exilio singulari Dei immortalis providentia et benignitate in provinciam tam illustrem et vicinam rursus collocatum, præteritis saltem nundinis*

munusque aliquod pararent, laborassent, Augustani quoque Scholarchæ amplo testimonio (o) de vita et eruditio-

dinis Petro-Paulinis Naumburgensibus inaudivi. Id quod illustrissimo Gymnasio fructuosum, tibi tuisque omnibus utile sit et honorificum. Saltem id scribendum propter temporis angustiam superest, perspecturum te ex adjunctis harum mearum, quid hocce in Principatu atque Academia olim tui promovendi gratia egerimus. Neque magis aut majus quippiam optarem, nisi ut vel tu, me meosque, vel ego te tuosque salvos incolumes, et florentes videre, honorare et coram amplecti possim, &c.

(o) Quod argumentum his verbis complexi sunt.

Wir mit Nahmen Carl Nehlinger, Hans Anthoni Lauginger beede des Gerichts, und Hans Ulrich Oesterreicher, als von Obrigkeit verordnete Under-Schuel-Herren, &c. bekennen in Krafft dieses Brieffs, daß der Ehrwürdig und Wohlgelehrt Herz M. Elias Ehinger, gewester Primarius und Bibliothecarius bey St. Annen allhie, uns zu verstehen gegeben, wie daß Gott der Allmächtig Ihme eine ehrliche Condition in dem Hochlöblichsten Churfürstenthumb Sachsen auß
sei

tione ejus meliori ex parte eum comen-
dassent. Obtinuit in illa quoque sparta
Ehingerus antiquum, id est, pium, pru-
den-

seiner gnädigen Providenz und Fürsorg ganz vä-
terlich zugeschiedt, deren er sich billig zu erfreuen
und zu bedanken hat. Nun sey er aber einer Ur-
Fundt und Testimonii seines Verhaltens bedürff-
tig, derowegen Er uns, als Under = Schul = Her-
ren bey St. Anna hierumben bestes Gleisses ersucht,
und gebetten haben wölle. Wann wir dann diese
seine Bitt für billich und rechtmässig halten, auch
uns schuldig erkennen, der lieben Wahrheit Zeug-
nuß zu geben, als haben wir Ihme in seinem
Begehren willfahren sollen und wollen. Dem-
nach urkundten wir hiemit bey unsern wahren
Worten, daß gedachter Herz Elias Ehinger sich
die Zeit über, weilen Er Primarius und Bibliothe-
carius bey St. Annen allhie gewesen, welches sich
uff zwölff Jahr erstreckt, in seinem officio ganz
willig, geflissen und treu gewiesen, die Ihm an-
vertraute Jugend in Sprachen und Künsten, wie
auch der wahren Religion der unveränderten Aug-
spurgischen Confession fideliter instruiert, und in
Summa sich also verhalten, daß wir Ihme nichts
anders, als alles Liebs und Guts, Ehr, Treu
und Redlichkeit nachsagen köndten, Ihn auch
gern noch länger bey angedeutem seinen officiis
hätten sehen mögen, wann es die eingefallene, lei-
dige und betrübte mutationes hätten länger lei-
den wölle. Dessen zu wahren Urfund haben
wir

dentem, et commodi scholasticæ juven-
tutis studiosissimum se præbuit, quan-
tumque potuit, (potuisse autem mul-
tum, monumenta hætenus sat multa
locuta sunt,) florem Athenæi hujus
promovit, cujus rei gratia variis exer-
citiis scholasticis (*p*) juventutem exer-
cuit, et eruditionem suam probavit
omnibus (*q*) Non tamen diu eidem
Lyceo

wir diesen Brieff mit aignen Handen unterschrie-
ben, und unsere gewöhnliche Bettschafft hiefür
gedrückt. Geschehen zu Augspurg den 22. Mar-
tii, 1630.

Carl Rehlinger.
Hans Anthoni Lauginger,
Hans Ulrich Oesterreicher.

(*p*) Pertinet huc *Oratio de Serenissimo
Principe ac Domino, Dn. Mauricio Electore
Saxonie, Heroë fortissimo, etc. beatissimæ re-
cordationis, Electoralis Gymnasii Portensis, etc.
fundatore Calend. Novembr. 1631. habita,
et inter schedas ineditas Nostri T. II. Miscell.
Ehinger. manuscr. p. 219. obvia.*

(*q*) Hinc non tantum a Paulo Röbero,
Theologo Wittebergensi et Superintenden-
te, qui scholam tum temporis visitaverat, vo-
catur

Lyceo Ehingeriana eruditione frui licuit :
mutata enim rerum Augustanarum fa-
cie, et occupata a Gustavo Adolpho,
Suecorum Rege, urbe Augusta An. 1632.
restit-

catur *novus Gymnasii Portensis Rector, Vir
non e trivio, sed plurimæ lectionis, magnique
judicii in præfat. ad Velitat. epistol. sed et
discedens a munere, et in patriam revo-
catus, a loci Præfectis amplissimas laudes
hoc scripto exhibitas retulit, quod merito
reliquis adjicimus.*

DEs Durchlachtigsten Fürstens und Herrens,
Herrens Jo. Georgens zu Sachsen, Gülich/
Cleve und Berg, 2c. des H. Röm. Reichs Erz-
Marschallens und Chur-Fürstens, 2c. unsers
Gnädigsten Herrens jetziger Zeit zur Landschulen
Pforta verordnete Inspectores, wir Gottfried von
Wolferdorp, 2c. und Georg Sebastian von
Osterhausen, 2c. uhrkundten hiemit, daß Vor-
weiser dieses, der Aeltbare und Wolgelehrte Herz
M. Elias Ehingerus, Augustanus vor 2. Jahren vor
Höchstgedachter Ihro Chur-Fürstl. Durchl. zu ei-
nem Rectore angedeuteter Landschul Pforta gnä-
digst bestellt und geordnet worden, bey welchem
seinem Amt und Dienst er nicht allein in Unter-
richtung der studierenden Jugend ganz getreu,
fleissig, embsig und unverdrossen sich erwiesen,
sondern auch nebst den seinigen männiglich mit ei-
nem

restitutisque Augustanæ Confessionis
fociis libertate et religionis exercitio,
præter reliquos, olim a Pontificiis dimis-
sos, Ehingerus quoque ad Rectoris et
Bibliothecarii munus postliminio ob-
eun-

nem Christlichen, Ehrbaren und tugendhafften
Leben und Wandel dermassen vorgeleuchtet, und
vorgegangen, daß zuförders Ihr. Chur-Fürstl.
Durchl. wie auch wir an unserm Ort nichts lie-
bers wünschen und sehen mögen, dann daß be-
sagter M. Elias Ehingerus bey berührter seiner Be-
stellung noch länger seyn und verbleiben wollen.
Dieweil aber derselbe in sein geliebtes Vatterland
gegen Augspurg sich widerumb zu wenden Vor-
habens, und zu solchem Ende umb gnädigste Er-
lassung des bißhero geführten Rectorats unterthä-
nigst angesucht, auch solche erhalten, und darne-
ben von mehr Höchstged. Chur-Fürstl. Durchl.
uns gnädig anbefohlen worden, ihn M. Ehinge-
rum mit einem Testimonio aus der Schulen zu
dimittiren, als haben wir uns hierzu unterthä-
nigst schuldig erachtet, und ihme dieses Zeugnuß
seines und der seinigen Wolverhaltens unter uns-
fern angebohrnen Adelichen Pittschafften und ei-
genhändigen Subscription ertheilet. So gesche-
hen zu Pforta d. 15. Junii alten Calenders im
Jahr nach Christi Geburt 1632.

Gottfried von Wolffersdorff,
Georg Bastian von Osterhausen.

eundum revocatus, (r) et ab Electore quoque non sine clementiæ testificatione dimissus est. Neque tum quoque a consuetis in munere suo exequendo artibus

---

(r) Quæ Suecicorum iisque foederatorum armorum tum temporis fuerit felicitas, quamque celeri prorsus gradu inclutus Heros ab ultimo septentrione Augustam usque penetraverit, res notior est, quam ut pluribus hic indicari necesse sit. Adjicimus saltem, sine vi bellica, effusoque sanguine, urbem a Suecis per conditiones die 19. Aprilis occupatam esse, ubi liberum mox religionis exercitium Augustanæ Confessionis sociis restituendum inter pacis conditiones postulatum obtentumque est. Quamprimum enim Rex urbem ingressus esset, templum D. Annæ, hætenus Pontificiis addictum sacris, adiit, et per Ecclesiasten suum D. Fabricium orationem sacram atque eucharisticam haberi iussit. Restitutis templis, scholæ quoque iterum apertæ sunt, et non sine civium exultatione juvenus pristinis magistris commissa est, vid. *Chron. August. manuscr. ad Ann. 1632.* Vnde et Ehingerus reductus, et pristino muneri præfectus

tibus quicquam remisit, sed docendi pariter dexteritate atque laboris patientia ei præfuit. Perfecit enim tum prolixissimum Bibliothecæ catalogum, durissimæ

F

mæ

fectus est, missis ad eundem his literis:

Ehrwürdiger, Hochgelehrter, insonders lieber Herz! Neben Entbietung unsers Grues und alles liebs und guts, könnten wir dem Herrn unangemelt nit lassen, daß aus sonderbaren Gnaden und Schickung des allmächtigen Gottes, durch die sieghaffte Hand der Königl. Majestät in Schweden, 2c. unsers gnädigsten Königs und Herrn, unser Statt Augspurg und liebes Vatterland widerumb zu dem reinen exercitio Augspurgischer Confession vor wenig Tagen kommen, und plenarie restituirt worden, dafür wir dem barmherzigen Gott ewig Lob und Danck zu sagen, und seine Göttliche Majestät zu bitten haben, daß er diesen edlen theuren Schatz bey uns erhalten, und auf die Nachkommende biß ans Ende der Welt propagiren wolle. Amen.

Demnach aber, zur Wideranrichtung unserer Evangelischen Schulen, wir für billich erachten, diejenige Personen, die vor diesem bey der Schulen zu St. Anna bedient gewesen, widerumbert zu ihren Stellen zu promovieren, als haben wir dem Herrn hiemit durch gegenwärtiges Vocation-Schreiben diese unsere Intention notificieren und anzeigen wollen, damit, im Fall er allbereit nit bessere Condition erraicht hätte, sondern von seiner

ner

mæ patientiæ, improbique laboris opus,
et exercitationes oratorias more suo sæ-
pius habuit. (s) Ast o! instabilem hu-
manæ felicitatis gradum, et mutabilem
fatorum faciem. Vix triennium efflu-
xerat, cum Gymnasii januæ, quæ, Mu-
sis sacratæ, semper debebant esse apertæ,
iterum clauderentur, (t) multisque
one-

ner Stell abkommen, und sich hieher verfügen
könnte, er in Antwort diß mit ehestem uns seine
Gemüths-Meynung entdecken möge, darnach wir
uns zu richten wissen, und die Nothdurfft weiter
verfügen mögen: thuen benebens uns alle in den
starcken Schutz Gottes getreulichen befehlen.
Datum Augspurg d. $\frac{1}{2}$ 8. April. 1632.

Deß Herrn

Gutwillige

Carol Kehlinger,

Hans Anthoni Lauginger,

Hans Ulrich Desterreicher.

Secutus vero illam invitationem, cum suis
Augustæ appulit Ehingerus die 16. Iulii 1632.
vid. *Chron. Aug. manuscr. ad a. c.*

(s) Pertinent huc parentationes in obi-
tum Gust. Adolphi habitæ.

(t) Subtrahentibus se sensim superiori
Germaniæ post Nördlingensem pugnam
Suecicis copiis, Augusta, et quod ex Suevi-
co exercitu relictum erat, præsidium a Cæ-
sareis, maxime vero a Bavaricis copiis arctius
in

oneribus cives premerentur. Quæ cum et Nostrum vehementius affligerent, urbe eum excedere, tristisque exilii dolores novo specimine experiri coëgerunt. Ast vix illud consilium ceperat, et qua ratione tutius latibulum Ratisbonæ inveniret, amicos consuluerat, ecce

F 2

Deus

inclusa, tamque gravi obsidione cincta sunt, ut fame, pestilentia, plurimisque aliis calamitatum generibus hominum multa millia perirent, unde res ad deditionem tandem venit, urbsque Imperatoris voluntati se subjicere coacta est. Inter conditiones vero, quibus urbs recepta est, prima fuit, ut in statu religionis mutando cuncta ad anni 1629. normam reformarentur, ita tamen ut Augustanæ Confessionis sociis una ad rem sacram peragendam ædes, propriis sumtibus extruenda, concederetur, reliqua omnia, quæ Episcopi jurisdictioni subiecta olim fuisse dicebantur, ad eum redirent, vid. *Chron. Aug. manuscr. ad An. 1635.* Hinc templa iterum occlusa, cumque reliquis scholis Gymnasium quoque silere iussum est. Nec hic finis fuit omnis calamitatis, sed tam diris quoque exactionibus,

Deus ex machina opem auxiliumque fert, novoque eum ornat officio. In eadem enim urbe cum Rectoris locus vacaret, tanta Ehingeri fama, tantumque pietatis pariter atque eruditionis nomen fuit, ut, licet exul esset, ad dicti tamen muneris vices subeundas invitaretur. (u) Nec expectatius quoque quic-

et gravissimis oneribus vexati sunt, qui Aug. Conf. se addictos profitebantur, ut non tantum tenuioris fortunæ homines, sed et ditiores multi solum vertere, terrasque alio sub sole calentes quærere coacti fuerint; quod et Ehingero nostro contigisse, gravesque calamitates, et vulnera Reipublicæ inflicta, mutationis susceptæ causam fuisse *in Historia Vitæ ejus, Concioni funebri addita*, clare asseritur.

(u) Circumstantias enarrant ipsæ literæ invitatoriæ hunc in modum:

Unser freundlich willige Dienst zuvor! Ehrn-
vester und Wolgelehrter, sonders lieber Herz und
Freundt.

Es hat uns unser Mitraths-Freundt, Herz
Ludwig Schorer berichtet, was massen er
von seinem Vetter, Herrn Hieronymo Schorer
schriftlich verständiget worden, daß der Herz wil-
lens

quicquam Ehingero accidere poterat, qui divinis nutibus annuens, non solum læta mente hoc oneris sibi imponi passus est, sed et commissa suæ fidei munia curavit diligentissime. (x)

Cujus

F 3

rei

lens sey, sein domicilium zu ändern, und sich hieher zu begeben. Nun wollten wir zwar herglichen gerne sehen und wünschen, daß der Herz dem Evangelischen Schuelwesen zum besten bey seiner function länger gedultet werden möchte, wann er aber ja nicht länger mehr zu bleiben haben sollte, und sich gegen der in beyliegender specification bestimmter Besoldung, die er Quartaliter pro rata parte aus unserm Steuer-Amte zu erheben, zu unserer Poeten-Schuel Rectorat beständig gebrauchen lassen, und sich mit uns, als die wir wegen der Kriegs-pressuren, quoad statum politicum, und gemainer Statt erschöpfften ærarii halber, noch der Zeit in Noth und Mangel begriffen, zuredulten belieben lassen will, so wollen wir Ihne in eum eventum in dem Nahmen der Heil. Dreysfaltigkeit zu ernanntem unserm Schuel-Rectorat Krafft diß vocirt und beruffen haben, und würde er sein Hieherkunfft um so viel füglicher und fürderlicher darnach anzustellen wissen, deme wir mit freundlicher Willenserweisung wol gewogen und beygethan sind. Datum den $\frac{2}{12}$. Jul. A. 1635.

Cammerer und Rath der Statt Regensburg

(x) vid. WITTE Memor. Philos. Dec. VI. p. 162. SPIZEL. templ. honor. refer. p. 368.

rei testes tot habemus , quot eruditio-
nis monumenta, infra nominanda, nobis
intra illud tempus vel publica editione
dedit , vel scripta reliquit. Vnde non
potuit non Senatus atque populi Ratis-
bonensis maxime demereri gratiam,
eumque ad nova beneficia exhibenda
sibi devincire. Cum enim multis ad-
versitatum injuriis, multisque exantlatis
laboribus animi corporisque vires ad-
modum debilitatæ fuissent, et ingrave-
scens senectus , quicquid roboris erat
reliqui, sensim imminueret, immo po-
dagræ quoque dolores et incommoda
corporis alia (y) optimum senem fa-
tigarent atque frangerent, tam benevo-
lum expertus est inclytum Senatum Ra-
tisbonensem , ut salvis redditibus, anno
ut conjicere licet 1649. (z) rude dona-
retur,

(y) vid. SPIZEL. *l. c.* qui ea per ista
verba: *immissio non uno beatæ eternitatis nun-
tio*, intelligit. Ipse vero Ehingerus in *Ep.
ad Christophorum Ehingerum d. 6. Martii
1653.* scripta de istis doloribus queritur.

(z) Annum certum hætenus invenire
non licuit : Istum vero esse, multa suadent.

Hoc

retur, et exoptatam senii quietem ad expectandam placido animo, et ad ultima bene præparato, beatam analysin nancisceretur. Quo tamen otio negotiosa manu menteque ad id usus est, ut scripta sua recognosceret, iisque, quæ prælo destinaverat, editorem procuraret, licet nullum invenerit, id quod tamen vel temporis, sensim tum demum ex bellicis calamitatibus et inopia emergentis, injuriæ, (a) vel morti Nostri imputandum est. Præcipue vero in condendis variis carminibus, ingenium pariter atque pietatem spirantibus, per hoc tempus multus fuit, tamque felici senilem veniam exercuit successu, ut, quod An. 1641. ad eum scripserat Societatis Iesu Theologus quidam haud infimi nominis, (b) omnes jam quoque suo

F 4

cal-

Hoc certum est, anno 1650. jam emeriti Rectoris titulo fuisse usum, ita enim habet subscriptio carminis typis editi isto anno:
Amor meus crucifixus est.

(a) Vid. omnino B. I. VALENT. ANDREAE in epistola præfixa *Hist. Eccl. Sec. XV.*

(b) GEORGIUS SPAISERVS, Collegii Mo-

calculo comprobarent. Præparato itaque vigilique militi similis, in statione sua imperatoris vocem, ultimumque imperium attenta mente præstolatus est, quod etiam, sanctissimo auctus atque confirmatus viatico, accepit, et ad coelestem patriam arcesque poli iter ingressus

Monachienſis Rector, qui ita ad eum ſcripſit:

Clariffime Dn. Ehingere!

Accepi legique verſiculos tuos, quorum et genere et argumento fui non mediocriter delectatus. Laudo ſenilem venam, in hæc pietatis præcepta mollibus numeris profluentem. Occurrit animo, quod Agesilaus Pharnabazo Perſæ dixit: TALIS CVM SIS, VTINAM NOSTER ESSES Mitto Ludovicum, magnam Imperatorem, ab Herwarto acriter deſenſum. Extat altera editio uno tomo, ſed typo, quam iſthæc, longe deteriore. Elegi quod gratius putabam fore ſenilibus oculis. Fruere et Vale. Monachii 24. April. A. 1641.

Tuus in Chriſto Servus,

Georg. Spaiſer, Rector.

Conf. SPIZEL. templ. honor. reſ. p. 368. SERPIL. Epitaph. Theol. Suecor. p. 136 horum carminum plurima hodie ſuperſunt.

fus, extremis præliis feliciter defunctus
est die 28. Novembris media nocte, an-
no redempti orbis supra millesimum sex-
centesium quinquagesimo tertio, æta-
tis octogesimo, quarta die Decembris,
in cœmeterio S. Petri apud Ratisbonenses
honeste pieque in futuræ resurrectionis
spem, fideique symbolum, quam con-
dito Ipse olim epitaphio (c) pie expo-
suit, reconditus, postquam memoriæ
F 5 ejus,

(c) Quod ab ipso Nostro descriptum
Misc. Ehing. manuscr. T. II. p. 21. contine-
tur, hæcque præ se fert verba:

*Vixi, et quem dederas cursum, tu Christe,
peregi,*

In Te confidens speque fideque mea.

*Nunc moriens animam divino munere tu-
tam,*

Non ullis meritis hanc tibi reddo pater.

*Protege salvifico me sanguine magne re-
demtor,*

Inter et electos da mihi quæso locum.

Vt tua promisit nobis clementia certe,

Quæ populum nescit fallere, Christe, tuum.

*Quæ post me superest, prolem cum conjuge
serva,*

Vt celebrent laudis numina sancta tuæ:

Hos

ejus, prout par erat, fuerat parentatum. (d) §. IV.

Hæc Nostri in commissis muneribus vitæ ratio, hæc fides, hæcque probitas, quibus scilicet artibus, præter raram eruditionem, se maxime commendaverat, fuere. Quod ad privatæ ejus vitæ circumstantias attinet, de matrimonio liberisque ejus pauca dicenda restant. Contraxit vero illud cum Sabina Sturmia, Augustana, (e) generis honestate morumque probitate conspicua A. 1598. cum sacro munere apud Austriacos jam fun-

---

*Hos tu, summe Deus, propriis defende sub alis,
Inter et hæc mundi sæva pericla tege.*

*Vt mea posteritas, et qui nascentur ab illa,
Semper sint cœtus vivida membra tui.*

(d) Concione habita a M. ANDR. STEINERO, Seniore Ministerii ex *Dan. XII.* 2. 3. cui annexa est brevis vitæ Ebingerianæ historia; typis illæ commissæ sunt Ratisbonæ 1554. 4. et testimoniorum atque epistolarum quarundam, quæ supra datæ sunt præque, post se signa trahunt.

(e) Augustanam in Augustam minus accurate mutat FREHERVS *theatr. Vir. erud.* P. IV. p. 1542.

fungeretur. Felix quoque et foecundum id habuit. Quemadmodum enim uxor, moribus Ehingeri similis, omnes vires in id contulit, ut tædiorum et negotiorum molem, quam mariti cervicibus incumbere probe norat, quantum quidem posset, levaret, fidamque etiam in exiliis fociam illi se præberet; ita pacis et concordiae studiosissimus Noster nihil in se desiderari passus est, ut conjugii suavitate et fatorum acerbicatem, et onerosam officiorum gravitatem deliniret, quare et per 42. annos, ad 1641. quo illa fati concessit, faustum habuit conjugium, laudatus post fata et funus hanc quoque ob causam non immerito. (f) Foecundum vero fuisse, liberi testantur, quos ex dicta conjuge septem omnino suscepit, filios scilicet quinque, filiasque duas, ex quibus nepotes septem, pronepotes vidit duos. Quam familiam pari, qua in formandis aliorum liberis usus erat, dexteritate rexit, et

---

(f) vid. *Vita ejus ad Calc. Conc. fun.* ubi inter alia uxor moribus suis atque fide ad annorum longævitatē serumque senium haud parum illi profuisse dicitur.

et non solum filiis Musis sacratis provide, unde in literarum studia honeste sumtus facerent, prospexit, (g) sed et filias ad virtutem morumque honestatem omni dote maiorem formavit, formatasque habuit : cuius testimonia et argumenta cum sint sat magna et luculenta, facile, quæ de illorum publicato corpore impudenter dicta sunt, (h) cor-

(g) Qua de re conferri potest HORTLEDERI *epistola supra §. 2. adducta.*

(h) Primus, qui recentiori ætate fabulam hanc, ne gravius dicam, commentus est, fuit CI. HIERON. AVGVSTIN. GROSCHV-FIVS, qui in *Fascic. I. Conlect. libr. rar. præfatione p. 23.* in nota paginæ adjecta, ait: *Constat Ebingerum summa laborasse inopia, et filias ad quæstum accipiendum, et rem inde faciendam, cum Augusta Vindelicorum esset, non raro ablegasse. Quæ etsi aliis a veritate aliena videri possint, certa sunt, et retulit mihi fide dignissimus, in re medica excellens G. T. Eadem ex loco hoc repetit AVCTOR, der Vergnügung müßiger Stunden, P. IV. p. 73. conf. Lexicon erudit. artic. Ebinger, ubi tamen in medio relinquitur. Quod commentum non in beatos tantum Ehingeri*

corruunt. Vidit vero maximum natu
filium Davidem ecclesiastico in Roten-
bur-

---

geri manes, sed in Augustam quoque no-
stram, quique tunc Reipublicæ Scholisque
præfuere, Patres Conscriptos injurium ad-
modum est, et a vero longissime aberrat,
quapropter non injuste Vir Cl. IOAN.
NADLERVS in diff. *de meritis Reipubl. Au-
gust. in rem liter.* §. 13. p. 52. pronuncia-
vit: *hæc ab omni veritate historica esse aliena;
aliud docere publica æque ac privata monu-
menta, quæ de hujus viri integritate et vita
Christiano digna abunde nos instruant, quæque
vel nostra ætate in Bibliotheca sua instructissima
S.R. Dn. Serpilius asservet.* Et, ut verum fatear,
impetrare a me nunquam potui, ut crede-
rem, fabulam illam ab homine gravi, mul-
to minus a tam egregio, atque multis no-
minibus celeberrimo Viro, quem AVCTO-
RES *Conl. lib. rar. et der Vergnügung
müssiger Stunden*, haud obscure indi-
cant, esse profectam, saltem non sine ma-
gna veri specie conjici posset, a quodam
tenebrione superioris seculi, non solum
Ehingeri nostro, sed toti quoque ordinī
scholastico et ecclesiastico Augustanæ Con-
fes-

burgico agro, Eliam vero politico Registratoris, quem vocant, apud Comitem

fessionis, qui Augustæ est, inimico calumniosa audacia eam fuisse confictam. Quam diris enim modis istos Ordines adversarii traduxerint, scripta monumenta, hoc nostro adhuc tempore extantia, loquuntur, et libellus famosus anno 1637. die 23. Aug. nocturno tempore Collegio Evangelico in beatum Io. Conradum Gœbelium affixus, satis probat, vid. *Chronic. Aug. manuscr. ad An. 1537.* Quicquid vero sit de auctore, et origine, quam tamen, cum hæc jam scripta essent, ab ipso Ill. GODOFR. THOMASIO vindicatā et detectam inter ἐπίμνητον retulimus, longe falsissimam et iniquam prorsus esse illam fabulam, satis demonstrari potest. Etsi enim præmatura morte S. R. Serpili, nuper e vivis non sine ingenti bonorum omnium mœrore erepti, illis monumentis, ad quæ provocat Cl. NADLERVS *l. c.* privati sumus, nec in EIVSD. *personalibus Davidis p. 310.* quæ ille producit, quicquam de Ehingero videre est, ea tamen, quæ ad manus sunt, amplissime sufficiunt, ad innocentiam Viri opti-

tem de Castell munere ornatum, qui
et

optimi demonstrandam. Non provocabo
jam in præsentia ad meritas ejus laudes,
quas ejus pietati tribuunt Spizelius, Frehe-
rus, Wittenus atque alii, immo ipsi Au-
gustanæ Confessionis adversarii, Iesuitæ Dre-
xelius atque Raderus, quorum hic anno
1628. his verbis ad ipsum scripsit: *Tua
pleraque scripta abs te mihi transmissa his ul-
timis annis sunt pia*, vid. SERPIL. *Epitaph.
Theolog. Suv. p. 137.* conf. SPAISERI *epi-
stola §. præc. adducta*, sed publicis virorum
gravissimorum testimoniis res confici potest.
Cum enim Serenissimo Saxonæ Electori
Ehingerus a Scholarchis Augustanis esset
commendandus, vel de ejus fide et hone-
state potius illis testandum, luculento te-
stimonio asseruerunt, eum ita se gessisse, ut
nihil omnino mali de eo testari, sed bona,
honestas fidaque omnia de illo fateri neces-
sum habeant: daß er sich in Summa also ver-
halten, daß wir ihme nichts anders, als alles Liebs
und Guts, Ehr, Treu und Redlichkeit nachsa-
gen könnten. Hæc cum Viri graves et spe-
ctatæ fidei, non privato cuidam viro, sed
potentissimo Electori, in cujus clementia
tum

et pacis ineundæ conventibus Osna-
bruggæ

---

tum temporis Augustanis non exigua spes
sita erat, affirmarint, et sigillis commu-
niverint suis, quid credendum sit, atque
cui plus fidei tribuendum, nisi cæcus sit,
quilibet facile judicare potest. His acce-
dunt elogia Professorum Ienensium, ad Prin-
cipes quoque suos, adeoque non sine cir-
cumspeditione, Ehingero Augusta advenæ
data, quæ eum *pium* virum prædicant, atque
testimonia Portensia, quæ non Ehingero so-
lum, sed et ejus familiæ honestatem tribu-
unt: reliqua taceo, cum supra adducta fa-
cile consuli queant. Ea vero omnia publica
auctoritate conscripta fabulosam ejusmo-
di traditionem nullo argumentorum robore
suffultam vel primo aspectu refutant. Nec
est, quod quis excipiat, illa, quæ allata sunt,
solum Ehingerum, non vero filias, de qua-
rum improbo quæstu quæritur, concernere.
Vti enim parenti honestatis titulus tribui
non potest, qui malas liberorum artes vel
connivendo tolerat, ita expresse Ehingero
ista infamia adscribitur, quando dicitur, fi-
lias, ut paupertatem suam levaret, ad quæ-
stum accipiendum, et rem inde faciendam
ab

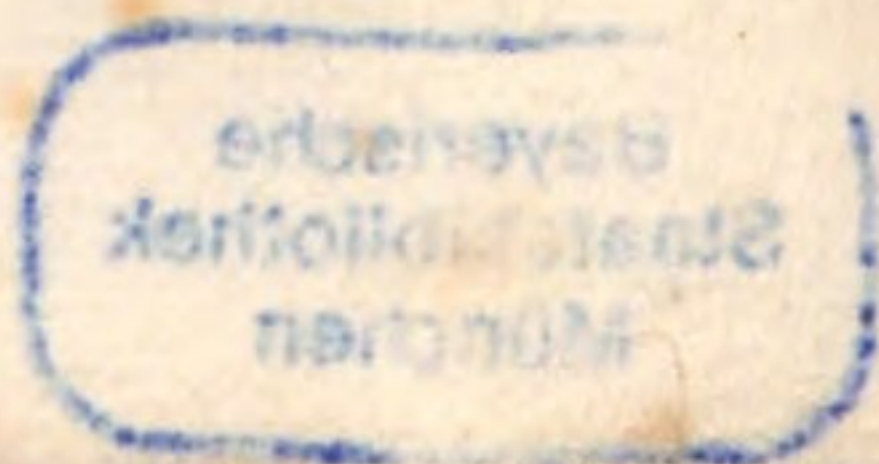
bruggæ et Monasterii celebratis cum
G VI-

ablegasse. His, quæ rem satis jam conficiunt, merito additur, quod rerum Augustanarum facies ea ætate ejusmodi enormiæ facinora, lenoniamque turpitudinem prorsus non admiserit. Qui enim, quæ supra jam de istorum temporum, ecclesiæque nostræ conditione dicta sunt, vel paucissimis expenderit et attenderit, sponte conjiciet, ejusmodi malam vivendi rationem in viro publico munere, eoque ecclesiastico quasi, ornatum a Scholarchis minime toleratam fuisse, iis præsertim annis, quo religionis purioris adversarii omnes occasiones captabant, omnemque quærebant *πρόφασιν*, ut Ministros imprimis verbi divini, scholisque præfectos traducerent, et ubique flagitiorum accusarent, vid. *Chron. Aug. mscr. ad An. 1537. et 1541.* Certe non invenissent, quod pueri in faba, ut est in proverbio, adversarii, si ejusmodi quid spectatæ dignitatis apud Protestantes Augustanos viro salva veritate objicere potuissent, vel contra illum evincere. Turpem vero ejusmodi quæstum tam clandestinis artibus fieri non potuisse, ut Superiorum ad omnia scrupulose,

Vlmenſium legato, Sebaſtiano Ottone,
J. V.

loſe iſtis temporibus attentorum oculos fu-
geret, facile admittet, cui ſanum eſt ſinci-
put, præcipue cum ſclerato et ſalaciſſimo
cuique filias Ehingerus obtuliſſe dicatur, vid.
Bergnügung müſſiger Stunden, l. c.
Tam ſtupidi quoque, et rerum ſuarum atque
commiſſi muneris negligentes Scholarchæ
fuiſſe cenſendi non ſunt, ut ejuſmodi infa-
miam in æternum Gymnaſii ſui civitatiſque
opprobrium toleraverint, immo virum ta-
lem inſigni commendatione honoraverint.
Ficulneum vero prorſus eſt, quod pro ful-
cienda iſta fabula profertur, argumentum a
ſumma Ehingeri paupertate deſumptum.
Quamvis enim negari non poſſit, Ehingero
fuiſſe, in duriffimis iſtis temporum circum-
ſtantiis, et anguſto rerum ſtatu, curtam ſu-
pellectilem, qua voce utentem ſupra addu-
ximus, quod tamen fatum plurimi tunc Au-
guſtæ honeſtiſſimi cives cum ipſo habebant
commune, infeliciter tamen ab arctiore for-
tuna, vel ſi mavis, paupertate ad talem in-
famiam concluditur. Quin ſi rem recte
æſtimemus, tanta illa non fuit, quantam iſti
faciunt. Non ſolum enim Reſtoris et Bi-
blio-

I. V. D. interfuit, atque redux a parente
G 2 Cam-

bliothecarii redditibus, quibus vixere ante eum et post eum multi, alebatur Ehingerus, sed libris quoque edendis dedicandisque, fastis porro concinnandis aliisque honestis, et erudito non indignis mediis, sibi de necessariis prospexit. Immo si tam dira et dura eum urfit paupertas, quomodo tot libros amicis dono dare potuit, ut RADERVS ad eum scribat: *Videris me liberalitate tua velle vincere, ita munus submittis alterum super alterum, munerarius cœlestis compenset. Velit. Epistol. p. 260.* quæ certe cum turpissima illa inopia minime conveniunt. Et profecto, si male faciendo, et conscientiam lædendo, penuriæ et paupertati suæ consulere voluisset Ehingerus, religionis mutatione, quæ tam strenue, et non sine ingenti præmio, apud Augustanos tum urgebatur, quamque omnibus illecebris Iesuitæ amici illi suadebant, melius, et, coram magna hominum parte, istis præsertim temporibus, honestius auxilia sibi quæsivisset, nec durissimum bis, cum rerum suarum jactura, passus esset exilium. Verum actore non probante, vel nullo argumento

Campidonensibus de meliori commen-
datus est. (i)

§. V.

Talis cum Ehingerus fuerit, qualem
eum ex genuinis fideque dignis monu-
mentis depinximus, artes ejus, quibus
gratum se fecit omnibus, eruditionem,
humanitatem et in officiis erga amicos
alacritatem laudibus pro dignitate fuisse
ornatas, nemo mirabitur. Vti enim,
quam in commissis exhibuerat muneri-
bus, diligentiam fidemque omnibus
probatam et dilaudatam fuisse non le-
vibus speciminibus exploratum certum-
que fecimus, ita et eruditioni, ejus præ-
sertim in Patrum studio, (k) humani-
tati

mento reus absolvitur, præsertim cum ita
cum hac fabula comparatum sit, ut eam
recitasse, sit refutasse.

(i) Pec. epistola, cujus ἀπόγραφον inter
manuscr. Ehingeriana latet.

(k) Palmario hoc et præcipuo studio
Ehingerum occupatum fuisse, ipse profes-
sus est in *Velitat. epistol. p. 4.* ubi ad Rade-
rum scribit: *se præviis precibus magnam Græ-
corum et Latinorum Patrum partem evolvisse,*
et

tati item in iuvandis eruditorum cona-
 G 3 tibus

et adhuc evolvere, conf. p. 97. testantur id quoque abunde scripta, quæ insignem ejus in successione doctrinæ et historia veritatis dogmatica cognitionem, ex scriptis veterum Ecclesiæ Doctorum haustam, omnibus paginis loquuntur. Vnde B. SPIZELIVS noster in templo honor. refer. p. 367. ita: Pro singulari eo, quo in Patrum (quos sibi jugi revolutione per longioris vitæ suæ spatium familiarissimos et notissimos reddiderat) lectionem ferebatur amore, veræ doctrinæ consensum in antiquiore Ecclesia observatum, et ab Apostolorum ævo ad nostra usque tempora derivatum, legitimo modo omnium oculis objecit, et hoc armorum aptissimo genere instructus, contra nominis Evangelici hostes sæpius felicissime pugnavit, etc. Nec minus ex vero H. WITTE Memor. Philos. Dec. VI. p. 162. Sacratissima, ait, non minus fidei dogmata nervose exponere, eaque venerando antiquitatis consensu apposite comprobare, studium Ebingero maxime fuit proprium. Hinc thesaurum Patrum et Antiquitatis ipsum haud immerito indigarunt, qui exactius virum hunc impense doctum noverunt. Immo jam tum temporis,

tibus, tam ex Bibliothecæ Augustanæ
cime-

ris, cum Noster *Velitationem epistolica*z
ederet, anno scilicet 1632. quo nondum se
tam validum egregiumque in his castris
probaverat militem, quam annis sequenti-
bus, quibus potiora huc spectantia elabo-
ravit, hanc B. PAVLO ROEBERO, in *præ-*
fatione, confessionem extorsit. *Rerum gra-*
vissimarum tam selectam copiam, auctorita-
tum non ubivis obviarum tam uberem proven-
tum, esse videbam Ehingero, vivæ illi et ambulanti
bibliothecæ Patrum, ut causam suam apud æquos
judices facile evicerit, Romanam scilicet fidem
nobis restituendam esse, quæ martyrum fuit
tempore, ita nos Romanæ Ecclesiæ ultro adhæ-
suros, ne quicquam de restitutione sit queri-
monia. Et certe sentiebant Iesuitæ, quibus-
cum de potissimis controversiarum articu-
lis conferebat sermones Ehingerus, quantis
in hoc eruditionis genere niteretur auxiliis,
et quam strenue illis contra ipsorum insul-
tus ad veritatem uti noverit; hinc RADE-
RVS ad eum anno 1623. jam scripsit:
Doleo ex animo tuam vicem; nimis sapias, plus
sapere, si minus sapere, Velit. epistol. p. 129.
conf. SERPIL. Epitaph. Theol. Suev. p. 137.
et Dedicat. Historiæ Eccl. Sec. XV. præmissa.
et

cimeliis, quam ex propriæ diligentiae et
lectionis thesauro (l) iusta data sunt
encomiorum præmia, ex quibus, quan-

G 4

tus

Plura, facile danda, ne nimius sim et mole-
stus, lubens prætereo.

(l) Leoni Allatio Ehingerum Himerii
orationem ex B. A. subministrasse, supra
ad §. II. not. (u), ex *Velit. epist. p. 252.* no-
tavimus, quo libro plura exempla occur-
runt, illi addenda. Suppeditavit enim Ra-
dero codicem Curtianum cum Glareani no-
tis *p. 2.* codicesque tres alios *p. 129.* Cli-
macum et Eliam Cretensem *p. 260.* Per
eandem viam Andr. Schotto quoque inno-
uisse videtur, cujus aliquot ad Ehingerum
epistolas se possidere ait B. SERPILIVS, in
Epitaph. Theol. Suev. p. 137. Ex propriis vero
eruditionis laborumque congestorum the-
sauris, ut alios, ita Georgium quoque Zeæ-
mannum adjuvit, quem, sibi ab Ehingero ci-
tationes et loca optima suggesta esse, in epi-
stolis fatentem adducit IDEM *l. c. p. 136.*
Quam charus porro Io. Val. Andreae fuerit,
ex literis ejus ad Nostrum, Historiæ Eccl. Sec.
XV. præmissis, videre est, quas tamen mutila-
tas esse observat IDEM *l. c. p. 11.* Ceterum
plura hujus generis testimonia B. Serpili fu-
nera nobis eripuisse, iterum dolemus.

tus vir fuerit , et quam egregium orbi erudito ornamentum attulerit , (*m*) nullo negotio potest perspici , grataque mente fatebuntur boni omnes.

(*m*) Vnde et post fata dignis honorum titulis maectatus est. Nam TH. SPIZELIO *l.c.* p. 364. *Præclarum Augustæ Evangelicæ, Lycei Ratisbonensis, Germaniæque universæ decus, et rarissimum laboriosæ sedulitatis et longævæ vivacitatis exemplum*; ANT. REISERO in *præf. ad Catal. mscr. Bibl. Aug. Vir in ornamentum patriæ natus, et cuius memoria nunquam debet esse sine laude, et grata meritorum prædicatione*; H. WITTENO *l.c.* p. 160. *Ingenstotius Germaniæ ac rei literariæ decus*; P. ROEBERO in *præf. Velit. epist. vir multæ lectionis multique iudicii vocatur*; conf. *Lexicon univ. hist. art. Ehingerus*, et quæ supra passim adducta sunt. Pertinent huc etiam anagrammata quædam, ex ejus nomine conflata:

Elias Ehingerus,	<i>En regius Elisa.</i>
M. Elias Ehingerus,	<i>Næ regius miles.</i>
	<i>Mel in vase geris.</i>

vid. SERPIL. Item illa:

Elias Ehingerus,	<i>Age vir lenis es.</i>
	<i>Strenue vigilas.</i>
M. Elias Ehingerus,	<i>Arte, sale nimis egregius,</i>
Elias Ehingerus, Rector	<i>In scholares vere gerit.</i>

Vid. FREHER. *l.c.*

Cui addo illud PETRI LANSSELII Soc. Ies. qui ex nomine Ehingeri, hebraica dialecto fecit *עין פֶּרֶגְרִי* *oculus peregrini*; vid. *Conc. funebris Nostro habita*. Epicedia, aliaque in laudem ejus ab amicis profecta, ne in molem excreseat tractatio, consulto prætereo.

CAPVT SECVNDVM,

De scriptis El. Ehingeri.

§. I.

QUod circa frugiferas observare solemus arbores, ut ex fructuum, quos larga messe nobis exhibent, copia et præstantia earum bonitatem et fertilitatem judicemus, id in erudito quoque orbe interdum usu venit, ubi ex scriptorum multitudine, si cum eruditione conjuncta sit, magnam de auctoribus opinionem merito concipimus. Nam ut non cuivis erudito scriptis mentes calamoque pascere datum est, ita cum plerisque ingeniis ita est comparatum, ut, quo plura scribant, eo minus eruditionem spargant. (a) Quo magis itaque Ehingerus commendandus est, qui non tantum meletematum copia sedulitatem

G § mul-

(a) Vid. Cl. MICH. LILIENTHAL. de Machiavell. lit. §. IV. p. 10. seqq. DAN. GEORG MORHOF. Polyb. liter. T. I. l. I. c. 22. §. 22. p. 263. seqq. imprimis p. 266.

multorum superavit, sed et tanta eruditione illa nobis referta reliquit, ut in pretio merito sint omnibus. Accedit plurimorum raritas, cum exiguæ molis libelli, ut solent, citius, quam par erat, disparuerint, hincque rarius, quæ Ehingeriana Musa nobis dedit, monumenta inspicere possint. Vnde non immerito Viri docti, qui de *κρηλίοις* eruditae colligendis consilia sua sententiamque exposuerunt, Ehingeri scripta commendaverunt. (b) Quodsi vero editorum tantum

---

(b) Referendus huc HIER. AVG. GRO-SCHVFIUS, qui in *præfat. Fasc. I. Conlect. libr. rar. p. 26.* postquam raritatem libri in eo quoque constituerat, si paucarum pagellarum fuerit, addit: *Nihil forte nos pœnitebit, operam aliquam insumsisse in colligendis rarioribus Ehingeri, Casselii, Camera-riorum, Allatii, Rhodii, Bœcleri, Neandri ac Hamelmanni et aliorum schediasmatibus, quæ ob raram eruditionem, doctrinæ ac rerum præstantiam, legentibus multum utilitatis spondent.* Cui elogio splendido sane, ast Ehingeri eruditioni debito, adjungenda sunt, quæ SERPILIVS in *Epitaph. Theol. Suev. p. 135.*

tantum est pretium, quo loco inedita, quorum paucissima exemplaria supersunt, habenda sint, liquet.

§. II.

136. habet, ubi scripta ejus non tantum rara vocat, sed et addit: *se paucos eos libros et manuscripta, quæ ex illius Bibliotheca ad manus suas devenerint, pro insigni thesauro habere*, quæque IO. NADLERVS diff. de meritis Reip. Aug. in rem liter. præside Cl. WENDLERO habita, hac de re sentit. Ait enim: *Eruditionem Ehingeri eximiam docent plurima in lucem emissa ingenii monumenta, quorum pleraque ob raram eruditionem eruditis in magno pretio existunt, adeoque admodum raro ætate nostra conspiciuntur. Et certe qui arctas Ehingeri schedas collegerit, de egregio sibi et utilissimo thesauro prospiciet, cum istiusmodi pagellis sæpius contineantur, quæ in magnis voluminibus frustra quæras; quamobrem viri præstantissimi ejusmodi libellis bibliothecas suas ornari, anxie curarunt, ut de Illustri Leibnizio IOACH. FRID. FELLER, in vita ejus, Otio Hannover. præmissa; de Emerico Bigotio MARVILLE, Melange d'Histoire et de lit. T. I. p. 171. et de Morhofio quoque observavit IO.*

§. II

Scriptorum vero, quæ Ehingerus publicæ utilitati sacravit, et ea fine exire in publicum passus est, ordo sequens est: (c)

1. Disputatio de temperantia, Witteb.

1594.

2. Disp. de forma methaphysice considerata, ib. 1594.

3. Disp. Aristotel. de substantia et accidente, ib. 1594.

4. Disp. de demonstratione Aristotelica, ib. 1595.

5. Disp. de methodis, ib. 1596.

6. Disp. de animæ essentia atque facultatibus. (d)

7. The-

IO. MOLLERVS in *Proleg. ad Ejus Pol. lit.*

§. 16. p. 15. conf. GROSCHVF. l. c. Cl.

WENDLER. *de variis rarit. libr. causis*, §. 8.

(c) Vid. *Catal. scriptor. El. Ehingeri Con-
eioni funebri additus*, WITTE l. c. SPIZEL.
l. c. p. 369. *seqq.* qui tamen potiora tantum
designavit.

(d) Hanc disputationem omittit catalo-
gus scriptorum in fine concionis funebris,
meminit tamen ipse Ehingerus in *Velit. epist.*
p. 97. ubi harum disputationum præsidem se
fuisse ait.

7. Theses Theologicæ de editione scripturarum authentica, et versionibus illarum vernaculis, sub præsidio Hermannii Wolfii, Witteb. 1595. (e)
8. Disputatio quarta ex epist. ad Rom. c. 3. continens ἀνάλυσιν primæ partis capitis, præf. D. Rungio, ib. 1596.
9. Theses de causis virtutum, resp. M. Th. Wegelino, ib. 1596.
10. Problemata Physica et Logica, Wit. 1597.
11. Psellus in Organum Aristotelis, Gr. et Lat. ib. 1597. (f)
12. Theses de Sacra Scriptura contra Bellarminum, sub præsidio D. Gerlachii, Tub. 1597.
13. Hymni Ecclesiastici, Francof. 1598. 8. (g)
14. Reichs-Predig Hrn. David Enenckels, L. B.

(e) Sub D. Volckmaro, ait l. c. Noster.

(f) vid. Cel. IO. ALB. FABRICIVS, ad Leon. Allat. de Psellis p. 35. Biblioth. Græcæ l. V. Wittebergæ vero, non Augustæ Vindelicorum, editum esse librum *Catalogus script. Ehingeri* et WITTE l. c. notant.

(g) Meminit WITTE l. c. p. 163. reliqui omittunt.

L. B. von der SeelenUnsterblichkeit,
Lauingen, 1603.

15. Von der Kinder Tauff, Darmst. 1608.

16. Das alt und neu Pabstumb, von der
Uneinigkeit der Papisten, Darm-
statt, 1609.

17. De Iesuitico Lysandro, taxillis suis
Christianos in doctrina et jura-
mentis in moribus decipiente,
Witteb. 1611. (b)

18. Canones Apostol. et sanctor. Conci-
lior. Gr. et Latine, Witteb. 1614. (i)

19. Ora-

(b) *Cum præs. Frid. Balduini D. et P. Th. Wit. Inscriptisse hanc Dissertationem Nostrum Consulibus Reip. Ulmenfis, supra monuimus. Quod libri argumentum sit, his verbis Balduinus exprimit: Bonam hac in parte operam locavit vir præstantissimus et doctissimus, M. ELIAS EHINGERVS, Augustanus, Scholæ Rotenburgo-Tuberanæ Rector vigilantissimus, utilissimo hoc tractatu, in quo Jesuitas Lysandros esse, hoc est, homines versipelles et impostores astutissimos, quorum doctrina et vita, ubi vel maxime splendet, piis omnibus suspecta esse debeat, ex propriis ipsorum scriptis nervose et erudite docuit.*

(i) *E Canonicorum Divi Hilarii Pictavien-
sis,*

19. Oratio de Rotenburgo - Tuberana
Civitate, Rot. 1615. 20. Ju-

sis, et Augustana Bibliotheca, ut habet titulus. Editionem Io. Tili, Episcopi Briocensis anno 1540. Lutet. Paris. cum codice Bibl. Augustanæ ab Hoëschelio suppeditato contulit, versionem Latinam, quæ in editionibus Conciliorum Coloniensi, Moguntina et Parisiensi habetur, habito delectu, retinuit, et L. Osiandri ἐπιμύσεις ex Hist. Eccles. apposuit, variationes vero et naves, præsertim in Concilio Nicæno I. beneficio codicis Græci, quantum fieri potuit, sustulit. Continentur vero in hac collectione, præter canones apostolorum canones Synodorum a Nicæna I. sive Oecumenica I. usque ad Nicænam II. sive Oecumen. VII. Subiuncta est in fine, IOANNIS Metropolitæ Russiæ ad Archiepiscopum Romanum epistola, ex Comm. rerum Moscoviticarum SIGISMUNDI Bar. in HERBERSTEIN; Symbolum item, quod PILEGRINVS, Archiepiscopus Laureacensis Bavaros, Austriacos et Hungaros docuit, tempore Othonis M. Synopsis tandem Conciliorum Oecumenicorum ex Cod. mscr. Biblioth. Augustanæ græce edita: quam tamen COMMELINVS antea jam dedit,

anno

20. Iudicium Astrologicum, von Co-
met & Stern, so den 1. Dec. 1618. zu
Augsburg gesehen worden, Augsp.
1618. (k)

21. Ora-

*anno 1604. ad calcem Gelasii Cyziceni de Actis
Concilii Nicæni, et ante eum primus, Aug. Vind.
1595. 4. ad insigne pinus excudi fecit DAV.
HOESCHELIVS. Editionem vero curavisse
M. Erasmus Schmidium, Linguae Græcæ et
Mathematicum Professore Wittebergen-
sem, indicant literæ, pagina ultima expressæ,
M. E. S. G. et M. W. id quod ad suum olim
librum notavit B. Antonius Reiserus, unde
hæc hausta sunt. Ceterum collationis edi-
tionis Tilianæ cum codice Græco Augusta-
no ab Ehingero institutæ vestigia nulla de-
prehendit Cel. IO. ALB. FABRICIVS, in
eruditissimo *Biblioth. Græcæ* opere l. VI. c. 1.
p. 40. qui de hac collectione canonum, quæ
Codicis Canonum Ecclesiæ Orientalis titulo eru-
ditis nota est, omnino videndus.*

(k) Præmissa est, vel potius separatim ex-
cusa: Cometen-Historia, das ist: Kurze Be-
schreibung der fürnehmsten Cometen, so von der Re-
gierung an des Röm. Kayfers Augusti biß 1618.
gesehen worden, Augsp. 1618. Quæ historia
prolixior multo est, illo iudicio Astrologico.

21. Oratio funebris de Serenissimo Principe, Philippo II. Duce Stettini Pomeranorum, habita Augustæ die 29. Martii, 1618. (l)
22. Exercitationes Augustanæ, in Gymnasio ad D. Annæ publice propositæ, Aug. Vind. 1620. 12. (m)
23. Oratio de Athenæo Augustano, ib. 1623. 4. (n)
24. De criteriis scientiarum, ib. 1623.
25. Serenissimorum Austriæ Ducum, Archiducum, Regum, Imperatorum Genealogiæ, a Rudolpho I. Habsburgensi, Cæsare, ad Ferdinandum II. Rom. Imp. æri incisæ
H a Wolfg.

(l) *Ob singularem affectum et clementiam in Augustam civitatem ejusque præfectos; quæ causa allegatur in præmisso programmate. In ipsa vero oratione p. 3. Magnum illum Marcum Welserum p. m. et virum Nobilem et Magnificum Dn. Philippum Hainhoferum ejus Consiliarium nominat ejus clementiæ alumnos.*

(m) Non in 4. ut habet WITTE Dec. VI. Mem. Phil. p. 164.

(n) Non in 8. ut iterum WITTE l. c.

- a Wolfg. Kiliano, studio et opera El. Ehingeri, Aug. Vind. 1623. (o)
26. S. Chrysoſtomi oratio in Pentecoſten Græce et Latine, ib. 1624. (p)
27. Oratiunculæ tres, de ſanctiſſimo puero Ieſu, ib. 1626.
28. Pſalmus 151. Davidis Græce, Latine et Germanice, ib. eod. (q)
29. Cæſarii, S. Gregorii Nazianzeni fratris, quæſtiones Theol. et Philoſophicæ, Græce et Latine nunc primum editæ Aug. 1626. (r)
30. Ora-

(o) Has genealogias catalogi ſcriptorum Ehingeri tacent, indicat tamen, et dubitare nos non finit, ipſe EHINGER. *Cat. Biblioth. Aug.* p. 942.

(p) Extat T. V. opp. *Chryſoſtomi* p. 602. Edit. Savilianæ.

(q) Addi poteſt hæc editio iis, quas enumerat Cel. FABRICIVS, *Biblioth. Græc.* l. III. c. 29. ſ. 10. p. 750. ſq. conf. EIVSD. *Codex Pſeudepigraph. Vet. Teſt.*

(r) Primum FRONTON. DVCAEVM in *Auct. T. I.* anno 1624. has Cæſarii Quæſtiones Græce et Latine edidiſſe, eumque demum Ehingerianam editionem ſecutam eſſe

30. Oratiunculæ tres de patricia dignitate, Aug. Vind. 1627.

H 2

31. Pas-

esse, observat GVIL. CAVE *Histor. lit. Script. Eccles. p. 158.* Latina vero veste ornata jam inter *Opera Nazianzeni a Leunclavio et Billio* edita apparuere. Cæsarii, Gregorii Nazianzeni fratris, opus non esse, præter CAVEVM *l.c.* contendit IAC. BILLIVS, *pref. ad Orat. X. Nazianzeni*; vindicant tamen Cæsario Photii et Glycæ testimoniis, et auctoritate manuscriptorum Codicum, PETR. LAMBECC. *de Biblioth. Vindobon. l. IV. p. 31.* et Erud. FABRICIVS, *Bibl. Gr. l. V. c. 13. §. 9. p. 543.* Vñus autem est Ehingerus duobus codicibus mscr. uno Augustano, altero Bavarico, quem Parario Raderero nactus est; vid. *Velit. epist. p. 276.* et *Dedicatio Cæsario præmissa*: Quare etiam Bavaricæ Duci exemplar obtulit, qui, exponente Raderero, hoc unum in eo sibi displicuisse professus est, quod eum A catholicus ediderit, vid. SERPIL. *epitaph. Theol. Suev. p. 136.* Versio ab Ehingero addita, Leunclavii est, quam passim tamen correxit. Ceterum 78. tantum quæstiones hæc editio continet, PHOTIVS vero in *Bibl. cod. 210.*

ca-

31. Passionale scholasticum de calcatore torcularis Christo, ib. 1628.
32. Geistliche Betrachtungen, in welchen sich vor Jahren zwölff Heyl. Einsidler täglich geübt. ibid. 1628.
33. Themistocles, Græce et Latine, Francof. 1629.
34. Poggius Florentinus, de infelicitate Principum, ex Biblioth. Aug. ib. 1629. 8. (s)
35. Oratio de anno jubilæo Aug. Conf. Lips. 1630. (t)

36. Ora-

capitibus 120. constituisse memorat, totidemque exstare etiam in Cod. mscr. Monasterii insulæ Pathmi in mari Aegeo, testatur POSSEVINVS *ad calc. app. S.* hodieque 95. continere, notat CAVE *l.c.* quas tamen Noster ex Nysseni libro *de opificio hominis*, Maximo et aliis scriptoribus Græcis assuetas existimat.

(s) Nobilem libellum vocat PAVL. IOVIVS in *elog.* apud TH. POPE. BLOUNT *Censur. celebr. auct. p. 451.*

(t) Habita est die 27. Iunii in Portensi ludo, et Pontificiorum in Lutheranos odia ex propriis eorum scriptis enarrat. Varias

ex

36. Oratio de invocatione sanctorum,
ib. 1630. 4.

37. Velitatio epistolaris, seu συζητησις
placida quorundam Societatis Iesu
Patrum cum M. Elia Ehingero,
tum temporis Scholæ Aug. jam
vero Gymnasii Electoralis Saxonici
ad Salam Rectore, Witteb. 1631.
1654. 8. (u)

H 3

38. Re-

ex hac oratione particulas videre licet in
Histor. Eccles. Sec. XV. passim v. g. p. 168.
169.

(u) De octo vero capitibus inter Eliam
nostrum et Iesuitas Monacenses, Matthæum
Raderum, Ioannem Brutscherum, et Iere-
miam Drexelium controversum est; 1. de
justificatione, 2 de B. Virgine, an in pecca-
to originali sit concepta? 3. de fundamen-
to Ecclesiæ, 4. de merito et satisfactione
Christi, 5. de communionem sub una spe-
cie, 6. de invocatione B. Virginis, 7. de
adoratione humanitatis Christi in unione
consideratæ, 8. de cultu imaginum. Ce-
terum *responsiones Iesuitarum*, teste ROE-
BERO in *præfat. plus candoris habent, quam*
ex aliis adversariorum scriptis elucet, in stilo
quo-

38. Revelationes S. Brigittæ, Aug. 1632.
 39. Weissagung des Göttl. Propheten
 Ioachimi, gewesenen Abbt's zu Flor
 in Calabria, von dem künfftigen Zu-
 stand der ganzen Welt, 1633. 4. (x)
 40. Catalogus Bibliothecæ Amplissimæ
 Reip. Augustanæ, Aug. Vind. 1633.
 in fol. (y)

41. Pa-

quoque et scriptionis genere placida et modesta omnia, nihil de horrida lictoris voce, nihil de infamia, de tormentis, equuleis, carnificinis nihil.

(x) Anno 1633. adscribit *Catalogus scriptorum Ehingeri* Conc. fun. adiectus, ex quo sua expressit etiam WITTE *l. c. p. 165.* quod vero mihi præsens est exemplum, annum 1642. præ se fert, et quædam ab ipso Ehingero correctâ habet, sic ut dubitandum sit, annon annus in isto catalogo parum accurate expressus sit, et ista prima fuerit editio.

(y) Celebratissimus hic catalogus est, cum ob præstantiam, tum ob raritatem. Accurate enim describit librorum titulos et argumenta, ut consulentibus magno usui esse possit: unde eum *absolutissimum catalogum,*

41. Parentationes. 2. Gustavi Adolphi,
Regis Suecorum, Aug. Vind. 1633.
1634.

H 4

42. De

*logum, quo summum decus Noster conciliavit
pomo Vindelico vocat TH. SPIZEL. in tem-
plo honor. refer. p. 367. Dolendum tamen,
quod jam. Cel. STRVVIVS in Introduct. in
Hist. liter. c. IV. §. 16. p. 151. monuit, li-
bros non tam secundum ordinem litera-
rium, quam secundum repositoria sua, ho-
die plane mutata, collocatos esse atque di-
spositos, etsi libri Theologici, Iuridici,
Medici, Historici, Philologici, Philosophi-
ci, Mathematici, et qui peregrino idioma-
te conscripti sunt, peculiarem locum sibi
vindicerent. Et cum plurimi libri minoris
molis, prisca consuetudine, uno fasciculo
comprehendantur, facile conjici potest, or-
dinem literarium observari non potuisse.
Accessit quidem amplissimus et accuratus
index, ubi tamen non gentilitia nomina,
sed prænomena auctorum alphabetico or-
dine disposita sunt, quod inquirentibus sæ-
pe est molestissimum. Rarissimum vero
esse, vel inde manifestum est, quod in
multis bibliothecis, præsertim exterorum,
fru-*

42. De quæstione politica : an fides hæreticis sit seruanda, dissertatio e Theologorum et Politicorum scriptis concinnata, Norimb. 1637.

43. Der

frustra quærat, habemusque consentientes viros in re literaria omnium versatissimos DAN. GEORG. MORHOFIVM, qui in *Polyhist. lit. T. I. l. I. c. 18. §. 67. p. 211. in Germania*, inquit, extat *Catalogus Bavaricæ et Augustanæ Bibliothecæ, qui rariores sunt. Catalogi Augustanæ Bibliothecæ non nisi centum exemplaria impressa sunt*; et BVRC. GOTTH. STRVVIVM, Academiae Ienensis, immo totius literati orbis, decus, *l. c.* qui et ipse fatetur: *catalogum istum ob exemplarium, quæ impressa sunt, paucitatem, rarissimum esse.* Nec difficile esset, alios quoque, si ulla id postularet necessitas, ejus rei viros in Hist. Literaria accuratissimos, maximæque eruditionis, testes producere, inter quos jam meminisse licebit Illustrissimum Italum quendam, non munerum tantum gravitate, publicorumque negotiorum a Sede Romana Ipsi commissorum cura eminentissimum, sed et rei literariæ cognitione ad miraculum fere imbutum, qui Augustanam Biblio.

43. Der teutsche locus, de sola fide justificante, Norimb. 1638.

H 5

44. Iu-

bliothecam pro ea, qua utitur, humanitate invisens, cum in ipsa hac urbe catalogi hujus factus esset compos, non tantum pro eximio raroque thesauro se habere, sed in tot quoque perlustratis Italorum, Gallorum, Germanor. Batavorumque bibliothecis rarissime deprehendisse, fassus est. Quæ quoque raritas in causa fuit, ut ante plures annos bibliopola Theophilus Goebelius suis sumtibus et impensis novam totius catalogi editionem bono dare publico constituerit, dissuadente tamen, ob temporum iniquitatem Reisero, ut IPSE refert in *præf. catal. mscr. Bibl. Aug.* quem quoque testem habemus raritatis hujus catalogi, dicentem: *per pauca hujus editionis exemplaria eruditis in manibus, hincque aliquibus non raro desideratissima esse.* Vehementer itaque miror, Cl. GROSCHV-FIVM in *præf. Conlect. libr. rar. Fasc. I. p. 23.* scripsisse: *Elie Ehingeri, quem de Bibliotheca Augustana scripsit, catalogum iis potissimum de causis ad raritatis numerum accenseri video, quod centies tantum exscriptus habeatur. Longe plura* (hæc ad finem paginæ addit) *quam centum puto excusa exemplaria; certe*
ego

44. Iudicium Astrologicum, vom neuen Stern, Regensb. 1638.

45. Ora-

ego adfirmare ausim, me vel centies in bibliothecis vidisse. Licet enim pertinaciter contendere non ausim, centum tantum excusa esse exemplaria, paucissima tamen, si aliorum librorum copiam spectes, ea fuisse, viro- rum in re literaria et excutiendis biblio- thecarum forulis tam diligentium, tamque felicium, abunde conficit auctoritas, recte- que ad voces illas AVCTORIS Conlect. libr. rar. addit Cl. NADLERVS l. supra cit. lynceis instructum fuisse oculis, necesse fuisse, ad deprehendendos vel suis oculis centum istius catalogi codices. Iniqua vero sunt in beati Viri famam, quæ adduntur: Sed forte hac ab Ehingero in vulgus sparsa sunt, ut tanto celerius diriperetur liber, et lucellum inde caperet. Quemadmodum enim ex mera conjectura ad ejusmodi imposturam, viro bono imputandam, male concluditur, ita vel hoc unico argumento refelli potest, quod non privatis Ehingeri, sed publicis Reipublicæ Augustanæ sumtibus catalogus editus est. Quod ex ipso limine facili negotio hariolari potuisset, ubi expresse addi- tur:

45. Orationes quinque de stimulo virtutum s. de causa impellente nos ad virtutem 1. ab excellentia essentiae divinae, 2. a creatione et sustentatione hominis, 3. a redemptione hominis, 4. a justificatione hominis peccatoris coram Deo, 5. a sanctificatione, bonisque operibus renatorum, Ratisb. 1638. 1639.

46. Loci

tur : *Iussu et auctoritate Nobilissimorum et Amplissimorum Virorum, Dn. Iohannis Antonii Laugingeri, VII. Viri, Dn. Iohannis Vdalrici Oesterreicher, Praetoris, Bibliothecae praefectorum et Scholarum.* Et profecto, nisi publicis sumtibus impressus fuisset, 40. fere exemplaria viris doctis tum hic, tum alibi, quos ipse Ehingerus peculiari scheda designavit, a viro lucello inhiantе dono data non fuissent, et quidem ex superiorum mandato. Accedit insigne pinus Augustanae, cum epigraphe : *Honos erit huic quoque pomo ;* quod non privati cujusdam fuit unquam, ut facile ostendi posset, nisi pleniora de hac re expectanda essent a Viro quodam longe eruditissimo, multisque monu-

46. Loci theologici areopagitice dispositi, Norimb. 1639.

47. Ora-

nummentis, famæ atque nominis æternitatem merito, cujus de insigni isto deque re typographica peculiari lucubrationes doctissimas omnes avide anhelant. Rarissimum tandem esse, ut hoc quoque argumentum iis, quæ supra dicta sunt, addam, inde etiam patet, quod, qui ex instituto catalogos bibliothecarum enumerarunt, vel in consarcinanda librorum historia, et explorandis hunc in finem bibliothecis, occupati fuerunt, in eo adducendo hallucinati fuerint, satis evidenti argumento, eos propriis oculis librum usurpare non potuisse. GVIL. CAVE enim in *prolegom. ad Histor. liter. Script. Eccl. p. 25.* eum anno 1630. 4. PHIL. LABBEVS, et, qui eum continuavit, ANT. TEISSIER, in *Catal. Auct. qui libror. catal. ediderunt, p. 76.* pariter anno 1630. 4. typis Io. Prætorii; MICH. HERTIVS in *Bibl. German. n. 456.* anno 1663. 4. prodiisse falso affirmant. Eodem ferme argumento ad probandam catalogi hujus raritatem usus est B. REISERVS, in *præf. Catal. mscr. Biblioth. Augustanae*, ubi, *bujus rarita-*

47. Oratio de S. Augustino, an nescierit, a Christo ne, an a B. Maria virgine sit redemptus et salvatus? Ratisb. 1635.
48. Rettung des Lebens, Lehr und Ehr, auch seeligen Ableiben D. Martini Lutheri, Regensburg, 1639.
49. Disputatio Theologica, de sanguine Christi, triduo passionis, habita Ro-

---

ritatis, inquit, indicium est, quod Philippus Labbeus, Bibliotheca & Bibliothecarum auctor, qui nihil in hoc eruditionis genere videri voluit ignorasse, in prima ejus editione inter plures alios, non tanti forsitan aestimii et pretii, nullam ejus fecit mentionem, quam nuper modo, et ante hoc biennium (anno scilicet 1673.) editioni secundis curis auctiori inseruit, ea inter demum exemplar aliquod nactus, quo antebac caruerat. Vbi tamen merito mirandum, Labbeum exemplaris alicujus compotem factum errorem modo indicatum non correxisse. Immo in ipsis Augustanorum bibliothecis eum raro conspici, norunt, qui eas attente perlustrarunt. Ex quibus omnibus, larga manu datis, hoc nisi fallor, satis luculenter conficitur, Catalogum hunc esse rarissimum.

- Romæ anno Domini MCCCC LXIII.
inter Monachos Dominicanos et
Franciscanos, Francof. 1640. (z)
50. Præconium pacis, Norimb. 1640.
51. Oratio de Amnistia, ib. 1641. (a)
52. Phænomena et miracula solis, Ra-
tisb. 1641. (b)
53. Martinalia Lutherana Ratisbonæ
celebrata, Ratisb. 1641. (c)
54. Oratio de anno seculari Ecclesiæ
Ratisbonensis, Norimb. 1642.
55. De statu Ecclesiæ Christianæ in terra
militantis, Ratisb. 1642.
56. Dispositio Bibliorum et Versionum
tempore Origenis, Ratisb. 1642.
57. De

(z) Eandem historiam inseruit tr. *de modo utiliter conferendi cum diversæ religio-
nis hominibus*, quæ est in *Hist. Eccl. Sec. XV.*
p. 321. seqq.

(a) Conf. *Hist. Eccl. Sec. XV. p. 836.*

(b) Anno 1639. adscribunt SPIZEL.
l. c. p. 370. et WITTE *l. c. p. 165.* ego
catalogum scriptorum Ebingeri ad Calc. Conc.
fun. secutus sum.

(c) *Sive Orationes tres, an divus Luthe-
rus fonticas causas habuerit Romanam Eccle-
siam reformandi?*

57. De germana et sincera pace, Ratisb.
1643.
58. Prognosticon theologicum super
futura pace Germaniæ, Norimb.
1644.
59. Iudicia Iesuitarum aliorumque Pon-
tificiorum Scriptorum de August.
Conf. ib. 1644.
60. Dialogismus Christi et Christiani
Ratisb. 1646. (*d*)
61. Post nubila Phœbus, hoc est, con-
solatio piorum in ærumnis, ibid.
1646.
62. De emendandis Germanorum mo-
ribus, ib. 1647.
63. Prolusiones Panormitani de summa
summi Pontificis Romani potesta-
te, Norimb. 1647.
64. De honore et præmiis Professorum
in Academiis, et Præceptorum in
scholis, Ratisb. 1649.
65. De Pareliis, oder drey Sonnen, so
den 16. April 1649. zu Rotenburg
und Regensburg gesehen worden,
Regensb. 1649.
66. Wider die Aushunger des H. Evans-
gelii, ibid. 1649.
67. His

(*d*) Meminit solus WITTE *l.c.* p. 165.

67. Historische und Theologische Aus-
führung der Frag: Wo die Christo-
liche Kirch gewesen, ehe D. Luther
geboren? Ulm, 1649. (e)
68. Paradoxon, *Φαινόμενον*, adversis lætari,
et prosperis dolere, Ratisb. 1650.
69. Quatuor hominis novissima, ibid.
1651.
70. Amor meus crucifixus est, 1648.

Dubia.

Imagines veterum Doctorem pieta-
te insignium, æri incisæ per Raph. Cu-
stodem, Aug. Vind. 1614. (f)

Icones

(e) Vlmæ 1602. prodiisse notat *Catalo-
gus Biblioth. Serpilianæ* p. 82. qui tamen nu-
merus in mendo cubare videtur.

(f) Recudi fecit has imagines TH.
SPIZELIVS in *Vet. Academia Iesu Christi*,
inque usum suum translata doctissimo com-
mentario illustravit. Ait vero in præfatio-
ne: *has veterum pietatis Christianæ Docto-
rum imagines ante plurimos annos virum
quendam eruditum, sed anonymum, juxta anti-
qua celebratissimæ Bibliothecæ Augustanæ exem-
plaria per Raphaelem Custodem æri incidi,
et cum brevissimis Patrum Græcorum et La-
tinorum descriptionibus divulgari curavisse.*

Icones Saxoniae Ducum cum descriptione. (g)

I

Postbu-

Vt vero Ehingero hanc Patrum imaginum editionem adscribam, movent me Ehingeri verba in epistola ad Raderum, *Velit. epistol. p. 265. Refero, inquit, pro munere munus: πατρολογία SS. Patrum mente serena accipias, rogo.* Clarior vero his lux accenditur per responsionem Raderi p. 267. qui ad illa hunc in modum regerit: *Nil abs te gratius mihi accidere potuit, quam quod πατρολογία miseris. Delectavit me inter veteres Patres εικὼν τῆ ἐν ἁγίοις Κλίμακος, quæ mihi etiam usui erit in ejus editione, quam proxime adorno. Exhibui imagines R. D. Hilarioni &c. Is affirmavit, bene expressum habitum et oris et vestis S. Climacis et aliorum Patrum; conf. p. 269. sq. Scriptæ vero sunt illæ epistolæ Anno 1624. nec de alieno opere intelligi commode possunt. Ehingerum vero edidisse vel inde conjicio, quod in dici opusc. Ehinger. T. II. Miscell. Ebing. insert. præmisso, primo loco adscriptæ sint. Ceterum αὐθεντίαν harum imaginum probat SPIZEL. l. c.*

(g) Editas esse istas icones clare indicat

Posthumum

Seculum XV. Historiæ Ecclesiasticæ, in gratiam purioris antiquitatis studioforum, fideli studio & opera Eliæ Ehingeri, Augustani, concinnatum Francofurti, 1659. 4. (b)

§.III.

cat HORTLEDERUS in *epistola supra §. I. not. g.* inserta, et RADERVS in *litteris ad Nostrum Velit. epistol. p. 245.* Ehingeri vero cura esse editam descriptionem, inde colligo, quod in eiusmodi laboribus Ehingerus aliquando fuerit, aliisque dono illam ipsam descriptionem miserit, unde Hortlederus *l. c.* mox illum auctorem esse coniecit. Certiora hætenus de auctore investigare non licuit.

(b) Invidendis elogiis notitiam Ehingeri in Patrum Ecclesiæque veterum Doctorum scriptis ab eruditis mactatam esse, supra jam observavimus. Cum vero notum esset, plura in scriniis reliquisse optimum senem, eaque funeribus ejus superfuisse, auctores fuere viri docti filiis, Bernhardo et Eliæ Ehingeris, reliquisque hæredibus, ut cum eruditis ea ipsa communicarent. Hinc ex variis opusculis, quæ

§. III.

Præter meletemata illa, quæ in vulgus edita sunt, plura adhuc in manuscriptis delitescunt, & passim inter cimelia

I 2

melia

quæ parens de diversis argumentis ex Patrum, et recentiorum quoque, libris collegerat, augmenta iis, quæ supplementi loco in Centur. Magdeburgenses conscripsit et reliquit, addiderunt, atque publici fecerunt juris, conf. SERPIL. *Epitaph. Theol. Suvv. p. 36.* TH. ITTIG. *præfat. ad Selecta Cap. Histor. Eccles. Sec. I. §. 93. p. 93.* qui hunc librum non immerito thesaurum antiquitatis vocat, notatque, rectius Historiam Sec. XVI. quam Sec. XV. dici debuisse, cum id imprimis agat auctor, ut doctrinam ab anno 1500. ad 1600. cum doctrina priorum seculorum conferat, variasque disputationes cum adversariis instituat. Anno vero 1662. lucem primum aspexisse, minus recte *ibid.* dicitur, anni enim 1659. notam præ se fert titulus. Ceterum probe observandum hic est, multa opuscula tum in *Cat. Script. medit. Nostri*: tum a SPIZELIO et FREHERO, locis aliquoties laudatis, inter inedita

melia eruditorum asservantur. Quorum maxima quidem pars paucissimis constat pagellis, et plerumque ex rarioribus libris excerpta, et veritatis contra adversarios testimonia continet, argumenten-

edita relata esse, quæ hic edita conspiciuntur; quæ, ne alios forte fallant; hic enumerare non pigebit.

1. Orationes quatuor contra Concilium Tridentinum, p. 253.
2. Orationes quatuor de Ecclesia Romana p. 465.
3. Papa Romanus Theologus, Grammaticus, Dialecticus, Politicus p. 573.
4. An Pontifex Romanus sit Anti-Christus p. 667.
5. De fortuita Pontificiorum Theologia p. 245.
6. Gesta Dei hujus mundi per Monachos p. 688.
7. Calvinianos non esse γνησίους socios Augustanæ Confessionis p. 561.
8. Neo-Decalogus Romanus p. 349.
9. Symbolum Neo-Catholicum Romanum p. 357. 275.
10. An et quomodo Jesuita sit omnis homo. p. 745.
11. De

gumenta quoque philosophica subinde illustrat, ita tamen comparata sunt omnia, ut de Ehingeri indefesso veritatem asserendi studio, multivaria lectione et haud superficiali eruditione abunde

I 3

de

-
11. De prima veterum Germanorum fide
ejusque corruptione p. 222.
  12. De laudibus et vituperio Jesuitarum
Orationes duæ p. 667. 708.
  13. Alexandrum VII. calcasse collum Imp.
Friderici p. 641.
  14. De persecutione Ecclesiæ 165.
  15. An Scripta Patrum sint authentica et
tenenda ad ultimum jota p. 175.
  16. De S. Augustino labili p. 190.
  17. De S. Hieronymo labili p. 210.
  18. An Romanorum Imperator sit et de-
beat esse subiectus Rom. Pontifici,
p. 841.
  19. Pontifices Romanos nec in moribus
ἀναμαρτήτους sive impeccabiles fuisse
p. 111. 525.
  20. Oratio de S. Francisco altero Christo
p. 227.
  21. De incertitudine salutis apud Pontifi-
cios p. 37.

22. De

de testentur. Potiora, quæ hætenus indagare licuit, hæc sunt:

1. Ad librum de nævis Patrum amplissima collectanea (i)

2. S.

22. De idololatria p. 626.

23. An Christus in Missa vere et proprie occidatur, concordia discors Catholicorum p. 134.

24. Von den Heuschrecken p. 798.

25. Römischer Jubel, Calender p. 408.

26. Send, Brief von der H. Amnistia, was sie seye, und wie weit sie sich erstrecke p. 836.

Hæc inter ἀνέκδοτα ab auctoribus citatis relata, typis dicto loco expressa sunt. Ceterum dolendum, easdem observationes, nescio cujus incuria, haud semel iteratas esse, cujus exempla vid. p. 111. coll. 525. p. 334. coll. p. 340. p. 292. coll. p. 410.

(i) Justo ea volumine in 4. continentur. Animus autem erat Ehingero, argumentum Pontificiorum ab auctoritate Ecclesiæ et traditionum desumptum ita invertere, ut ostenderet, Patres omnes fuisse labiles, et in præcipuis dogmatibus varie errasse, cujus quoque specimen dedit

2. S. Athanasii Patriarchæ Alexandrini
interpretatio Psalmorum , nunc

I 4

pri-

dit in Orationibus tribus : *an scripta Patrum sint authentica et tenenda omnia ad ultimum jota?* ubi quæstionem non solum generali tractatione negat , sed et *Augustinum* et *Hieronymum* labiles inducit , quæ *Hist. Eccl. Sec. XV. p. 175. seqq.* insertæ sunt. Integrum vero librum *de nævis Patrum* se elaborasse monet in literis ad *Christoph. Ebingerum* , et se ad *Tertullianum* usque , secundum seriem literarum , demonstrationem suam deduxisse affirmat. Et eadem prorsus methodo collectanea ista disposita sunt , ut scilicet ab *Ambrosio* ad *Zonaram* usque , cui in fine *Jus Canonicum* additum est , nævi Patrum , adductis plerumque ipsis Pontificiorum testimoniis , enumerentur , unde egregia multa ibi contineri nemo negaverit. Nihil tamen eorum , quæ ad manus meas devenere , in justam libri formam redactum est, etsi in *literis laudatis* indicaverit, se ad *typos paratum opus habere*. Præter pauca enim *Hist. Eccl. Sec. XV. l. c.* inserta , nihil hætenus , quantum quidem mihi inno-

primum Græce et Latine edita,
cum LXX. Græco - Latina a M.
Elia Ehingero Augustano, Elect.
Gymn. Rectore. (k)

3. Va-

innotuit, lucem vidit, etsi illam omnino
mereatur.

(k) *In fine addita est Chaldaica paraphra-
sis R. Joseph, quam B. Arias Montanus in
Latinum sermonem transtulit. Manuscri-
ptum hoc apud Francofurtenses asservari
notat. GVIL. ERN. TENZELIVS in Colloq-
menstr. 1698. p. 496. ubi addit: Est qui-
dem prelo paratum, sed nunquam impressum
hoc opus, mereturque cum nova Parisiensis
editione conferri, ut et alterum MS. in Bi-
bliotheca Senatoria Lipsiensi, quod idem
Ehingerus manu sua descripsit, et D. Hoëo
quondam obtulit. Aliud exemplar in Ser-
piliana Bibliotheca custodiri patet ex Cata-
logo p. 48. n. 743. Descripserat vero Ehin-
gerus illud manuscriptum anno 1627. ex
codice Bibliothecæ Augustanæ, et Drexe-
lio indicaverat, ut Principi Bavarico re-
dimendum commendaret. Græce, ait,
nunquam prodiit, multo minus in Latinum
sermonem translata est ista paraphrasis, pri-
mus*

3. Varia manuscripta Græca, ex codi- I 5 cibus

*mus autem et ultimus Psalmus injuria temporum et incuria desiderantur, quod non est dissimulandum: posset autem ille defectus e regia Parisiensi Bibliotheca, in qua sola extare dicitur, restitui, suntque 36. plagule in folio; vid. Velit. epistol. p. 351. Voti tamen compos factus non est, ut ex Drexelii responsione p. 353. videre est, conf. SERPIL. Epitaph. Theol. Suevor. p. 137. ubi excerpta dantur ex literis A. SCHOTTI, ex quibus patet, apud Antwerpienses quoque locum huic expositioni Athanasianæ Ehingerum quæsisse. In Saxoniam postea delatus, et Portensi ludo præfectus, Latinam versionem adornavit, præloque paravit opus, ut ipse indicat in literis ad Christoph. Ebingerum anno 1652. datis, verum, quæ illorum temporum fuit infelicitas, bellici tumultus impediverunt, quo minus, qui sumtus facerent, inveniri potuerint. Hinc mutato consilio Latinam tantum versionem edere, exiguo ante mortem temporis intervallo, in animo habuit. Fatis tamen functus est Noster, antequam consilium exequeretur, mansit-
que*

cibus Bibliothecæ Augustanæ descripta. (l)

4. Catena Patrum Græcorum & Latinorum super illud Matth. XVI. Tu es Petrus.

5. De ficta Constantini Magni donatione.

6. De fidelitate seruanda in citandis auctoribus.

7. De

que hætenus inter manuscripta opuscula Athanasii Psalmorum expositio, conf. GUIL. CAVE *Hist. liter. Script. Eccl.* p. 125. Tandem in lucem prodiit in nitida Athanasii editione, quam Parisiis cum socio JACOBO LOPPINO nobis dedit Cl. BERN. MONTFALCONIVS, conf. TENZEL. *l. c.* p. 443.

(l) Sunt ea, quantum cognoscere licuit:

1. Τῶ ἐν ἁγίοις πατρός ἡμῶν Ἀντιπάτρῃ Ἐπισκόπῃ Βόσρων λόγος εἰς τὸν εὐαγγελισμόν τῆς ὑπερχίας Θεοτόκῃς. Sermonem hunc in salutationem B. Virginis inter alia Simeoni Metaphrastæ afficta delitescere notat LEO ALLATIVS *de Script. Simeon.* p. 89.

2. Τῶ

7. De moribus Ecclesiæ Romano - Catholicæ ante et post tempora Lutheri.

8. Ori-

2. Τῷ ἐν ἁγίοις πατρός ἡμῶν Ἀνδρέᾳ Ἀρχιεπισκόπῳ Κρήτης τοῦ Ἱερωσολυμίτη λόγος εἰς τὴν γέννησιν τῆς ὑπεράγνης δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας. Homilia hæc ANDREAE Archiepiscopi Cretensis in natalem B. Virginis eadem videtur esse, quam edidit Schottus sub nomine Germani Patriarchæ CP. et inseruit Auḡtuario novo FR. COMBEFISIVS T. I. p. 1291.

Vtriusque sermonis edendi spem fecit Ehingerus in *Velit. epistol.* p. 352.

3. MICH. PSELLVS *ad Michaëlem Ducem Regem Constantinopolitanum de questionibus Theologicis et Philosophicis.* Opusculi hujus meminit SPIZELIVS et FREHERVS ll. cc. inter inedita Ehingeri, et Tomo quoque II. *Miscell. Ehinger. mscr.* p. 737. habetur, hoc titulo: τῷ σοφωτάτῃ ὑπερτιμίῃ τῷ ψέλλῃ ἀποκρίσεις συνοπτικαὶ καὶ ἐξηγήσεις πρὸς ἐροτήσεις διαφόρους, καὶ εἰς τινὰς ἀπορίας, γραφεῖσας πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντινπόλεως

8. Origenes labilis.

9. De enthusiasmis, raptibus et visionibus Papistarum.

10. Quid

πόλεως Μιχαήλ τὸν Δέκαν, vid. LEO ALLATIVS *de Psellis* §. 55. p. 36. CAVE *Histor. liter. Script. Eccles.* p. 525. edidit. tandem ex apographo Elmenhorstiano Cel. JO. ALB. FABRICIVS *Bibl. Gr. l. VI. p. 70. seqq.* cum jam in eo esset, ut ex Ehingerianis schedis, collatis cum Codice Augustano ederetur.

Præter istam Pselli Synopsin hæc quoque inter *Misc. Ehing. mscr. T. II.* reperiuntur.

4. Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐρμηνεία εἰς τὴν παραβολὴν τῆς Οἰκονόμου τῆς ἀδικίας, ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου, vid. EHINGERI *Catal. Bth. Aug. p. 25.* et REISERI *Cat. mscr. Bibl. Aug. p. 25.* Incipit: πλαγίως μὲν καὶ ἀσυμφόρως. Explanationem hanc Cyrilli nondum esse editam suadet catalogus opusculorum minorum Ejus, apud Cel. FABRIC. *Biblioth. Gr. l. V. c. 27. p. 582.*

5. Περὶ τοῦ πλέθους, Incipit ἐπειδὴ πολλὰς ὁρῶ χάριν εἰδότας Πρόκλῳ τῆς προσθήκης, &c. sine indicio auctoris.

6. Κατή-

10. Quid S. Brigitta de Ecclesia Romana ejusque capite, Romano Pontifice, fenserit?

11. An Constantinus Imperator Romæ fuerit baptizatus?

12. De

6. Κατήχησις δ. μυσταγωγική περὶ σώματος καὶ αἵματος τοῦ χριστοῦ καὶ ἀνάγνωσις πρὸς κορινθίους ἐπιστολῆς α. ἐγὼ παρέλαβον ἀπὸ τῆς κυρίας, ὃ καὶ παρεδωκα ὑμῖν, καὶ τὰ ἐξῆς.

7. Τὰ δ' ἔνεστιν ἐν τῇ δε τῇ δέλτῳ.

προκατήχησις α. κατηχήσεις ιη φωτιζομένων καὶ μυσταγωγικαὶ ε. Titulus et index Instit. Catech. illuminatorum et mystagogicorum, quas Joanni Hierosolymitano adscribit EHINGERVS in *Catal. Btb. Aug. pag. 21. num. 34.* HOESCHELIVS in *Catal. mscr. Cyrillo*, conf. REISERVS *Catal. mscr. Bibl. Aug. pag. 13.* CAVE *Hist. liter. Script. Eccles. p. 134.* qui pro Cyrillo pugnat; addantur, quæ accurate et eruditissime monet Cel. FABRICIVS *Btb. Gr. l. V. c. 14. p. 545. seqq.* Ehingerianum apographum præter indicem primam institutionem habet.

8. Ψαλμὸς τῷ Δαυὶδ ὅποτε κατεδίωκεν αὐτὸν
 Ἀβεσα-

12. De diffensionibus Pontificum Romanorum, hæresibus capitalibus infamium, per singulas centurias.

13. Papa

Αβεσαλώμ ὁ υἱὸς αὐτῷ, εμβ. Specimen est expositionis Athanasianæ, singulis versibus adscriptæ.

9. Ἐπιτάφιος ἐπὶ Ἰαλιανῷ. Incipit: ἔδει μὲν ὧ παρόντες ἅπερ ἤλπιζον, &c. LIBANII parentalis oratio est, quam minus integre antea a Morello editam e msc. emendavit, et accuratiore versione ornavit celeberrimi nominis Theologus GOTTFRID. OLEARIVS, a quo eam communicatam cum Latina versione inseruit FABRICIVS *Bth. Græc. l.V. c. 9. p. 223. seqq.* Ehingerianum apographum mancum est.

10. Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου πρὸς Ἑρμείαν πρεσβύτερον κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν, ὅτι ὁμοῦσιος καὶ σοναΐδιος τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ὁ υἱὸς, una cum prologo Dialogorum. Præfatio est et Dialogus I. ex *Dialogis CYRILLI ad Nemesium T.V. opp. pag. 383. sqq.* Jo. Aubertum primum Græce edidisse, ex unico Codi-

13. Papa mulier Johannes VIII.
 14. Sermones S. Bernardini de Senis Ordinis Fr. Minorum de Evangelio æterno. (m) 15. De

ce Bibliothecæ Aug. cujus apographum nactus sit, a Matthia Ehingero refert Eruditissimus FABRICIUS *Btb. Gr. l. V. c. 27. §. 7. p. 564.* quod tamen de Elia nostro intelligendum est. Eo enim tempore (edidit vero Cyrillum Aubertus Parisiis, 1638. fol.) nullus Ehingerus Matthiæ, vel etiam Matthæi, nomine insignitus fuit, nec dubitabit, eum, cum Bibliothecarii Augustani munus ageret, Auberto apographum transmisisse, qui *Nostri Catal. Bibl. Aug. pag. 22.* consuluerit, conf. ANT. REISER. *Catal. mscr. Bibl. Aug. p. 21.*

11. *Excerpta ex Catena msc. Græca in Rom. XI. 6.* exhibent Chrysostomi Genadii et Theodoreti loca.

(m) Conf. quæ *Hist. Eccles. Sec. XV. de S. Francisci altero Christo* itemque de stigmatibus S. Francisci dicuntur. Huc enim Evangelium illud æternum pertinet. Liber unde hæc hausta sunt, editus est Basil. per Nicol. Kesler.

15. De Dialecticæ laudibus.
16. De reliquiis sanctorum.
17. De mendacio collectiones ex August.
18. Consilium summi Pontificis Innocentii X. et selectorum Cardinalium super statum Germaniæ.
19. Judicia D. Libavii, Directoris Coburgici Gymnasii, de Aristotele, Ph. Melanthane et P. Rami Dialectica.
20. An Carolus V. Imperator voluerit imperium Romanum sibi et Austriae domui reddere hæreditarium, excerpta ex Thuano, Jovio, &c.
21. Judicia clarorum virorum de Erasmo Roterodamo.
22. De prima origine Societatis Jesu e Piï II. Commentariis a J. Gobelino editis.
23. Turca est Anti-Christus Frid. Nauseæ.
24. De instituto Jesuitarum, ex Thuano.
25. An Catholici nostri temporis in cultu imaginum Christi et Sanctorum vocari possint idololatræ?
26. De excommunicatione.
27. De panolethria imminente Germaniæ.
28. De S. Cyriaco Papa Romano.
29. De necessitate eloquentiæ in cive armato, Oratio.
30. Consilium Jesuitarum de pace futura Germaniæ.
- 31.

31. De S. Maria Senensi , ex Mercurio Italico Jo. Henr. a Pflaumern.
32. Excommunicati a Pontificibus.
33. De Roma capta.
34. Discussio Quæstionis : an anima Trajani precibus Gregorii M. ex inferno fuerit liberata ?
35. Judicia Scholasticorum , an baptismus in nomine P. F. et Sp. S. et Mariæ collatus sit verus baptismus.
36. Causæ confederationis inter Christianissimum Regem Francorum, et Serenissimum Regem Suecorum.
37. De potestate reciproca Regum & Principum in suos subditos, et subditorum in suos Reges et Principes.
38. Episcopos et Clericos olim ab Imperatoribus et Magistratu politico opem et auxilium petiisse.
39. De cultu imaginum, ex Polyd. Vergil.
40. De divitiis et paupertate.
41. De Serenissimo Electore Saxoniae Mauritio , p. m. illustris Scholæ Portensis fundatore , laudibusque eorum , qui Scholas fundarunt.
42. De Roma meretrice , ex Espencæo, Isid. Clario et H. Corn. Agrippa.
43. De Evangelii successu.

44. De liberali adolescentium educatione.
45. De indice expurgatorio.
46. Declamatio historica, an B. Dionysii Areopagitæ corpus apud Ratisbonenses, an vero in oppido apud Parisienses, quiescat.
47. An Christus secundum humanam naturam sit filius Dei naturalis an adoptivus?
48. De cultu angelorum.
49. De matrimonio.
50. De Chiliaſtis.
51. De arte Lullii.
52. De altaribus removendis.
53. De actis et scriptis Theologorum Witteb. et Patriarchæ Constantinopolitani.
54. De contemptu literarum.
55. De statu animarum corporibus solutarum.
56. De persecutione parænesis.
57. Ob ein Lutheraner könne mit gutem Gewissen zu Außrottung des Evangelii im Krieg dienen.
58. Vocem iucunditatis, von der Titanen.
59. Welcher Theil die hochgelobte Jungfrau Mariam mehr verunehre, lässere

stere und schmähe, die Evangelische, oder die Catholische, auß ihren eignen Scribenten.

60. Ob man könne leichter in Himmel kommen und seelig werden, durch die Jungfrau Mariam, oder allein durch Christum?

61. Von dem überaus grossen Römischen Ablass auß alten und neuen Catholischen auctoribus zusammen getragen, (n)

62. Ob man könne zwischen dem HErrn Christo und dem Teufel einen Frieden machen und anstellen, auß den Geschichten der Barfüsser Münch durch Phil. Bosquierium, Cölln, 1625.

63. Ob ein Römisch: Catholischer Kayser allemahl geglaubt habe, was der Papst zu Rom geglaubt, und ob es folge, wer nicht glaubt, was der Papst glaubt, der begehe ein crimen læsæ majestatis?

64. Daß die Römisch: Catholis. in stetem Zweifel stehen, ob sie seelig werden?

65. Vertheidigung des Articulß von der
* I 2   Rechts

(n) Differt ab iis, quæ *Hist. Eccles. Sec. XV. p. 292. § 410. seqq.* allata sunt.

Rechtfertigung eines armen Sünders vor Gott. (o)

66. Cath. u. Evang. Weissagung von dem zukünftigen Zustand Deutschlands.

67. Historische Erläuterung der Frag, ob die Jungfrau Maria eine Dea, oder Göttin, möge genennet werden.

68. Christl. Bedencken vom H. Abendmahl.

69. Kurzer Bericht vom Fegfeuer.

70. Gründlicher Beweis, daß nach unsers H. Ernn Christi Himmelfahrt in allen centuriis die alte Catholische R. Lehrer sich dieser Wort und exclusiva gebraucht: Sola fides justificat. (p)

§. IV.

Potiora hæc sunt B. Ehingeri opuscula et schedæ, quæ passim in diversis bibliothecis latent, (q) Potiora inquam

(o) Assuta sunt huic schedæ quædam de *flagellantibus*, quæ inserta leges ibid. p. 379.

(p) Num idem sit cum libello edito, qui supra n. 42. notatus est, disquirere non licet, cum ille libellus ad manus non sit, ut cum mscr. præsentì conferri queat.

(q) B. SERPILIVM quædam ex iis possedisse, Ipse memorat in *Epitaph. Theol. Suev. p. 136.* pleraque vero duobus Volumi-

quam, nam si leviorum et breviorum (r) quoque catalogum dare constitutum fuisset, facile numerus augeri potuisset. Sed illa quidem omittere ea de causa placuit, quod nihil præter exigua quædam ex aliquot, immo sæpius uno, auctoribus, excerpta contineant, magna pars quoque meditationes exhibeat ligata oratione conscriptas, cujus facilem in Nostro venam ad extrema vitæ tempora profluentem multi mirati sunt. Qualia vero illa nondum edita meletemata sint, quemque inter eruditos locum occupent, judicium ex iis fieri potest, quæ Historiæ Ecclesiasticæ Sec. XV. inserta sunt, unde patet, ea eximia prorsus et fortissima contra adversarios ex

* I 3

dome-

luminibus, sub titulo: *Miscell. Ehinger. mscr.* sæpius adductis, comprehensa ipse possideo. Quæ B. SPIZELIVS memorat duo Volumina inspiciendi copia non fuit: quædam vero ab eo *l. c. p. 372.* enumerata et hoc nostro catalogo non expressa, pro diversis habenda non sunt, cum duobus haud raro titulis in mscr. appareant.

(r) Earum tamen, quas indicavimus, observationum pleræque prolixæ quoque non sunt.

(s) Qua

domesticis eorum testimoniis argumēta subministrare, (s) quæ quamvis contra Nostrum pugnando sæpe eludere conati fuerint, qui cum eo literaria velitatione fuerunt congressi, quam parum tamen profecerint, scripta testantur.

§. V.

Talis Ehingerus vita moribusque, talis

(s) Qua de re optime SPIZELIVS l.c. p. 367. *Pro singulari eo, quo in Patrum lectionem ferebatur Ehingerus amore, veræ doctrine consensum in antiquiori Ecclesia observatum, et ab Apostolorum ævo ad nostra usque tempora derivatum legitimo modo omnium oculis objecit, et hoc armorum aptissimo genere instructus, contra nominis Evangelici hostes sæpius felicissime pugnavit, cum primis in memorabili Historia Ecclesiastica opere, &c.* Eludere quidem hoc argumentorum genus præter alios haud una vice conatus est DREXELIVS; sic enim *Velit. epist. p. 306. Quid ad nos ista? non defendimus hæc talia, nec omnium errores excusamus. Nos stamus pro assertionibus Ecclesiæ, nos fidei articulos propugnamus, hos tu, si potes, oppugna, non quid ille, aut iste in latebris dixerit, scripseritque. Non sunt Ecclesiæ dogmata, quæ his talibus*

lis eruditione scriptisque fuit, qualem eum hactenus ex indubitatis monumētis depictum dedimus. Ex qua vitæ et factorum Ehingerianorum serie atque historia clare patescit, quanta vitæ integritate, morum probitate, eruditionis claritate, inque obeundis muneribus dexteritate ævum transegerit, dignus certe, cujus memoria ad feram ætatem vigeat, meritisque celebretur

lau-

libus scriptis evulgantur. Paria sæpius occurrunt, negari enim vel excusari, quæ sole meridiano clarius Ehingerus probaverat, non poterant. Rectissime vero observavit B. PAVL. ROEBERVS *in præf.* *Ea responsione dum effugere vim argumenti contentur, eos ab ipso principio fidei suæ turpiter resilire, et errare posse Pontificem etiam pro cathedra definientem, (quem scilicet Ehingerus sæpius contra ipsos adduxerat) seu per bullam omnes fideles obligantem non obscure concedunt. Questionem enim Ebingero non fuisse de alicujus male affecti Monachi deliriis, sed de publica ministerii voce in Ecclesia Romana, ineptus cathedras opplente, imo de libris publica Pontificum auctoritate confirmatis &c. Sed conferenda sunt, quæ ipse EHING. l. c. p. 324. monet.*

laudibus. Quas ut in pauca contraham, celebris potius multæque fidei Viri (t) verbis, quam meis, exponere lubet: *Nihil*, inquit, *molestum erat Ehingero, qui totum se publicæ dederat utilitati, qui summæ eruditioni virtutem etiam vere Christianam, virtuti gratam sociaverat comitatem, et, quantum integro DEI honore licebat, quorumvis amoris ac favori studebat. Imprimis autem hominis Christiani frequenter meditabatur officium, nec solum ad illud intelligendum, verum etiam ad implendum injungendumque aliis omni ope contendebat. Minime vero laudibus insolescebat perituris, virtute meruisse contentus fastigium, non autem ambiuisse. Et quemadmodum summa cum mentis demissione gloriæ fugitivæ favonium excepit, ita imperterrita etiam animi constantia gravissimarum calamitatum et persecutionum ventos sustinuit. Quæ ut longe sunt verissima, ita Ehingerus non scriptis tantum, sed vita quoque, post facta etiamnum sanctissima virtutis præcepta commendat, dignus, cujus memoria jugi virtutum recordatione in omnium animis revirescat et perennet.*

(t) TH. SPIZELII l. c. p. 367. 368.

ELIAE EHINGERI

I. ORIGENES LABILIS, five
de nævis Origenis.

II. PAPA MVLIER, five de
Joanne VIII. P.M.

III. AN CORPVS DIONYSII
AREOPAGITAE APVD
RATISBONENSES, AN
VERO IN OPPIDO
APVD PARISIENSES
QVIESCAT.

Ex schedis Ejus jam edita.

L. S.

V T anecdotorum Ehin-
 geri opusculorum , quæ ha-
 ctenus intra privatos parie-
 tes delituerunt , darem spe-
 cimen , has , quas vides , dissertatiuncu-
 las subnectere volui. Ad quod si non
 alia causa me movisset , spectata Viri eru-
 ditio , & eximiæ laudum tabulæ , quæ
 ejus scriptis suspensæ sunt , fatis atque
 abunde id mihi persuasissent. Quod
 si enim editorum libellorum ea est eru-
 ditio atque raritas , ut insignis thesauri
 instar eos colligi & asservari jubeant eru-
 diti , eorum scriptorum , quæ lucem
 nondum aspexere , non minorem esse ,
 atque ea ex causa e tenebris illa merito
 erui , nemo negaverit. Et profecto pro-
 bandus ille bibliotaphorum mos est mi-
 nime , qui posthumos auctorum foetus
 sibi

sibi potius servant, quam cum aliis communicant, nec invidenda sunt posteris, quæ scriptores suæ ætatis hominibus consecraverunt. Præterea vero exemplum quoque exhibendum erat, quo, quæ de istis miscellaneorum Ehingerianorum fasciculis, & contentis in iis opusculis dicta sunt, illustrarentur. Selegi vero has dissertatiunculas, non quod ignorabam, idem argumentum ab aliis quoque, & quidem partem plenius esse tractatum, sed quod breviores erat, quam ut in libri molem, a me vitandam, excrescerent. Illustrissimum enim Abrincensium olim Præfulem PETR. DAN. HVETIVM in eruditissimo *Origenianorum* opere nævos Origenis fusissime delineasse; Celeb. FRID. SPANHEMIVM *pecul. dissertatione* problema *de Joanne VIII. Papa* excussisse, eamque Gallica veste pulchrius exornatam, & in justi libri formam redactam nobis dedisse Virum munerum dignitate & eruditionis præstantia venerandum D. PAVLVM LENFANT, quis Historiæ literariæ tam ignarus est, ut id nesciat? Verum si non multum, aliqua tamen referre eruditis putabam

cognoscere , quid de iisdem argumen-
tis Ehingerus , qui in ejusmodi materia-
rum generibus excutiendis omnium ju-
dicio multis palmam præripuit , statue-
rit , præsertim cum in vetustissimis li-
bris evolvendis singularem felicitatem
fuerit expertus, eaque viderit legeritque,
quæ alii frustra expectant quæruntque.
Saltem id ex his Ehingeri schedis con-
fici potest, Pontificios in Protestantium
Theologis , quod hæc talia proferant,
ægre ferre non posse, cum, qui in ipsis
eorundem castris militaverunt, ab Ehin-
gero testes producti fuerint. Præterea
ita quoque Historiæ Ecclesiasticæ Sec.
XV. eruditis quam maxime probatæ
augmentum & aliqua datur eaque non
contemnenda accessio. Quoad propo-
nendi modum, quæ Ehingero familia-
ris fuit, & in his quoque dissertatiuncu-
lis conspicitur, qua Vir vastissimæ le-
ctionis plurima testimonia & loca coa-
cervavit, seculi is quidem nostri politis
auribus gravis esse facile potest : hoc
tamen non obstante rem ipsam recte
posse percipi, quis est, qui dubitaverit?
Quod ad tertiam observationem, sive
declamationem potius de corpore Dio-
nyfii

nyſii Areopagitæ attinet, eo tutius certiusque eum argumenta Ratisbonenſium fideliter protuliſſe credere poſſumus, quoniam in eadem urbe & ſplendido virorum gravium & eruditorum conſeſſu illa oratio habita eſt ; patebit vero, eos, præter, nescio quod, diploma Leonis XI. piūque, quod commiſcuntur furtum, donationemque Arnulphi Imperatoris omnibus prorsus argumentis deſtitui. Id quod haud obſcure confirmant, quæ antiquitatum iudex & vindex accuratiſſimus JO. MABILLONIVS in *deſcriptione itineris Germanici T. IV. Veter. Anal.* præmiſſa, ſermone de Emmeranenſi Ratisbonenſium monaſterio factō, habet. Poſtquam enim de inſigni Evangeliorum libro, qui ibi aſſervatur, & quo pretioſiorem & elegantiore ſe nunquam viſiſſe ipſe affirmat, verba fecit, addit : *Hunc librum ex Pariſienſi S. Dionyſii monaſterio una cum ſancti Martyris corpore furtim ſublato, donoque Arnulfo Imperatori, atque ab eodem Eccleſiæ S. Emmerammi traditum aſſerunt. At mirum eſt, inquebam, Arnolſum, ejusdem cœnobii ex Comite monachum, qui ſub annum milieſimum*

scribebat, meminisse istius codicis ab Arnulfo concessi, nulla corporis S. Dionysii mentione facta. Rogavimus deinde, nobis ostendi ejus corpus seu reliquias; illi abstruso loco reconditas asserentes duos nobis lapides doni testes protulerunt, in quorum uno antiquis literis uncialibus hoc exaratum legitur: Sub Eubulone Abbate S. Dionysii Gisalbertus furavit; in alio: Furatus est V. Non. Junii, huc venit prid. Non. Decembr. tempore Tutonis Episcopi: absque ulla corporis aut libri mentione. Ceterum quæ de Parisiensium quoque Dionysio inter PETR. DE MARCA, JAC. SIRMONDVM & JOAN. LAVNOIVM, a cujus partibus stant DVPINIVS & TILEMONTIVS, disputata sunt, satis ubique sunt nota, unde vel hoc tandem, quod quam maxime Ehingerus ista scriptione intendebat, conficitur, incertissima esse, quæ de istius sancti, ut plurimum quoque, ad quorum exempla Ehingerus provocat, reliquiis dicuntur. Sed de hac re satis. Tu, Benevole Lector, qui Ehingerianam eruditionem amas, hisce fruire, et, si ista tibi placuerint, plura, Deo concedente, expecta.

I. ORIGENES LABILIS.

ORigenem Pachomius vocavit blasphemum ac perfidum. *ROSS-WEID. in vitis Patrum, p. 123.*

Libros Origenis aquis mergit.

pag. 132. Pachomius : Omnis homo qui legit Originem & consentit his, quæ prave differuit, in profunda perveniet inferorum.

Cunctos libros Origenis in flumen mergite , ne ab illis vos ipsi mergamini.

Tomo III. Bibliothec. Patrum THEOPHILUS ALEXANDRINUS contra Origenistas *epist. paschal. 1. fol. 130.*

ORIGENES HYDRA HÆRESEON.

P. 141. Stoicorum dogmata confirmavit per scripturam.

P. 142. Christum pro Dæmonibus passum Origenes fingit.

BELLARMINUS de Purgatorio, l. 2. c. 8. p. 261. In prato spirituali , quod citatur â VII. Synodo & a Johanne Diacono l. 2. c. 45. Vitæ B. Gregorii narratur alia revelatio,

tio, qua Origenes visus est in Gehenna ignis cum Ario & Nestorio, & V. Synodus c. 11. dicit Anathema Origeni, sicut Ario, Nestorio & cæteris hæreticis.

HIERONYMUS in prologo super *Ezechielem* vocat Origenem alterum post Apostolum, Ecclesiarum magistrum.

Bibliotheca Patrum Tom. 1. ex Anastasio Sinaita Origenes nefandorum effector & obscænorum perpetrator dicitur. Epiphanius in Synodo Cypri coacta (ut scribit *BELLARMINUS de laicis l. 3. c. 20.*) vetuit libros Origenis legi, ut *SOCRATES, l. 6. c. 9. Historiæ* refert.

BELLARMINUS de matrimonio cap. 5. Origenes non est tantæ autoritatis in Ecclesia, ut ejus sententia necessario approbanda sit.

HIERONYMUS Tom. 2. ad Pammachium & Oceanum, ORIGENES, magnus Vir ab infantia, & vere Martyris filius, Alexandria Ecclesiasticam scholam tenuit, succedens eruditissimo Viro Clementi Presbytero.

CASSIODORUS : ubi bene, nemo melius : ubi male, nemo pejus.

HIERONYMUS Tom. 2. p. 225. Origenes non solum exempla composuit quatuor
Editio-

Editionum, e regione singula verba describens, ut unus dissentiens, statim cæteris inter se consentientibus arguatur.

Apud *POSSEVIN. Appar. t. 1. fol. 557.* Genebrardus conatur Originem ab omni errore defendere.

HIERONYMUS Tom. 2. Apolog. adversus Ruffinum, l. 2. c. 214. Prodo ego inter multa Origenis mala hæc maxime hæretica.

1. DEI Filium creaturam.
2. Spiritum sanctum ministrum.
3. Mundos innumerabiles, æternis sibi seculis succedentes.
4. Angelos versos in animos hominum.
5. Animam Salvatoris fuisse antequam nasceretur ex Maria, & hanc ille, quæ cum in forma DEI esset, non est rapinam arbitrata, æqualem se esse DEO, sed exaninivit se, formam servi accipiens.
6. Resurrectionem nostrorum corporum sic futuram, ut eadem membra non habeant: quia cessantibus membrorum officiis, superflua membra reddantur.

BELLARMINUS de Eucharistia, lib. 2. c. 23. Origenistæ statuunt, veram carnem non resurrecturam.

7. Itaque corpora tenuia & spiritualia paulatim evanescere, & in auram tenuem atque in nihilum dissipari.

8. In restitutione omnium, quando indulgentia principalis venerit, Cherubim & Seraphim, thronos, principatus, dominationes, virtutes, potestates, archangelos, angelos, Diabolum, Dæmones, animas omnium tam Christianorum, quam Judæorum & gentilium unius conditionis & mensuræ fore. Cumque ad formam & libram æquitatis pervenerint, & rationales creaturas, omni corporum fece deposita, novus de mundi exilio populi revertentis monstraverit exercitus, tunc rursus ex alio principio fieri mundum alium, & alia corpora, quibus labentes de coelo animæ vestigantur, ut verendum nobis sit, ne, qui nunc viri sumus, postea nascamur in fæminas: & quæ hodie virgo, tunc prostibulum sit. Hæc in Origenis libris ego hæretica doceo, &c.

[Origenistarum hæresis negat in futuro seculo futuram sexuum distinctionem, Bellarminus de Monachis, l. 2. c. 6.]

HIERONYMUS adversus Vigilantium,
p. 312.

Origenes hæreticus : quid ad me, qui illum in plerisque hæreticum non nego : erravit de resurrectione corporis, erravit de animarum statu, de Diaboli poenitentia, & quod his majus est, Filium DEI & Spiritum S. in Commentariis Esaiaë Seraphim esse testatus est. Si errasse non dicerem eum, & hæc quotidie non anathematizarem, essem erroris illius socius. Neque enim ita debemus bona ejus recipere, ut mala quoque suscipere cogamur. At idem & Scripturas in multis locis bene interpretatus est, & Prophetarum obscura disse-ruit, & non tam novi, quam veteris Testa-menti revelavit maxima Sacramenta.

Idem *HIERONYMUS* Tom. 2. *ad Tranquillinum*, p. 314. Ego Origenem propter eruditionem sic interdum legendum arbitror, quomodo Tertullianum, Novatum, Arnobium, Apollinarem & nonnullos Ecclesiasticos scriptores, Græcos pariter & Latinos, ut bona eorum eligamus, vitemusque contraria juxta Apostolum dicentem : Omnia probate, quæ bona sunt, tenete.

9. Origenes Diabolo tribuit poenitentiam, *HIERONYMUS*, l. 1. *contra Pelagianos*.

Περὶ ἀγγέλων lib. i. p. 682. Quosdam malos angelos esse salvandos. Hi vero qui de statu primæ beatitudinis moti quidem sunt, non tamen irremediabiliter moti illis, quos supra descripsimus, angelis beatisque ordinibus subiecti sunt ad regendum : quorum adiutorio usi & institutionibus ac disciplinis salutaribus reformati, redire ac restitui ad statum beatitudinis possunt.

BELLARMINUS de amissione gratiæ lib. 3. c. 11. Diabolus ita est obduratus in malo, ut nullo modo emendari queat.

10. Origenes nullas poenas, nisi purgatorias, post hanc vitam agnovit, qui omnibus impiis hominibus & Dæmonibus tandem salutem pollicitus est, ut refert *EPIPHANIUS in Epistola ad Johannem Hierosolymitanum*, & *AUGUSTINUS l. 21. de Civit. DEI cap. 17.* Quod & Anabaptistæ sentiunt, vide Augustanam Confessionem artic. 17.

11. Animas humanas creatas quidem a DEO fuisse & ex nihilo, sed omnes simul una cum angelis, ac deinde fastidio affectas bonorum illorum spiritualium, quibus in cœlo fovebantur, amare cœpisse res terrenas, atque idcirco a DEO in corpora, tanquam in carceres detrudi. *BELLARMINUS*

MINUS de amissione gratiæ, l. 4. c. 11. Simul creatas fuisse omnes animas περὶ ἀρχῶν. lib. 1. cap. 3.

12. Animam ante diem Judicii nec esse beatam, nec videre DEUM. *Homil. 7. in Levit. & lib. 2. & 4. περὶ ἀρχῶν.*

13. *AUGUSTINUS de Hæresibus c. 43.* de Origene loquens ait. Dicit præterea ipse Origenes, quod Filius DEI, sanctis hominibus comparatus, veritas sit : patri collatus, mendacium : & quantum distant Apostoli a Christo, tantum Filius a Patre, unde nec orandus est Filius cum Patre, quia non est autor indulgendarum petitionum, sed supplicator. Hæc Augustinus de Origene, vide *ALPHONSUM a CASTRO, p. 267. de Hæresibus.*

14. Origenes tradidit animam corpore nudam, judicium subitum esse, *NICETAS Thesaur. Orthodoxæ fidei hæres. 34. pag. 375.*

15. Idem secundas nuptias rejecit. *ESPENCAEUS de Continentia, p. 134.*

16. Origenes ait, absurdum esse dicere Christum pro humanis tantum peccatis mortuum esse, & non pro aliquo alio, quod præter hominem in peccato fuit, veluti pro STELLIS, cum nec hæ omni-
no

no mundæ sint coram DEO, &c. *ESPEN-CAEUS de cœl. p. 7.*

STELLAS ESSE RATIONALES *lib. 1. πρὸ ἀρχῶν pag. 684. cap. 7.* Solem Lunam & reliquas stellas esse ANIMANTIA.

17. *Lib. 6. contra Celsum* prope extremo, literam occidentem, significare videtur, esse scripturam ipsam. *BELLARMIN. de verbo DEI, l. 1. c. 3.*

18. Esse in inferno, nihil esse aliud, quam timere DEUM iratum. Ista hæresis est damnata in Origene, teste Hieronymo, in epistola ad Avitum. Infernum nihil esse aliud præter conscientiam accusantem & punientem peccata. *BELLARMIN. de Purgat. lib. 2. c. 6.* Si ista opinio esset vera, non minus essemus nunc in inferno vel purgatorio, quàm post mortem.

19. Origenes in *Johann.* asseruit, aliquot angelos vere esse incarnatos, & *BELLARMINUS de Pontifice Romano, l. 3. c. 12.* ait: statuit Antichristum futurum quidem verum hominem, sed simul etiam Diabolum.

20. Baptismum Johannis non remisisse peccata *BELLARM. de Baptismo lib. 1. cap. 21.*

21. Ne-

21. Negavit manducationem indignorum. Corpus Christi non posse manducari a peccatoribus. Vide *BELLARM. de Eucharistia, l. 2. c. 8.*

22. Idem docuit, Omnes Christianorum lapsus esse peccata in Spiritum S. *BELLARM. de pœnit. l. 2. c. 16.*

23. Patrem esse in pluribus rebus, quam Filium, & Filium in pluribus, quam Spiritum S. *BELLARM. de pœnit. l. 2. c. 16.*

24. Origenes *homil. 6. in Num.* in coitu negat unquam Spiritum S. adesse, *BELLARM. de Matrimonio c. 5.* Spiritus Sanctus, tempore illo, quo conjugales actus geruntur, deserit hominem, etiamsi Propheta esset.

25. Paradisum non esse verum & corporalem locum, sed spiritualem & allegoricum. Bellarminus ejus sententiam ut plane erroneam, & cum fide orthodoxa pugnantem refellit, in libro *de gratia primi hominis, cap. 10.*

26. Origenes *περὶ προέστασιν τῶν ψυχῶν* defendit, animas ante corpora tradidit exire. Vide *MRSSENUM de Opificio hominis, p. 360.*

27. Peccatum Originis non damnaſſe non-baptizatos, & in Lege naturæ viventes,
nec

nec transgressores Legis dici posse, cum sine Lege vixerint. Quæ sententia etiam est Zwinglii, peccatum Originis in parvulis negantis. *BELLAR. de amissione gratiæ, lib. 4. cap. 8.*

28. Origenes docuit, imaginem DEI per peccatum esse amissam, vel in aliam substantialiter transformatam. Iste est error Originis, referente *BELLARMINO de amissione gratiæ, lib. 5. cap. 3.* a S. Patribus refutatus, ut intelligi potest ex *EPIPHANIO hæres. 64.* Bellarminus opinatur, imaginem DEI esse ipsam animæ rationalis naturam.

29. Reliquias Eucharistiæ incendi debere, *Levit. 7. bomil. 5.* Vide *CLAUD. ESPENCAELM de Eucharistia, p. 55.*

30. Stellæ esse regnorum Præsides. Euseb. l. 6. de præparatione Evangelica c. 9. adscribit Origeni, quod dixerit, insignes mutationes ab ASTRIS præsignificatas fuisse, Vide D. FRIDERICUM TILEMANNUM in oratione *de Eversionibus Rerum-publicarum.*

31. Origenes sensit, Melchisedechum fuisse Angelum. M. METTINGER, *part. 1. fol. 92.*

32. Pythagoricam μετεμψύχωσιν defendit.

33. Origenistæ senserunt : sicut homo poterat cadere per se in peccatum : ita & per se poterat ab eo resurgere , & facere bonum meritorium vitæ æternæ sine auxilio divinæ gratiæ.

GABRIEL BARELETA *serm. 7. fol. 14.*

34. Origenes *in Lucam Homil. 14.* Ego puto , inquit , quod post resurrectionem ex mortuis indigebimus Sacramento baptismatis eluente nos atque purgante. Nemo enim absque sordibus resurgere poterit, neque ullam puto posse animam reperiri, quæ universis statim vitiis careat.

35. Origenes *Tom. 1. in Ezech. homil. 4. p. 630.* Si omnis creatura congemiscit, & condolet, est autem creaturarum pars terra & coelum, & cætera , quæ sub coelo sunt, & quæ sub coelo sunt, & quæ super coelos, & liberabitur omnis creatura a servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum DEI, qui scit & de terra , an secundum naturam suam in aliquo peccato teneatur obnoxia ? Si enim animal est, si rationabilis est, &c. quare non terræ & aëris iudicium sit futurum ?

36. In *Ezech. p. 639.* Ipse Pater non est impassibilis.

L

37. In

37. In *Ezech.* p. 652. Restituetur & illa (SA. MARIA,) sicut in principio fuit, cum decem tribus fuerint reversæ, ut solvatur id, quod scriptum est, captivus ductus est populus in Assyrios usq; in hodiernum diem.

38. *Tom. 2. in Joh. p. 264.* Haud quamquam nos latere debet, vocabulum CHRISTI, ad eam naturam, qua est homo, præcipue pertinere, juxta quam etiam anima ipsius dicitur turbata & pertristis fuisse.

39. Spiritum S. esse puerum. Origenes S. 2. *in Matth. p. 55.* Quærimus enim, quem puerum vocans JESUS constituit in medio discipulorum: & vide, si possumus puerum hunc intelligere Spiritum sanctum, qui seipsum humiliavit.

40. *Lib. 3. περὶ ἀρχῶν* duplicem in homine animam esse, coelestem & terrestrem: terrestrem una seminari cum corpore.

41. *Lib. 2. περὶ ἀρχῶν cap. 12.* Animam corpore solutam, ait, morari in terris, & omnium herbarum, radicum, metallorum causas cognoscere.

42. *Tom. 2. in Lucam p. 242.* Juxta simplicem intelligentiam, ajunt, uno anno Salvatore in Judæa Evangelium prædicasse.

43. *Pag. 245.* Neque enim sperandum est, omnium angelos videre faciem Patris, qui in coelis est.

II. PAPA

II. PAPA MULIER, JOHANNES VIII. RANULPHUS FLAVIACENSIS

Monachus Benedictinus hanc historiam Pontificalis puerperii primus commemoravit, & ab aliis propter deformitatem facti omiffam aperte fassus est. Vixit (juxta Trithemium) anno 930. ut papale hoc puerperium ab iis accipere potuerit, qui illud viderunt.

JOHANNEM VIII. Pontificem Romanum foeminam fuisse et peperisse, factum est, non fictum.

I. Primus testis est GERSON, Cancellarius Parisiensis, *Tom. I. Consideratione 1. de pace, b.* Ea namque, quæ dissensionem afferunt in præsentis schismate, sunt talia, quæ in facto maxime consistunt, in quibus errare sine periculo salutis potest, non solum iste vel ille, sed etiam in talibus Ecclesia fallere dicitur & falli, sicut dum multo tempore FOEMINAM PRO PAPA COLUIT.

II. FRANCISCUS PICUS MIRANDULA, *de fide et ordine credendi, theoremate quarto, ad Julium II. Pontificem.* Olim enim

tradit MEMORIA , FOEMINAM PON-
TIFICEM CREDITAM, Argentorati. 1506.

III. FRANCISCUS DE ROSIERES,
Archidiaconus Tulensis *de stemmate Lotha-*
ringia Tom. 4. p. 178. Johannes Anglicus
subdolis artibus, UT OMNES FERE HI-
STORICI SENTIUNT , iniit Pontifica-
tum, mulier enim ERAT , virilem sexum
ementita, quæ adolescens admodum cum
amatore, viro docto Athenas se, contulerat,
ubi optimis præceptoribus auditis, eo ve-
nit scientiæ, ut Romam profecta, in sacris
literis superiorem non habuerit. Acutis
enim disputationibus, doctisque prælectio-
nibus mira quadam benevolentia omnium
animos ad se pellexit , unde Martino
suffecta est , compressa tamen quem-
admodum DEUS nulla decipi potest mor-
talium fraude, uteroque aliquantulum in-
tumescente celato, dum ad Lateranum
supplicatum iret, doloribus parturientium
more coacta foetum emittit, maximo to-
tius Ecclesiæ scandalo, non longe ab Am-
phitheatro, ubi ultione divina statim mo-
ritur, Pontificatus anno 1. die 4. nullo ho-
nore sepulturæ donata.

IV. LE COSE MIRAVIGLIOSE
DELLA CITTA DI-ROMA con il nome
delle

delle reliquie & stationi &c. in Milano per Jo. Antonio da Burgo Trovasi nella historia de Romani Pontefici, che dopo Leone Papa Giovanni di natione Englese tenne il Ponteficato anni 2. mesi 5. e giorni 4. il quale Giovanni si afferma essere stato femina, le quale in habito virille fu da uno suo innamorato in Athene mentita, dove in diverse scientie tanto tutto fece, che finalmente venuta à Roma per anni tre pubblicamente lesse, et hebbe huomini doctissimi per suoi descepoli, ne trova un huomo, che in dottrina li fusse pari. Essendo adunque in grande opinione di scientia, di concordia fu eletta Papa, et essendo nel Ponteficato, da uno suo cubiculario fu impregnata, & non sapendo à ponto il giorno del suo partorire, andando da Santo Pietro à Santo Giovanni, nel sopra venne il grandissimo dolore del parto, & finalmente trà li Coliseo, e Santo Clemente fu costretta a partorire, e in quello loco nel parto morì. Et pero, quando il Papa scassa questa via, se dice da molti, che il fa solamente per la detestatione di questo fatto. Questo Giovanni non è del numero di Pontefici per essere del sesso femini, a questa degnita deforme.

MIRABILIA URBIS ROMAE, *nova, recognita et emendata, atque in verum sensum reducta*, anno Jubilæi MDL. Romæ excusa apud Antonium Asculanum C. b. b. Item habetur in serie Romanorum Pontificum, quod JOHANNES ANGLICUS post Leonem sedit annis 2. mensibus 5. diebus 4. **UT ASSERITUR**, foemina fuit, et juvenili habitu ab amatore suo Athenas ducta, in diversis scientiis tantum profecit, ut Romæ tandem legeret ad triennium, & magnos magistros haberet discipulos, nec sibi quisquam similis ibidem inveniebatur. Magnæ itaque scientiæ & opinionis existens, in Papam concorditer eligitur, sed in papatu per familiarem imprægnatur. Verum tempus partus ignorans de S. Petro in Lateranum tendens, angustiata peperit inter Colisæum et S. Clementem, et ibidem, (**UT DICITUR**) moritur. Hanc viam quando Papa declinat, **DICITUR A PLERISQUE**, quod propter detestationem facti hoc fiat. Nec ponitur in catalogo Pontificum, propter muliebrem sexum, quantum ad hanc deformitatem.

LE COSE MIRAVIGLIOSE *dell' alma Città di Roma* * p. 18. Et dove è questa Cappella

* Roma appresso G. Julio Accollo, 1570.

della del Salvatore fuori di detto chiesa verso il Coliseo partori quella femina, chi fu creata papa, & perciò il Pontefice quando va a S. Giovanni Laterano, non passa per questa strada, ma da quella versoli sette fale.

V. ANDREAE FULVII SABINI, Antiquarii, *de urbis antiquitatibus lib. 5. sedente D. Paulo III. per Valerium Doricum & Aloisium fratrem, Brixianos, Romæ, 1545.*

Libr. II. p. 118. Paulo ulterius occurrunt tres portæ marmoreæ, per quas ingressus dicitur ad Pilatum juxta antiquum Pontificum suggestum, duæ deinde porphyreticæ sedes, ubi novus Pontifex attrectatur, **UT FAMA EST**, ab ultimo Diacono, **SI TESTES HABEAT**, institutum ob perpetuam notam sedi APOSTOLICÆ inustam à Johanne Pontifice, natione Anglico, qui foemina inventus est, et in processione peperit, quem locum Rom. Pont. Max. progrediens vitat, & quasi detestabilem abominatur.

VI. JOHANNES PANNONIUS.

*Fœmina, Petre, tuam quondam temere
ausa cathedram*

Orbi terrarum jura verenda dedit.

*Hinc compressa quidem multos latuisset in
annos,*

*Facta foret partu ni manifesta novo.
Posthæc Roma diu simili sibi cavit ab astu,
Pontificum arcanos querere sueta sinus.
Nec poterat quisquam reserantes æthera
claves*

*Non exploratis sumere testiculis.
Cur igitur nostro mos hic jam tempore
cessat ?*

Ante probat sese quilibet esse marem ?

VII. JANUS VITALIS , PANORMI-
TANUS, *in elogiis Romanorum Pontificum,
Bononiæ excusis, 1550.*

*Prava maris mulier sexum mentita Jo-
bannes,*

Ab scelus ! in Petri sede locata parit.

VIII. BARLAAMUS MONACHUS *de
Pape principatu, cap. 14. p. 216.*

Aut potius, ut exemplo magis familiari
utamur, si quis impudicæ illius muliercu-
læ, quæ Papa fuit, causam velit age-
re, dicat, quandoquidem nulla ante eam
foemina Papa fuit, neque ipsam quidem
fuisse. Quæ cum sana rectaque ratione
quo tandem pacto cohærent ?

IX. LAO-

IX. LAONICUS CHALCONDILAS, *de rebus Turcicis, lib. 6. p. 410.* Ubi suffragia collegerunt, & Pontifex fuerit declaratus, domi eum continent, explorantes, num & reliquis placeat electio? Pontificem declaratum insidere jubent sedili, foramen habenti, ut testes ex eo propendentes aliquis, cui hoc muneris injunctum est, tangat, qui appareat, Pontificem virum esse. Nam constat, mulierem quandam in Pontificatum esse subvectam, quia sexus ignorabatur. Nam Italiae occidentales pene omnes barbas radunt. Cum autem mulier illa gravida esset facta, et ad festum, sive sacrificium, prodiisset, peperit infantem inter sacrificium, in conspectu universi Populi. Quapropter ne decipiantur iterum, sed rem cognoscant, neque ambigant, Pontificis creati virilia tangunt, et is, qui tangit, acclamat: MAS NOBIS DOMINUS EST. Nomina autem post electionem illico commutant, quasi jam diviniore, quam antea, sint naturæ et planissime mutati.

X. HIPPOLYTUS BONACOSSA, nobilis Ferrariensis, in *Tractatu tractatum, Tomo VI. p. 121.* quem Gregorio XIII. dedicavit: Constat ex Johanne Papa VIII. Anglico, muliere in habitu virili, quæ

malis artibus Pontificatum adepta est, ut se servum servorum diceret.

XI. In einem teutschen Büchlein, dessen Titul ist: In diesem Buch stet geschrieben, wie Rom gebawet worden, F. 3. b. getruckt zu Rom, durch Johannem Besieben und Martinum Amsterdam, in dem Jar, als man zalt MCCCCC. zu der Zeit des Papsts Alexander des VI. in seinem neunenden Jar.

Darnach so komt man zu einer kleinen Capellen, zwischen Coliseo und Sant Clement, da ist ein gebrochne Kirch, darinnen starb die Frau, die Papst was gewesen. Sie trug ein Kind. Der Engel tat ihr kund, ob sie wolt ewiglich verloren werden, oder zur zeitlichen Schanden kommen. Darmit sie nicht verloren wurd, erwelet sie ir Schand, da sie im päpstlichen Wesen mit allen Cardinälen in der Proceßion gieng, da genas sie bey derselbigen Kirchen eins Kindes. Da stet noch ein Stein, daran hat man ihr Bild mit dem Kind gehawet.

XII. Die Nürnbergische Chronik, p. 169. b.

XIII. CONCILIVM GENERALE CONSTANTIENSE, p. 78. Herr Johann
hann

hann Husz sagt zum Cardinal Cameracensi : es mag ston in der Schuld haben der Erwelern, das sie erwelen ein Fraw in des geistlichen Stands Ampt, wie dann offenbar ist von der Agnesen, die Johannes genennt ward, welche auch mehr dann zwei Jar lang das Papstum bekümmert, 2c. p. 79. Wiewol der Doctor sagt, das der Leib der streitbaren Kirchen ist on ein Haupt, so glaubigen wir doch, das Christus Iesus sey das Haupt nber die ganze Kirch, der sie regiert one Mangel, und der ihr auch eingeust Bewegnuß und geistliche Empfindnuß biß an den jüngsten Tag. So mag der Doctor nit Ursach anzeigen, warum die Kirch zu den Zeiten Agnesen zwey Jar und fünf Monat sei gewesen on ein Haupt, lebendig in gar vil Glidern Christi, in Gottes Gnad. Ja sie hatte auch noch vil mehr Jare mögen bleiben, on ein solch Haupt, so doch Christus on solch wunderbarliche Häupter durch seine warhafftige Jünger, die ganze Welt zerstreuet, viel bas möchte sein Kirch regieren, 2c.

Hie sagen sie : Sih hie ist mein Prophet. Aber Johannes Husz fur mit seiner Red : ja ich sag euch auch, das die Kirch

Kirch zur Apostel Zeiten über die maßen
 vil bas regiert was, dann sie ietzt regieret
 wird, und was solt Christum hindern,
 das er die Kirch nit bas, on sonderlich
 wunderbarlich Häupter, und sie auch
 jezunder gewesen sind, durch sein ware
 Jünger solte regieren mögen? und nes
 met war, jezunder dieser Zeit haben wir
 kein sonderlich Haupt, dannoch unterlast
 Christus nit zu ordnen seine Kirche, &c.

Und als er diß gesagt, verspotteten sie
 seiner, &c.

Tantum Stumpfius, in actis Concilii Con-
 stantiensis. Ex hac collatione liquido con-
 stat, Concilium generale Constantiense de
 Papissa muliere pro vera historia acceptas-
 se, neque a Cameracense Cardinali,
 aut aliis, ullo pacto fuisse con-
 tradictum.

III. DECLAMATIO HISTORICA,

*An corpus B. Dionysii Areopagitæ apud
Ratisbonenses, an vero in oppido apud Pari-
sienses quiescat?*

Quantæ olim fuerint nundinationes, Au-
ditores, in Ecclesia Romana, vel uni-
cus Mantuanus, oculatus testis esse potest:
qui sic canit:

- - - *Venalia nobis*
Templa, sacerdotes, altaria sacra, coronæ,
Ignis, thura, preces, cælum est venale
DEUSque.

Etenim pro veris Sanctorum reliquiis sup-
ponebantur passim falsæ, ut Apostolorum
Martyrumque loco, sicariorum forsan & me-
reticum ossa, nonnunquam etiam pecu-
dum, imo & viliora quam pecudum, co-
lerentur. Genus imposturæ, quod Augu-
stinus & Gregorius suis temporibus pullu-
lasse indicant: (a) ille, circumforaneos quos-
dam hypocritas membra martyrum, si ta-
men martyrum, venditare conquerens: (b) hic
affir-

(a) AUG. de OPER. Monach. cap. 78.

(b) GREG. lib. 3. Epist. 30.

affirmans, Græcos Monachos deprehensos, qui corpora mortuorum, in Romano quodam campo jacentia, effodientes, & recondentes ossa, confessi sint, se illa tanquam Sanctorum reliquias in Græciam portaturos. Sed ita mirabiliter crevit sub Papatu, ut D. Petrus exempli gratia, reconditus integer uno loco, dimidiatus haberetur alio, & nescio quota parte tertio, in quarto caput ejus asservaretur, in quinto pars capituli, in sexto mandibula cum barba, in septimo, vel, in septem potius locis dentes, alibi plures, alibi singuli, cerebrum, id erat pumex in octavo, adde ossa multa, partem lacerti, partem costæ, digitum manus, digitum pedis, particulam digiti gigantei, præter reliquias absque nomine, taceo cathedram ligneam Romæ, & annulum Piscatoris.

Ac ne Petro soli hoc accidisse putemus, multi, Geryonis instar, facti sunt bicorpores, tricorpores.

Galli & Germani de corpore S. Dionysii Areopagitæ contendunt: Illi corpus ejus apud Parisios in celebri S. Dionysii monasterio asservari dicunt: Isti verò affirmant, Ratisbonam ab Arnulpho Imperatore translatum, & in Monasterio S. Emmerani collocatum

catum fuisse. Qua de re ut me paucis differenter audiat, maximopere rogo.

Utinam vero hic arbitros haberemus omni exceptione majores, quemadmodum olim Illustres de Pappenheim, S. R. J. Marschalli, qua de re extat liber excusus Augustæ, MATTHÆI à PAPPENHEIM, J. U. D. Canonici Augustani, in originibus & familia Dominorum de Calatin. (c) Nota est historia vulgo, juxta oppidum Lavingen, ac apud Castrum Faimingen, quæ contigit non procul a Danubio, & etiamnum apud Lavingen in turri Ecclesiæ depicta cernitur, scilicet de nobili viro de Calatin. Tempore, quo pagani, Ungari, Hunni & Avari cum exercitu validissimo pervenere usque in Sueviam, juxta Danubium, ubi hodie oppidum Lavingen est: quibus tunc Imperator Romanorum cum exercitu valido occurrens, vim vi repulsurus. Tandem placuit utrique parti, rem paucorum certamine finire, ita ut utraque pars eligeret ad singulare certamen unum ex suis. Quo pacto inito, Imperator elegit Mareschalcum de Calatin, qui libenti animo onus suscepit, cogitans, qua ratione & for-

---

(c) L. 3. y de Pollice S. Georgii.

& fortitudine victoriam Imperatori obtineret. Interim, cum ille Calatinus secum serio deliberat, obviavit ei quidam dicens: quid cogitas? Tibi dico, pugnaturus non es pro Imperatore, sed Sutor quidam ex oppido Henffwill, (quod nunc est Lavingen) armatus vincet, & victoriam Imperatori reportabit. Tunc Calatinus respondens ait: quis es tu, quo pacto, quo honore, & qua fronte recusabo hanc Monomachiam? dedecori mihi vertetur, & passim omnes dicent, me timore & metu duellum recusare; neque quisquam mihi crediturus est. At ignotus ille vicissim respondit: Ego sum Georgius, miles Christi, accipe in testimonium hunc pollicem, in signum illius rei. Deinde Mareschalcus de Calatin venit ad Imperatorem, ac singula narrat, quæ sibi acciderant: Postea factum est, ut sutor pugnaret, & obtinuit victoriam: &c. hoc tamen certum, partem ejus pollicis in auro adhuc conservari in Kaisheim, & alteram partem in Pappenheim.

Ita in præsentī negotio, si Ratisbonenses ad D. Emerani haberent pollicem Georgii aut Dionysii, tum salva res esset: hic enim

enim pollex diremit controversiam inter paganos & Christianos.

Sed hic non immerito quæritur, an S. Georgius e coelo suum, an alterius, pollicem futuri dederit? Si proprium, jam eo caret, & sic ad bella conficienda minus aptus erit, nisi fortasse quis asserere velit, S. Georgium posse sibi ad lubitum nova fabricare membra, & sic erit creator sui corporis, uti sacerdotes in Papatu dicuntur creatores sui creatoris.

Si alienum tantum pollicem subministravit, tam stupendum non fuit miraculum.

Alterum est, de quo quæstio institui potest, qualis iste fuerit Georgius? Si S. ATHANASIO credimus, ^(d) uti credimus, testi veraci, exerte is affirmat hisce verbis: dico eum Georgium istis in locis, non ut Christianum se, sed ut idololatram, gessisse, eundemque moribus & instituto carnificem esse.

Verum enim vero in quæ præcipitia ferror? putabam, me miraculo quodam causam Ratisbonensium acturum, in corpore Dionysii tutando, imo incertum per æque incertum probari, hoc modo palam omni-

M

bus

(d) *Tom. I. p. 121.*

bus innotescit. Nondum tamen sum victus : a re enim ficta ad rem factam me conferam, ad sententiam nimirum Pontificis Romani, Leonis noni, quem sui non facile de lignea Petri cathedra, nullis vermibus corrosa, præcipitabunt.

Ratisbonensibus ergo S. Emerani fratribus favet, ut dixi, Leo IX. Pontifex maximus (at qualis vir ? imò non vir, sed Dominus DEUS noster, uti in glossa Juris Canonici appellatur quilibet Pontifex ; de verb. signif. Cap. Cum inter.) LEO, inquam IX. in quodam diplomate (e) expedito anno 1052. Pontificatus sui anno quarto, vocatis & auditis utriusque partibus, ac visis videndis, & consideratis considerandis, sententiam pro Germanis tulit, ac corpus B. Dionysii in præfato Monasterio existere declaravit. Habemus Pontificem confitem : confectum ergo est prælium, & quidem expeditius, quam per pollicem Georgii. Sed ne videamur hæsitare, modum exprimamus, quo corpus Dionysianum ad Ratisbonenses venit, qui haud dubie est sanctus & legitimus. Anno D CCCC. pridie non. Decemb. Arnulphus, Imperator
semper

(e) BARONIUS tom. II. ad an. 1052.

semper augustissimus, sanctissimum corpus S. Dionysii Areopagitæ, Discipuli D. Pauli Apostoli, &c. PIO ET LAUDABILI FURTO, Parisiensibus ablatum, una cum preciosissimo Evangeliorum codice, Ratisbonam, Bavarix Metropolim, deferens, huic D. Emmerani Monasterio, cui apprime additus fuit, dono dedit. (f)

Complaceat Petro & Paulo, ubi conquiescant, Roma, Dionysio Areopagitæ in ævum Ratisbona.

Hæc igitur sunt Germanorum fundamenta, judicium Papæ, & furtum Cæsaris. Cæterum ut ad Francorum seu Parisiensium causam nos conferamus, Spondanus, Abbreviator Baronii ita scribit ex Rigordo.

SPONDANUS ad ann. Christi 1052.
 Leonis IX. an. 4. Hoc eodem anno cum idem Leo in Germanica sua peregrinatione Ratisbonæ in Bavaria constitisset, declarationem quandam de sacratissimo corpore S. Dionysii Areopagitæ, ibidem in Ecclesia S. Emmerani martyris consistente, (tanquam videlicet olim eò translatum fuisset ab Arnulpho Imperatore,) ad Regem, Clerumque ac populum Francorum scripsisse asseritur,

M 2

ritur,

(f) Videatur *RADERUS*, tom. 2. Bavarix S. p. 237.

ritur, quam in veteribus Pontificum Romanorum scriptis Antonii Augustini reperimus. At ista esse commentitia, exclamant Franci, Rigordus enim, qui sub Ludovico, Philippi filio claruit, de his temporibus, narrat, quod cum sub eodem Leone IX. anno Dn. 1050. Henricus Francorum Rex audisset, Ratisbonæ inventum fuisse quoddam corpus, quod dicebatur esse Dionysii Areopagitæ, idem Rex Henricus miserit nuncios ad Henricum Imperatorem, ut diem elevationis illius corporis protelarent, quousque per certos nuncios, utrum verum corpus Dionysii in Francia esset, plenissime certificarentur, cumque in hanc rem Imperator misisset magnos viros & sapientes in Franciam, coram ipsis in magna Antistitum, Procerum & populi frequentia, aperta capsâ argentea S. Dionysii diligentissime sigillata, totum corpus ipsius cum capite in ea inventum fuerit, exceptis duobus ossibus de collo, quæ erant in Ecclesia Vergiacensi, & osse quodam de brachio, quod Stephanus Papa III. secum Romam deferens, collocaverat in Ecclesia, Schola Græcorum, nuncupata: hisque visis nuncii Imperatoris in Germaniam redeuntes, de omnibus eum plenissime certificarent. Hæc Rigordus. Jaco-

Jacobus de Voragine in S. Dionysio Areopagita, p. 122. b.

Clodoveus Rex corpus S. Dionysii minus religiose disco operiens, os brachii ejus fregit, & cupide rapuit, qui mox in amentiam versus est.

Ad authoritatem Pontificis Leonis IX. etiam hoc addimus, illius sententiam non esse infallibiliter veram: canonicarum tantummodo scripturarum est singularis prerogativa, judice *BARONIO in Martyrol. p. 457.* ut in eis cuncta vera, inconcussa, certaue narrentur.

Ex hoc fundamento ipse Baronius non semel Gregorium Magnum in historicis correxit: pace Gregorii dixerim, ipsum non tantum in tam remotis, sed in his etiam, quæ suorum sunt temporum, aliquando esse hallucinatum, SÆPE ostensum est.

Ex nobili alioquin historico P. Andrea Brunnero t. 2. p. 399. discimus, Carolum Simplicem, Regem Gallia, misisse Henrico Imperatori dextram Divi Dionysii Arcop. ubi dextra fuit, ibi & reliqua membra. Parisiis fuit dextra E. Parisiis sunt reliqua membra.

Cæterum jam olim exortæ sunt variæ contentiones (g) & lites inter diversas Ecclesias & Urbes, circa corpora Sanctorum. S. Marci corpus adhuc Venetiis quiescere dicitur: quod Augiæ majoris Religiosi Patres indubie ad se jam pridem translatum, certis argumentis affirmant.

E. S. Marcus est bicorpor.

Sic circiter annum Domini 1463. controversia fuit inter fratres Monasterii S. Jobi, Ordinis S. Francisci de observantia Urbis Venetiarum, & Monachos S. Justinæ de Padua, Ordinis S. Benedicti, congregationis Cassinensis, super corpore B. Lucae Evangelistæ, utrisque asserentibus apud se existere.

Ventum est de mandato Summi Pontificis seu Cardinalium, quibus causa fuerat commissa, ad apertionem sepulchrorum, & Sanctorum corporum inspectionem. In sepulchro Monasterii S. Jobi inventum est quoddam integrum corpus cum capite: in sepulchro vero Monasterii S. Justinæ inventum est aliud corpus sine capite. Cumque Romæ constaret, B. Gregorium, dum Constantinopoli Pelagii secundi apud Tiberium

---

(g) CAROLUS Stengel, in vindiciis an. 1614. excusis.

berium Imperatorem Legatum ageret, caput B. Lucæ Evangelistæ ab eodem Imperatore dono accepisse, illudque Romam delatum in Ecclesia Vaticana reverenter collocasse: judicatum est ac declaratum, ex duobus illis corporibus, illud esse B. Lucæ, quod capite carebat.

Accepimus a Patribus nostris, quod Otto Imperator Hispaniam cum multo apparatu profectus, in civitatem Turoliorum, hospitandi gratia, ingressus est. Ubi per aliquot dies cum magnatibus suis moram faciens, mansionarios simul & custodem precio corrupit et sic corpus B. Martini, auro & argento latenter comparavit. Datis ergo quæ pepigit, recepit quæ voluit, regreditur festinus ad patriam, furtim deferens tanti corporis glebam.

Quia vero tam preciosum thesaurum suo vectigali contineri duxit indignum, Archiepiscopo Juvavensi Herolfo, sibi, ut credidit, fidelissimo tradidit conservandum, sibi que, ubi vel quando præciperet, præferendum. At ille gaudenter suscepit, & in suam Ecclesiam pie transvexit. Cryptam, in qua eum abscondit, nomini suo consecravit. Socios sibi adjurat, ut lateat, titulo literali consignat, ut pateat, ut quod

lingua nesciret, hoc intitulatio posteris propalaret. Decente itaque alio tempore, citatus ad curiam venit, ubi a Rege de supradictis inquisitus, respondit: Sanctum, quem quæritis, in sanctuario permanendum reposco: Unde a modo nullatenus debet removeri. Tunc Imperator se defraudatum considerans, irascitur. At ille fugam iniit, ne, si expectet, in aliquo periclitaretur. Tunc Henricus Dux, frater Imperatoris, & quidam milites Plangenses scilicet, Regi placere volentes, quia & ipsi Salzburgensis Ecclesiæ inimici erant, ipsum prosequuntur, ut feriant, quem sævientes arripiunt & excæcant, sic nec ille reddidit, nec Imperator rehauit, sed vir bonæ memoriæ Herolfus reposuit, & usque ad tempus B. Hartwici, nescio quo casu hoc inveniens, sed ut reor, coelitus inspiratus, vel titulo edoctus, invenit, & solenniter & eminentius transtulit, & hospitatum hospiti: Martinum scilicet beato Ruberto consepelevit, & digne Apostolo parem Bavaricæ gentis sociavit, quorum uterque, sicut in una continentur tumba, sic invicem consociantur in gloria, sepulturamque eorum argento simul vestivit & auro, ut, dum in thesauro decus appenditur, quam splen-

splendida, vel potius quam preciosa sit eorum virtus, significetur.

Quod vero corpus B. Martini, B. Ruberto consepultum sit, miraculis, quæ per ipsos fiunt, creditur. Et ut nulli dubium sit, antiquorum Patrum legimus testimonio fuisse approbatum.

Cum enim aliquando Ratisbonæ Imperator Henricus IV. rexit concilium, inter duos Archiepiscopos, Gebhardum, Juvavensem scilicet, & Adelbertum Bremensem, coram omni curia altercatio facta est. Qui, ut verum fatear, omni virtute commendabiles, & honore invicem prævenientes, in die sancti Martini coram Rege officium celebrare Juvavensis Bremensem monuit. At ille indigniorem se judicans restitit, & in hæc verba prorupit: Constat ô Gebharde, quod mihi instanter præmineas, cum vel Apostolicæ sedis legatione recenseas, vel quia in solemnitate sancti, cujus corpus Juvavum continet, pallio indui debeas. Hoc tam a progenitoribus meis, quam ab ipso Imperatore percepi, Martinum in vestra Ecclesia contineri. Celebravit igitur Gebhardus Juvavensis indutus pallio, cessit alter, & utriusque commendatio, nostræ sit veritatis attestatio.

tio. Hujus itaque rei non incertus bonæ memoriæ Hartwicus Episcopus, absconsum in obscuro sustulit, & supplicantium fidelium aspectibus honorifice reposuit.

Hæc ideo hujus Patris nostri Hartwici gestis inscripsimus, ut dum bona, quæ fecit, attendimus, cum utriusque, Martino scilicet & Hartwico, de terrenis ad cœlestia meritorum vice transferri curemus.

Celebris est fama, S. Udalricum Episcopum Augustanum, Augustæ ad D. Ulrici quiescere: & tamen Philippus Ferrarius (quem vitiose nominat Frater Stengelius Periarium, ne sc. fraus patefiat,) in Catalogo Sanctorum Italiæ excusio an. 1613. Mediolani, apud Hieronymum Bardonium, ad Papam Paulum V. exerte scribit, D. Udalricum diem suum Mediolani obiisse, ibique sepulturæ locum accepisse.

Si Udalricus Augustanus careret capite, forte veritati et inquisitioni Romanæ esset convenientius.

Quid autem de corpore Dionysiano dicemus? caput utrobique est amputatum, si caput alicui trunco per miraculum adhæreret, & accrevisset hætenus, fortè pro *γυνήσιω* haberetur. Ad hæc si B. Dionysius tot corpora habuit, quoties fuit martyrio affe-

affectus, sequitur eum quatuor habuisse corpora, unde facile fieri potest, ut non solum Germani & Galli, sed & Itali & Hispani, Arcopagitæ munere gaudeant.

1. Gregorius Papa & Hilduinus, nec non Lombardica historia Jacobi de Voragine, referente BARONIO in *Martyrol.* p. 457. consentientes asserunt B. Dionysium sub Domitiano esse passum.

2. *ALOYSIUS LIPOMANUS tom.*

1. p. 486. provecta igitur jam & decrepita ætate, Dionysius spiritus martyrio pro Christo consummatur, Trajano Cæsare imperante.

3. Baronius, historicorum helluo, antiquitatis Catholicæ sectator, vel quasi, contendit, illum martyrium consummasse sub Hadriano.

4. Gregorius Turonensis evincit, Dionysium Parisios esse missum temporibus Decii. Habemus igitur Dionysium non tricorporeum, sed quadricorporeum, juxta illud, crescite & multiplicamini.

Chronicon Andeccense deutsch gedruckt zu München, an. 1595. p. 49. b. in diesem silbernen Monstränklin ist Heiligthum von den zweyen S. Bischöffen S. Wolffgang und S. Dionysio, p. 50. in dieser silbernen Mon

Monstrantz ist ein merckliches Bein von dem H. Bischoff S. Dionysio, das also hergeben Frau Sibylla Fuggerin, geborne Gräfin von Eberstein, 1586.

Cernas usque hodie, ait *HIERONYMUS* tom. I. epist. 51. p. 252. miram inter Palæstinos & Cyprios contentionem, his corpus Hilarionis, illis spiritum se habere certantibus, & tamen in utrisque locis magna quotidie signa fiunt, sed magis in hortulo Cypri, forsitan quia plus illum locum dilexerit. *Φάριμαρον* itaque inventum, ut dicatur, Parisienses habere corpus, Ratisbonenses vero spiritum Dionysianum: cum autem pingues gallinæ nulla ova amplius pariant, credibile est, Dionysiacum spiritum prorsus evolasse, & monachos superstitiosos penitus deseruisse. Roma tecum tria non afferes: lapides grandes, reliquias incertas, & religionem nullam.

Hæc est illa Petra, super quam Pontifices ædificant suam Ecclesiam.

BALDUINUS JUNIUS

*Seraphicæ religionis parte IV.**fol. 368.*

S. Dionysius Galliæ protector.

Porro consilio ejus detecto, Ludovicus rex maxime pius ac fortis, & orationibus & armis ei occurrere festinans, delictu indicto ipse, ex recepta in ejusmodi necessitatibus regni consuetudine, ad S. Dionysium accurrens, eique preces offerens, tanquam speciali Galliæ Protectori, sacras ipsius ac sociorum Martyrum reliquias velut ad defendendum regnum ejus, altari superposuit: et vexillum bellicum ab eodem altari, quasi a Domini sui manu, suscepit, cum & ipse ob Comitatum Vilcassini, ejusdem Sancti Feudatarius esset. His porro apparatibus territus Imperator, dissimulato consilio suo, alio tetendit, magis eligens, ignominiam defectus, quam se Imperiumque gravissimæ Francorum ultioni subicere. Sugerius Abbas S. Dionysii in rebus gestis Ludovici. Additque de gratiarum actione, & donis, ab eodem rege oblatis martyribus, deque pio ejus obsequio, dum recondendis sacris illis reliquiis superposuit

posuit humeros lecticis argenteis : atque ad postremum de obitu Imperatoris , juxta veterum assertionem , affirmantium , usu receptum atq; probatum , quod quotiescunque fieret ejusmodi publica expositio reliquiarum Sanctorum , ad periculum aliquod regni evitandum , ejus auctor , intra anni periodum , ulciscente Numine , morte multatus , de medio tolleretur.

Idem *BALDUIN. part. 4. p. 19.*

Legatio Caroli ad Henricum Regem.

Porro idem Carolus hoc eodem anno (920.) legationem misit ad Henricum, Saxoniae Regem , & cum ea S. Dionysii sacra pignora, ex Gallia in Saxoniam. Quemadmodum ergo apud Carolum Sausscium in Annalibus Ecclesiae Aurelianensis , de corpore S. Benedicti, fol. 173. Paulus Diaconus pronunciasse videtur. Ossa S. Benedicti esse in Gallia, carnem vero in Italia : ita fortasse non erit absurdum dicere, Emmeranos in Bavaria habere ossa S. Dionysii, Parisienses vero carnem.

Pag. 194. Utrosque pari gaudio reliquias possidere, nempe habere nos ossa D. Benedicti:

dicti : Cassinenses vero cineres corporis cum iis ossibus, quæ per Carlomannum illis sunt a Medone Abbate Floriacensi transmissa.

Litem hanc omnem Physicus dirimet, si dixerit, tam Ratisbonenses, quam Parisienses, S. Dionysii habere materiam primam, quæ neque quid, neque quale est, neque quantum.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ.

Fatigabat jam prælum hæc commentatio, cum per Cel. APINVM, Professore Norimbergensem, ad meas preces Illustris meritis et eruditione Vir GODOFREDVS THOMASIVS, apud Noricos artis medicæ Doctor celeberrimus, de rumore vel fabula potius; Ehingeri filias concernente, quæ supra p. 92. seqq. luculentis argumentis refutata est, consultus, primam originem, epistola ad amplissimum illum Virum data, indicaret, quam mecum benevole communicatam etsi suo loco inferere non licuit, hic tamen addere eo magis e re visum est, quo magis inde non Ehingeriani tantum, sed et Thomasiæ nominis innocentia manifestatur, et ab injuriosa fabula liberatur eruditorum historia. Ita vero Vir summus :

Vir

Vir excellentissime.

Quam animo cepi molestiam, intellecta
ægrotatione Tua, eam mox inde ex-
pulit lætissimus de amico Tuo nuncius, fa-
mæ Ehingerianæ, quam inconsulto sane au-
su Groschufius violaverat, vindice. Ni-
hil magis esse potest falsum ista calumnia,
qua viri optimi ac integerrimi manes spur-
cavit, familiæque, probis semper proba-
tæ, grave intulit & omnino redarguen-
dum dedecus. Ego, quam primum rem
intellexi, nomenque etiam meum injurio-
sæ scriptioni fuisse prætextum, literas de-
di actutum, querimoniarum et indignatio-
nis plenas, ad auctorem, quem cum paullo
post diem suum obiisse rescirem, palam mi-
hi fuit, aut non recepisse istas, aut destina-
to, quod volueram, consilio, rumorem
prorsus vanum, qui nihil ex vero habe-
ret, officiosa in publicum scripture eluen-
di, fuisse immortuum. Nihil certe fuit aliud,
probe enim recordor, quod in ista confa-
bulatione mihi, cum de ærumnis erudito-
rum, ac de literarum R. P. optime meri-
torum sermo esset, inter alia excidit, quam
senem optimum, post varias vitæ, maxi-

mam partem desultoriæ, vicissitudines, eo
 demum fuisse redactum inopiæ, ut, cum ru-
 de donatus a Ratisbonensis gymnasii Mode-
 ratoribus ob virium in ætate decrepita de-
 fectum, vix haberet, unde ἀλφίτα sibi ac
 proli satis numerosæ pararet, necessitate
 demum coactus, missitatis subinde, gratu-
 lationis ergo, carminibus ad illustres Impe-
 rii Principum in istis comitiis legatos, tum
 ad alios quoque ex ditiorum censu fortu-
 natos, si quos ex peregrinatione in di-ver-
 sorium sese recepisse intellexerat, munuscula,
 ratione equidem honesta, sed parum utique
 lætabili, corraderet. Hæc ita retulisse me-
 mineram venerandum pariter senio ac me-
 ritis virum, Cunradum Feurlinum τὸν μα-
 ναρίτην, sacros inter hujus urbis antistites
 primarium, disciplinæ quondam Ehinge-
 rianæ in Gymnasio, ni fallor, Poëtico
 alumnum, qui non sine animi Præcepto-
 rem amantis dolore hæc memorabat, vi-
 sas abs se haud simplici vice filias optimi
 viri, ætate ac forma integras, moribus-
 que ad omnem honestatem compositis, in
 hospitio adventantibus, si ex literatorum
 ordine essent, versiculos patris obtulisse.
 Hæc sunt omnino, quæ et veritati et fa-
 miliæ decori consentanea esse ausim asse-ve-
 rare;

rare ; quantum autem ab ista scripti Groschufiani contumelia distent , quis non videt ac indignatur ? Sed plena sunt hodie hujusmodi affaniis , ut mitissime dicam, multa omnino , ac fuisse etiam volumina, quæ ad historiam gentis literatæ eruendam ac illustrandam tantum faciunt , quantum ad civiles et ecclesiasticos annales boni conferunt aureæ istius , quam vocant , legendæ , aut fabularum Milesiarum conditores. De cætero gratum erit opido , de vita ac fatis Viri eruditissimi memorabilia plenius luculentiusque cognoscere , cujus scripta tametsi limam non semper experta fuisse queant videri , zelum tamen sapiunt in asserenda veritate & doctrinam hautquaquam vulgarem , ingenium cumprimis in Patrum lectione (quod isto sane tempore paucis erat datum,) cum fructu versatissimum , cujus rei clara sunt documenta in istis , quas cum vaferrimo adversariorum nostrorum genere habuit, velitationibus , quos nube quasi involvit testium domesticorum. Sunt inter reculas meas nonnulli codices manu viri diligentissimi probe notati , unde ejus in studiis assiduitatem , ac laborum tolerantiam liceat cognoscere. Est etiam unum alterum-

ve volumen, descriptis ex Bibliotheca Augustana PP. opusculis, nescio an semper ἀνεκδότοις, refertum, de quibus jam dispicere non vacat. An amico hæc isti Tuo usui esse queant, Tuum erit cognoscere, ubi cum valetudine redieris in gratiam, quod ut fiat quamprimum, exilemque hanc nec duraturam nubeculam pristina & constans subsequatur serenitas, summa est votorum. Vale & insubidæ scriptionis salabras, quæso, ignosce. Dab. die dominica ab oculis nominata. 1724.

*Excellentissimo Nomini
Tuo*

*Studio atque officiis addictis-
simus*

GODOFR. THOMASIUS.

Cæterum etsi manuscriptorum illorum quorum Vir Summus meminit, hic quoque dare indicem erat constitutum, impedimento tamen fuit ad editionem properans hæc commentatio, quæ eum mecum communicandum expectare prohibuit.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Brucker, Johann Jakob, / Ehinger, Elias, / Johanna

De Vita Et Scriptis Celeberrimi Qvondam Viri Eliae Ehingeri Commentatio
Qva Havd Pavca Hist. Literar. Praesertim Avgvstanam, Illvstrantia
Addvcvntvr. Accedvnt Ex Schedis Eivs Nondvm Editis Qvaedam

Augustæ Vindelicorum MDCCXXIV

Bavar. 490 m

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10371753-1

VD18 15257673